

BIRŽELIS — LIEPA
JUNE
Nr. 6

KARYS

KARYS

1983
Nr. 6 (1593)

Redaktorius — ZIGMAS RAULINAITIS; SKYRIAI: Karinės Žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje Pasižvalgius, Kronika. Administratorius — ALFONSAS SAMUŠIS.

Tremties Trimitas: Redaguoja — STEFA KAUNELIENĖ
Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖS NEW YORKO SKYRIUS

TURINYS

“Dainuojančių Žemaičių” trio: B. Stravinskienė, D. Varaneckienė ir A. Underienė dainuoja “Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopos pavasariniame parengime š. m. balandžio m. 16 d., Čikagoje	viršelis
Dariaus - Girėno Testamentas	241
Z. Raulinaitis — Sėkmingi ir nesėkmingi lietuvių žygiai už Dauguvos	243
A. Tyruolis — Kunigaikštis Lengvenis ir jo kovos, III	247
P. Lelis — Lenkija ir Lietuva	249
M. Tytuvenis — Lietuvos karininko keliai, I	250
J. Kručas — Per prievartą į kariškus batus	255
P. Sėlis — Rusų — bolševikų siautėjimas Suvieko dvaro apylinkėje	257
B. B. — Sovietų ginkluotos jėgos	260
A. R. — “Senosios Maskvos baltiškasis horizontas”	264
TREMTIES TRIMITAS	265
A. Budreckas — 50 m. nuo Dariaus ir Girėno laidotuvių	266
J. Švoba — Senosios Lietuvos valstybės raštinės rašto kalba	268
Šaulių kronika	272
KARINĖS ŽINIOS	276
Mokslas ir Technika	278
Kronika	290

ATSTOVAI:

Baltimore — K. Česonis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Australia — V. Šalkūnas

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — “Gifts International”,
“Parama”, Baly’s Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Jonas Smaitys
WATERBURY, CT — “Spauda”
WOODHAVEN, NY — “Romuva”

PLATINTOJAI

KANADOJE
TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas,
St. Prakapas.

SPAUSDINA
Franciscan Press,
341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St., North
Geelong, Vic. 3215
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA
S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,
NSW, 2199

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. 9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ
341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid
at Brooklyn, N.Y. POSTMASTER: Send Address changes to KARYS, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 6 (1593)

BIRŽELIS — LIEPA — JUNE

1983

DARIAUS - GIRĖNO TESTAMENTAS

Mes skrisime į Lietuvą!

Lietuvių tauta laukia iš savo sūnų ir drąsesnių žygių. Būtinai reikia ir jos sūnams prisidėti prie bendrojo darbo — tirti dar mažai žinomas Žiemų Atlanto vandenyno oro sroves, o taip pat naujai išrastus navigacijos būdus ir priemones pritaikyti kasdieniniams reikalams. Mes, gyvendami tokiais laikais, kada oras stengiamasi panaudoti žmonijos reikalams, laikome savo pareigą tautos vardu tą darbą garbingai atlikti.

Jaunoji Lietuva! Tavo dvasios įkvėpti, mes stengiamės tą pasirinktą uždavinį įvykdyti. Mūsų pasisekimas tegu sustiprina Tavo dvasią ir pasitikėjimą savo jėgomis ir gabumais! Bet jei Neptūnas ar galingasis audrų Perkūnas ir mums bus rūstus — pastos mums kelią į Jaunąją Lietuvą ir pašauktų "LITUANICĄ" pas save, — tada Tu, Jaunoji Lietuva, turėsi iš naujo ryžtis, aukotis ir pasirengti naujam žygiui, kad audringųjų vandenynų dievai būtų patenkinti Tavo pastangomis, pasiryžimu ir nekviestų Tavęs į Didįjį Teismą.

"LITUANICOS" laimėjimas tegu sustiprina jaunųjų Lietuvos sūnų dvasią ir įkvėpia juos naujiems žygiams.

"LITUANICOS" pralaimėjimas ir nugrimzdimas į Atlanto vandenyno gelmes tegu auklėja jaunų lietuvių atkaklumą ir ryžtumą, kad Sparnuotas Lietuvis būtinai įveiktų klastingąjį Atlantą Tėvynės Lietuvos garbei!

Tad šį savo skridimą skiriame ir aukojame Tau, Jaunoji Lietuva!

Tą didįjį bandymą pradėsime, tikėdamiesi Dangaus palaimos!-

Kapt. S. Darius
Leit. S. Girėnas

Karo aviacijos lakūnų tarpe. Pirmoj eilėj iš k.: karo lakūnai Pyragius, Darius ir Peseckas.

vyčio kryžiaus ordinai dariusi ir girėnui

Pasiremdamas Lietuvos valstybės ordinu, medaliu ir kitų pasižymėjimo ženklų įstatymu (Vyr. Žin. Nr. 343). Jungtinių Amerikos Valstybių lietuvių atsargos kapitoną Steponą Darių ir Stanislovą Girėną, drąsuolius lakūnus, 1933 metų liepos mėnesio 15 dieną pakilusius Amerikos žemyne aeroplanu "Lituanica", sėkmingai perskridusius Atlantiko vandenyną ir pasiryžusius mūsų tautos garbei niekur nesustojus pasiekti mūsų laikinąją sostinę Kauną, tačiau liepos 17 dieną apie 1 valandą ryto Vokiečių žemėje ties Soldino miesteliu žuvusius tragingai karžygių mirtimi, kada jau buvo taip arti savo užbrėžtos kelionės galo, — apdovanoju Vyčio Kryžiaus ordinais V-jo laipsnio.

Palanga, 1933 metų liepos mėn. 17 d.
Nr. 664-87

Antanas Smetona,
Liet. Respublikos Prezidentas

Inžinierius Vileišis,
Susisiekimo Ministeris ir
l.e. Krašto Apsaugos Ministerio p.

tėvynė — lietuva ir lietuvai draugingos tautos liūdi dėl mūsų didvyrių žuvimo

Tėvynės — Lietuvos vardu 30 dienų tautos gėdulą paskelbęs Respublikos Prezidentas liepos mėn. 18 d. atsiuntė tautos vardu užuojautą mūsų didvyrių-lakūnų giminėms:

Daug drąsuolių mėgino perskristi Atlanto vandenyną; daug jų žuvo bangose; tik nedaugeliui pavyko nugalėti oro erdves tarp Europos ir Amerikos žemynų. Tarp tų nedaugelio drąsuolių yra ir Jūsų sūnūs. Deja, nugalėję Atlantą, nemanė, kad nelaimė laukia jų netoli tėvynės sienų. Lietuvos Vyriausybė, kartu su visa Tauta, liūdi dėl tragiškos didvyrių mirties ir reiškia Jums širdingiausią užuojautą. Tesuramina Jus viltis, kad jų didvyriškas žygis yra įrašytas Lietuvių Tautos širdy ir amžiais bus gyvas. Jų didžio žygio nepamirš Tėvynė, kurios garbei paaukojo savo gyvybes.

Antanas Smetona,
Lietuvos Respublikos Prezidentas

SĖKMINGI IR NESĖKMINGI LIETUVIŲ ŽYGLIAI UŽ DAUGUVOS

Z. RAULINAITIS

Lietuvių žygis į Sakkalą

Kuoknesės pilis, kuri stovėjo deš. Dauguvos krante, nominaliai priklausė Livonijos vyskupo valdžiai. Būdama toli nuo Rygos, ji buvo išstatyta lietuvių užpuolimo pavojui. Įdomus yra tas faktas, kad tokioj būklėj būdama, pilies įgula buvo gan sovistovė ir todėl darė sprendimus, žiūrėdama daugiau savo interesų ir saugumo.

1212-1213 m. žiemą prie Kuoknesės prisiartinio lietuvių raitelių stambus dalinys. Jų pasiuntiniai atvykę prie pilies, pranešė įgulai, kad jie vyksta su taika Kuoknesei, jeigu jiems nebus sutrukdyta persikelti per Dauguvą ir žygiuoti toliau į estų žemę. Kadangi lietuviai paaiškino, kad jie žygiuosią giliai į Estiją, į dar nekrikštytų estų šalį, tai tuo pretekstu, pilies įgula sutiko praleisti lietuvių raitelius netrukdomus. Kuoknesės įguloj nebuvo kalavijuočių, tik Rygos vyskupo karių ir vietinių lybių. Dėl galimo užpuolimo pavojaus Kuoknesės įgula, be to, būdama ir silpnesnė, kitaip ir negalėjo pasielgti.

Lietuvių kariuomenė perėjo užšalusią Dauguvą ir skubiai nužygiavo per latvių žemę, nieko negrobdama ir nenaikindama, pagal pažadą Kuoknesės įgulai. Tačiau lietuvių raiteliai nežygiavo toliau Sakkalos. Jų grobio žygio smūgis krito ne pagoniškajai Estijos daliai, bet jau pakrikštytai Sakkalai. Kronikininkas Henrikas užrašė: „Įžengę į Sakkalą jie sučiupo daug vyrų ir juos nužudę, nusinešė visą jų mantą ir jų moteris ir vaikus, o prisigrobtus galvijus nusivarė su savim“. Apsikrovusi grobiu, lietuvių vilkstinė atgal pasuko jau kitu keliu. Lietuviai vis tik nepasitikėjo Kuoknesės įgula, nes ankstesni patyrimai, net keletu atvejų, juos pamokė, jog vokiečiams nei pasitikėti, nei jų taika pasikliauti negalima. Šiuo gi atveju ir jie patys buvo siautę vokiečių užkariautoje šalyje.

Kokiu keliu lietuvių vilkstinė grįžo kronikoje nepasakyta, tačiau galima spėti, jog Dauguvą jie perėjo gerokai toliau į rytus, greičiausia, ties Jersika.

Rygos vyriausybė, sužinojusi apie tą lietuvių įsiveržimą, labai pasipiktino, „kad jie apiplėšė vyskupui jau pasidavusią Sakkalą.“ Tą savo protes-

tą Ryga pareiškė kuriam tai lietuvių šiaurinės srities kunigaikščiui, greičiausia Deltuvos Dangeručiu. Iš lietuvių buvo gautas įmantrus, diplomatiškas atsakymas, kad savo žygiu jie vokiečiams nėra nė kiek neprasižengę, nes jų užpulti ir apgrobti estai sakkaliečiai, anot kronikos, „ligi šiol išdidūs ir iškėlę galvas vaikščioja ir nei vokiečių, nei kitų genčių neklauso“.

Pskovo užpuolimas

Atėjus 1213 m. pavasariui, gegužės mėn. pradžioje, „Petrinio pasninko metu“, lietuvių kariuomenė užpuolė Pskovą. Kaip ir ankstesnės taip ir ši lietuvių užpuolimo žinutė Naugardo metraštyje yra labai trumpa, nepatiekusi daugiau jokių smulkmenų. Tačiau, iš žinomų bendrų aplinkybių, galima susidaryti šioj toj lietuvių žygio vaizdą.

Pskove, piliečiams išvijus kniazių Vladimira, vyko valdžios pasikeitimas, sukėlęs tam tikrą netvarką. Galimas dalykas, tokia Pskovo būkle pasinaudojo lietuviai, greičiausiai, iš Dauguvos aukščiau srities, gal iš Našios žemės. Žinios apie kokią netvarką Pskove galėjo juos pasiekti, pirmoje eilėje. Jie turėjo žinoti kas Pskovo pilyje dedasi, nes metraštininkas pabrėžė, kad „tuo metu pskoviečiai buvo išviję kniazių Vladimira, o patys pskoviečiai buvo ant ežero.“ (Naug. I)

Stipresnis lietuvių raitelių junginys, greitai žygiu, jau iš ankstesnių žygių žinomu keliu, per Latgalą ir pagal Velikąją (Mūdės) upę, staiga, užklupo Pskovą. Įsiveržę į miestą (apie pilies paėmimą metraštyje neminima), lietuviai jį apgrobė ir padegė, „ir daug blogo padarė ir pasitraukė“ su visu grobiu, pskoviečių nepersekiojami, nes beveik visi vyrai buvo „ant ežero“.

Kiek daugiau apie to meto įvykius ir būklę paaikškina savo istorijoje Tatiščevas. Anot jo, 1213 m. žiemą Rusijoje siautė badas. Maisto buvęs toks didelis trūkumas, kad per visą Didįjį pasninką buvo leista valgyti mėsą, žinoma, kas jos turėjo. Todėl, pskoviečiai suruošė apiplėšimo žygį į estus, nužygiavę tiesiai per užšalusį Peipo ežerą. Tuo tad momentu, pasinaudodami Pskovo kariuomenės išvykimu grobti į Estiją, užpuolė lietuviai ir smarkiai išplėšė beveik neginamą Pskovą.

ietis buvo ir karo ir taikos ženklas visame Pabaltij, tam tikslui ją vartojo ne vien baltai, bet ir kiti, pav. lybiai.

“Lietuviai gi su vokiečiais padaryta taika nesirūpindami, priėjo Dauguvos upę ties Kuoknese ir iššaukė iš pilies vyrus, sviedė į Dauguvą ietį, tuo būdu atšaukdami vokiečiams taiką ir draugystę”.

Tada, stambi lietuvių kariuomenė, nekreipdama į nieką dėmesio, persikėlė per Dauguvą ir nužygiavo į Toluva, kur ėmė plėšti latvių kaimus. Grobimas ir naikinimas ėjo iki pat Trikatos srities. Atrodo, kad Trikatoje latviai buvo suruošę pasipriešinimą, tačiau nesėkmingą. Lietuvių nelaisvėn pateko latvių vadas Tolivaldis su sūnum Varibuliu.

Atmušę latvių pasipriešinimą, lietuvių raiteliai skubiai persikėlė į Gaujos šiaurinį krantą ir nužygiavo iki Jumeros, kur netikėtai užklupo latvius kaimuose, dar nesuspėjusius išsislapstyti.

Paėmę didelį grobį, nelaukdami kol latviai suorganizuos pasipriešinimą, lietuviai, netrukdomi, greit pasuko atgal. Latviai, tuo tarpu nesėdėjo rankas susidėję. Išvengęs lietuvių nelaisvės, vienas iš Tolivaldžio sūnų, vardu Ramekis, “matydamas, kad belaisvėn vedamas jo tėvas ir brolis”, ėmė skubiai telkti vyrus prieš plėšiančius lietuvius. Jam į pagelbą iš Vendeno pilies atskubėjo komtūras Bertoldas su kalavijuočių būriu. Taip greitomis surankiota kariuomenė nusekė paskui besitraukiančią lietuvių vilkstinę. Tačiau persekiotojų jėgos nebuvo pakankamai stiprios, o be to, “Ramekis pabijojo savo tėvo nužudymo, jei lietuvius užpultų iš užpakalio, todėl apvedė juos kitu keliu.” Latviai buvo pasiryžę suruošti lietuviams pasalas jų grįžimo kelyje. Ramekio vylius, tačiau, nepasisekė. Lietuviai suprato persekiotojų manevrą ir todėl pasuko trumpiausiu keliu link Dauguvos. Kartą persikėlę per upę, jie jau buvo saugūs nuo pasalose sustojusių latvių ir vokiečių.

Skubotu lietuvių pasitraukimo žygiu, besiantinant vilkstinei prie lietuvių žemės, pasinaudojo belaisviai: “pabėgo nuo jų Tolivaldis ir dešimt dienų duonos nevalgęs, tačiau linksmas, grįžo į savo tėvynę.” Ar jo sūnui Varibuliui irgi pasisekė pabėgti iš nelaisvės, kronikininkas neužrašė.

Kunigaikščio Dangiručio mirtis

Istoriniai šaltiniai nepasako kas suorganizavo sėkmingą lietuvių žygį į latvių Toluva, pasiekusį net Jumeros upę, nei kas jam vadovavo. Galimas dalykas, jog tai buvo kunig. Dangirutis, spėjamai, iš Deltuvos šalies, Jersikos Visvaldžio uošvis. Kas lieté latvių ir estų šalis, Dangirutis galėjo

turėti didesnių užmojų. Keletas ankstesnių žygių į šiaurę, o ypač pastarasis, jam nušvietė silpną latvių ir estų gynybą. Tačiau į dominavimą tose žemėse, be vokiečių, veržėsi dar ir galingasis Naugaras. Vargu ar Naugaro valdovas Mstislavas Mstislavičius būtų ilgai, ramiai ir neįsikišdamas, žiūrėjęs į sėkmingus lietuvių grobio žygius. Dangiručiui atrodė jog yra verta palaikyti gerus santykius su Naugaru. Todėl, apsirūpinęs gausiomis dovanomis kniaziui ir jo dvarui, Dangirutis iškeliavo į Naugarą “pas didįjį Naugaro karalių, sudaryti su juo taikos sutartį”.

Apie Dangiručio kelionę ir jo tikslus Naugarde sužinojo kalavijuočiai. Žinią jie, tikriausiai, gavo per pirkliaus vokiečius, kurie tada labai plačiai varė prekybą Baltijos jūra su visais didesniais Rusijos miestais. Tokių pirklių vokiečių buvo ne tik Polocke, Pskove ir Naugarde, buvo jų ir Lietuvoje.

Gavę pranešimą, greičiausiai, per Pskovą, kalavijuočiai grįžtančiam Dangiručiui paspendė spąstus.

Nežinome su koku pasisekimu Dangirutis vedė Naugarde derybas su Mstislavu. Kronikininkas tik įrašė, kad “grįždamas jis buvo kalavijuočių sumintas ir nuvestas į Vendeną, kur buvo įmestas į kalėjimą.”

Ilgai sėdėjo Dangirutis Vendeno bokšto rūsyje. Iš Lietuvos buvo atvykę, anot kronikininko, “kai kurie iš jo draugų” pas jį. Atrodo, jog vyko kietos derybos tarp kalavijuočių ir Dangiručio tėvynainių dėl išpirkimo sąlygų. Šiuo atveju kalavijuočiams galėjo mažiau rūpėti pinigai, kaip didelio priešo sunaikinimas. Dėl išpirkimo susitarti, greičiausia, nepavyko ir kunig. Dangirutis, nustojęs vilties išsilaisvinti, “kalaviju pats save pervėrė.”

Žygis link Lielvardės

Su Dangiručio mirtimi lietuvius ištiko dar keletas nesėkmių. Greta lybių-latvių įgulos Kuoknesės pilyje įsikūrė stipresnis Rygos vyskupo karių — vokiečių būrys. Vienas trečdalis tos pilies turėjo pereiti kalavijuočių ordino valdžion, tačiau dar prieš išvykdamas į Vokietiją, vysk. Albertas mainais, už tą trečdalį Kuoknesės, davė ordinui latvių Autinės pilį, Alenę, Chesovę ir kitas mažesnes. Tokiu būdu, Kuoknesėje, kuri buvo Rygos tvirtas atsparos taškas prieš lietuvius, susitelkė stipri ir skaitlinga įgula.

Tokia įgula negalėjo ramiai nusėdėti be jokio darbo, ypač vokiečiai, kurių tarpe buvo ir atvykėlių iš Vokietijos, kryžininkų. Paremti latvių, vokiečiai pradėjo daryti išpuolius iš pilies į gre-

timas sėlių apylinkes (kuriuos globojo lietuviai) ir ėmė plėšikauti padauguvinių lietuvių valsčiuose, “plėšdami jų kaimus, pasienio apylinkes teriojo ir vienus užmušdami, kitus belaisviais vesdamiesi, kelyje pasalas dažnai darydami, daug jiems pikto padarė.”

Tokie vokiečių ir latvių užpuldinėjimai labai greitai iššaukė lietuvių kerštą. Padauguviais gyvenę lietuviai, gavę sėlių, greičiausia, ir iš Nalšios ir Deltuvos stiprią paramą, sutelkę karių dalinį, 1213 m. vėlyvą rudenį persikėlė į Dauguvos šiaurinį krantą ir puolė pagal upę į lybių sritį, pasiekdami Lielvardę (vos 30 km nuo Rygos). Ten jie “užklupo lybius kaimuose ir kai kuriuos iš jų nužudė, o moteris ir vaikus ir gyvulius su savim varydamiesi, daug grobio nusinešė ir pačios šalies seniūną (jų kunigaikštį) Uldevenį belaisviu nusivedė.”

Tuo metu, magistras Volkvinas su būriu kalavijuočių laivais, upe aukštyn, lydėjo pirklus. Gavęs žinią apie grobiančius lietuvius, jis paliko savo pirklus ir su nedideliu karių būriu skubiai nusekė paskui lietuvių vorą. Pasiviję besitraukiančius lietuvius, kalavijuočiai užpuolė voros užpakalinę dalį. Pamatę neskaitlingus puolikus, lietuviai su jais smarkiai susikovė. Tačiau, jų nelaimėi, krito lietuvių vadas kunigaikštis, tuo metu vadovavęs užpakalinės saugos-ariergardo veiksmams. Nežiūrint to, sauga stipriai kovojo ir likusi lietuvių vora pasitraukė su visu paimtu grobiu, nusivesdama ir paimtą nelaisvėn lybių kunigaikštį Uldevenį: “Už jo išpirkimą paskui buvo sugražinta to nukautojo lietuvių vado galva, kad bent jo galvą atgavę, pagonių papročiu, su gėrimais iškeltų jam laidotuves”* Taip užrašė kronikininkas Henrikas.

Livoniečių Pasalas

Atėjus 1214 m. žiemai ir Dauguvai užšalus, lietuviai ir vėl išsiruošė į žygį. Šį kartą lietuvių vado vardas kronikoje yra įrašytas, būtent, Stekšys (Stekse). Tačiau, nežinome kurią sritį Lietuvoje jis valdė.

Apie tą lietuvių ruošiamą žygį livoniečiai sužinojo, greičiausia, per pirklus vokiečius Lietuvoje. Iš jų buvo gautos žinios ir apie žygio tikslą ir kelią; žinoma, taip gerai painformuoti,

anot kronikininko “jo (Stekšio) atžygiavimu džiaugėsi vokiečiai”, ir nusprendė paruošti lietuviams pasalas.

Vokiečiams vadovavo prityręs panašiuose žygiuose, Vendeno komtūras Bertoldas. Jo vadovybėje buvo sutelktas stiprus Vendeno kalavijuočių būrys, vokiečių kariai iš aplinkinių pilių įgulų ir sušaukti latviai. Bertoldui padėti buvo pašauktas, neseniai iš Rusios sugrįžęs “karalius” Vladimiras, anksčiau iš Pskovo išvytasis kniazius. Tuo metu jis buvo įsikūręs estų Idumaa krašto valdytoju-teisėju Metimnės pilyje (Roopo, arba Papendorfo parapijoj)**

Reikia spėti, kad kunig. Stekšys persikėlė per Dauguvą ties Jersikos pilimi ir nužygiavo į latvių Toluvos žemę. Ten lietuviai, nesitikėdami, susibūrė su stipria Livonijos kariuomene: “Livoniečiai pasitiko juos suruošdami jiems pasalas kelyje ir užpuolė juos, nukaudami jų vadą, minėtąjį Stekšį ir daug kitų, o kiti pabėgo, žinią namo parnešdami.”

Kunig. Stekšio žygis žlugo tik įpusėjęs. Lietuviai nebesuspėjo dar grobio paimti, kai liko sumušti.

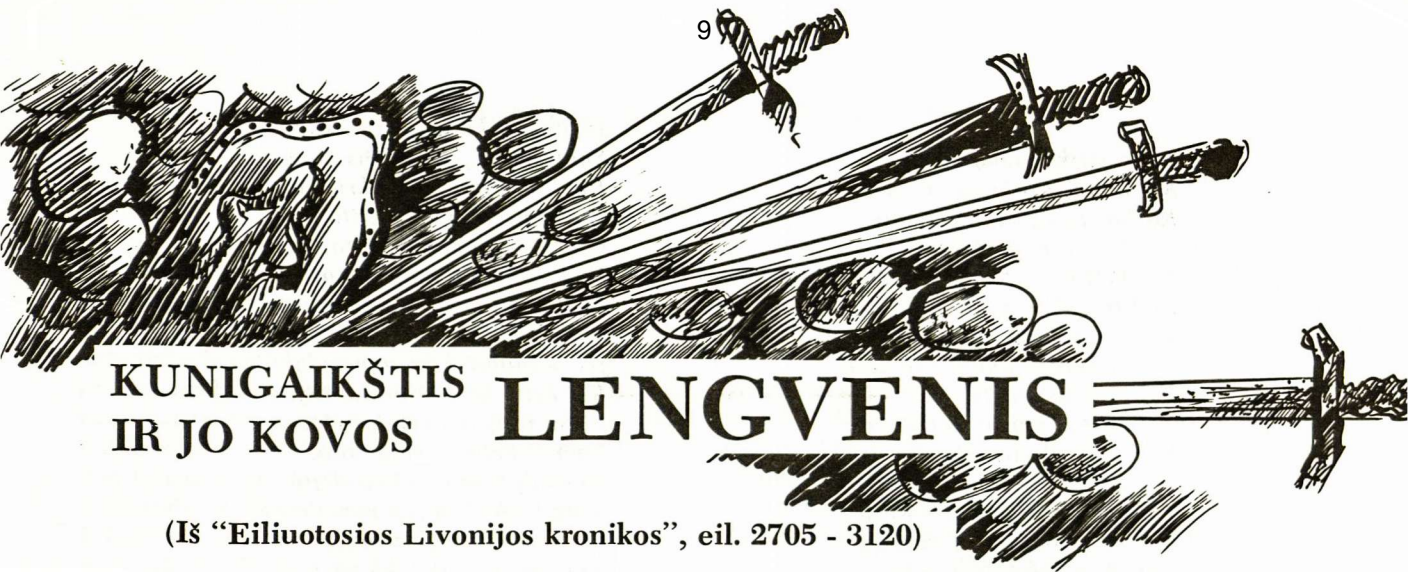
Kronikininkas po to užrašė: “Ir nurimo bažnyčia (t.y., Livonijos apkrikštytoji dalis) kelias dienas”. Tačiau su ta pergale livoniečiai galėjo tik trumpam ramiai pagyventi.

(*Bus daugiau*)

*Iš 1219 m. sutarties su Volinija yra žinomi tada valdę Deltuvą net keturi sritiniai kunigaikščiai: Juodikis, Pūkeikis, Bikšis ir Ligeikis. Gal čia kalbama apie vieno iš jų kurio tėvo žuvimą ir laidotuves.

**Savo pavaldinių išvytas iš Pskovo Vladimiras (vysk. Alberto brolio dukters vyras) laikinai buvo įkurdintas Idumaa valdytoju, tačiau “daug plovė ko nebuvęs pasėjęs, teisdamas jų teismuos ir jų bylas sprenddamas, ir kaip jo sprendimas nepatiko Ratzeburgo vyskupui (pavadavusiam tuomet Albertą), taip pat ir visiems kitiems, tai pats, galop, daugelio norą pildydamas, išvyko į Rusiją.” Tačiau, jau “ateinančią žiemą Vladimiras su žmona ir sūnumis ir visa savo šeimyna sugrįžo į Livoniją kur latviai ir idumiečiai priėmė jį, kad ir nelabai džiaugdamiesi... ir jis įsikūrė Metimnės pilyje...”

KUNIGAIKŠTIS IR JO KOVOS

LENGVENIS

(Iš "Eiliuotosios Livonijos kronikos", eil. 2705 - 3120)

III

LENGVENIO IŠSIVADAVIMAS IR KOVA SU VOKIEČIŲ ORDINU

*O Rygoje štai kas įvyko:
Lengvenis buvo tuo metu
Drauge su broliais prie pietų;
Mentikaulin išžiūrėjęs,
Dėl visko jis labai gailėjos.*
Ir sakė: "Bėdoje lietuviai,
Ir mano brolis ten jau žuvo;
Kariai, užėmę mano dvarą,
Nuo vakar savo tvarką daro".
Gal kaulas kam ir pamelavo,
Tačiau Lengvenio neapgavo,
Ir ką jis buvo paregėjęs,
Tas lygiai ir tikrovėj dėjos.
Jis nežinojo apie žygį,
Kol čia pasiuntinys atvykęs
Nepranešė jiems tuoj,
Kas dėjos Lietuvoj,
Kaip žygis tas praėjo.
Jis sakė: "Užstatan turėjom
Paimti moterų, vaikų,
Arklių, galvijų visokių;
Daug vyrų galvą ten padėjo.
Lengvenio brolis panorėjo
Atgal nustumt ariergardą,
Bet pasipriešino šį kartą
Jie vyriška drąsa,
Ariergardo tad ranka
Lengvenio brolis ten nukautas —
Jei gaila kam, tegul tas rauda —
Pačioj gi Lietuvoj
Jis liko pagarboj".*

*Lengvenis, visa tai išgirdęs
Taip buvo sukrėstas, iširdęs,
Jog galą, rods, pasidarytų
(Žinau, kad buvo tai bandyta)
Bet buvo priežiūra budri
Ir laukta pinigų už jį.*

* * *

*Magistras, draug ir jo kariai,
Į Rygą grįžo sau smagiai
Su Dievo parama linksmi.
Ir talniečiai grįždami
Vien tikrą džiaugsmą rodė,
Ne veltui teko jiems išjoti,
Tam žygy pelnės jie išties
Sau karžygių garbės.
Kai buvo baigtas žygis šis,
Lengvenį gerbiančių būrys
Padarė tuoj susirinkimą,
Kur pravedė šį nutarimą:
Išpirkt Lengvenį iš skaudžių
Privarginusių jį kančių.
Taip jie Lengvenį savo
Pastangomis ir išvadavo;
Tam tikslui buvo reikalinga
Penkis šimtus duot ozeringų,**
Ir kai juos sumokėjo,
Namo jį vestis vėl galėjo.
Tenai pabuvo kiek dienų,
O dėlei įvykių anų
Vis nirto jis prieš krikščionijų:
Senos žalos žaizda negijo.*

* * *

Tai atsitiko vieną kartą,
 Kai artinos prie Kėsio vartų***
 Kariai, Lengvenio vedami,
 Bet brolių nepastebimi.
 Neįtikėtina atrodė,
 Kad to galėjo nežinoti.
 Tegavo menką tad pagalbą.
 Ir kas norės nukirst tau galvą,
 Ilgai tas ir nedels,
 O smurtas mūrus net išvers.
 Ir kas gerai nor vesti karą,
 Tas priešui karščio greit įvaro.
 Tai paaiškėjo jau prie Kėsio,
 Kad čia komtūras tegalėsias
 Kovot su priešu nelemtu
 Visai netinkamu metu:
 Jo vyrų tik penki šimtai,
 O priešo gal keli pulkai.
 Argi pavyks juos išvaikyti?
 Ar verta tai dar ir bandyti?
 Tenai daugiausia brolių krito,

Ir vienas, kurs vos tik išliko,
 Saviesiems parnešė jis žinių,
 Kuri tik plėšė jiems krūtinę.
 Devyni ten broliai krito,
 O dešimtajam pasakyta,
 Kad Lietuvon nunešti turi
 Jis galvą net paties komtūro,
 Kuri ten buvo nukirsta;****
 Jis skundėsi, kam gyvas dar.
 Kai krito broliai pralaimėję,
 Jis su ta galva vis dar ėjo.
 Tačiau nebuvo kelio kito,
 Nes taip Lengvenio įsakyta,
 Kurs leidosi su juo nemolei,
 Po to nukirto jį už brolių;
 Auka už tą jam teko būti,
 Kuris nuo brolių rankos gavo žūti.
 Ir kai tai visa vyko,
 Kas mano čia sakyta, Rygoj,
 Nūn ta istorija baigta
 Ir prasidės kita.

Vertė A. TYRUOLIS

*Lengvenio pranašystė iš raktikaulio ("schuldirbein") pri-
 mena Korsikos salos kalnų piemenų pranašystes iš gyvulio
 sprando kaulų. Vokiečių ordinas iš Rytų atsineštą paprotį
 prikėgė ir Lengveniui.

**Ozeringas (orig. oseringe) buvęs vertas pusę sidabro
 markės, o pagal XIX a. apskaičiavimus 500 ozeringų buvę
 verti 2000 carinių sidabro rublių. Ozeringus kaip "brošes"
 dar XIX a. nešiojusios latvės ir lietuvės.

***Kėsys (latv. Cesis, Vok. Wenden) 80 km nuo Rygos. Išlikę
 Kalavijuočių pilies griuvėsiai iš 1209 m.

**** Nukirstos galvos atnešimas kovą laimėjusiam irgi
 bus rytietiškas paprotys. Plg. Herodoto istoriją apie Samoso
 tironui Polikratui atneštą priešų galvą. Ši istorija panaudota
 Šilerio baladėje "Polikrato žiedas". Tad ne vieną rytietišką
 paprotį vok. ordinas bus perkėlęs į Pabaltijį.

Betygalos piliakalnis Žemaičiuose

LENKIJA IR LIETUVA

P. LELIS

Nepriklausomybės metais Lenkija tvarkėsi demokratiniais pagrindais, nes ji buvo parlamentarinė valstybė. Maršalas Pilsudskis turėjo didelį autoritetą ir didelę galią, bet jis nebuvo diktatorius ir pakluso seimui. Pradžioje savo valdymo, kaip valstybės galva jis rėmėsi savo ištikimais, pulkininkais, kurie jam tarnavo legijonuose, „pirmoj brigadoj“ ir POW. Tie pulkininkai vėliau tapo ministrais ir generolais, kurie valdė Lenkiją ir Pilsudskiui mirus. Jų pavardės išgarsėjo, kaip pav. plk. Beck, Slavek, Prystor, Svitalski ir generolai — Żeligowski, Rydz-Smigly, Slavoj-Sladkowski. Kiti žymūs generolai kaip Sikorski, Sosnkowski, Haller buvo Pilsudskio priešininkai ir jo nerėmė.

Lenkijos ministrų kabinetai, panašiai kaip ir Lietuvoje, keitėsi beveik kas met. Per 22 nepriklausomybės metus Lenkijoje buvo 25 ministrų kabinetai (Lietuvoje 22). Tik paskutinis gen. Slavoj-Sladkovskio kabinetas išsilaikė ilgiau 1936-39m.

1922 metais Pilsudskis, nustojęs pasitikėjimo, pasitraukė iš valdžios ir užsidaręs savo dvare, rašė atsiminimus, bet matydamas, kad vyriausybė vis kairėja (liaudininkų vadas Witos jau trečią kabinetą buvo sudaręs), 1926 m. gegužės mėn. padarė perversmą, pašalino Witosą ir ministru pirmininku paskyrė savo patikėtinį K. Bartel. Pilsudskis neturėjo savo partijos, kuri jį remtų, dėlto jis paskyrė plk. Slaveką suorganizuoti „be-partvyvių bloką kooperavimui su vyriausybe — BBWR (Bezpartyjnyj Blok Wspolpracy z Rządem). Prieš perversmą buvęs prezidentas Woiczechowski narsiai gynė savo vyriausybę, bet matydamas daug žuvusių ir sužeistų karių — kapituliavo. Witos pabėgo į Čekoslovakiją. Maršalo Pilsudskio nurodymu nauju prezidentu seimas išrinko gana gudrų politiką prof. Moscickį. Pagal Pilsudskio testamentą, jam mirus, prez. Moscickis turėjo pasitraukti ir užleisti savo vietą plk. Slavekui. Pilsudskis mirė 1935.V.12 bet Moscickis „apsigalvojo“ ir nepavedė prezidento pareigų Slavekui, delko pastarasis supyko ir, kad prezidentas Moscickis neturėtų veikimo bazės, likvidavo BBWR.

Tada prez. Moscickis sugalvojo susidaryti sau kitą atramą iškeldamas į viršūnes gen. Rydz-Smigly. Pirmiausia jį pakėlė į maršalus ir pastatė į padėtį, kaip antrąjį po savęs. Bet, to neužteko. 1936 m. jie pavedė plk. Koc suorgani-

zuoti naują partiją, OZN (Oboz Zjednoczenia Narodowego) — Tautinės vienybės stovykla, kuri juos remtų. Ton naujon partijon, pradžioje, įsijungė apie pusantro milijono lenkų, bet vėliau veikla atslūgo. Toji partija buvo beveik fašistinė ir antisemitinė, dėlto pradžioje lenkams ji patiko. Mat Lenkijoje buvo virš trijų milijonų žydų, iš kurių Varšuvoje net 350 tūkst., Lodzėje 200 t. Maždaug tiek pat buvo ukrainiečių ir gudų. 1938 m. lapkričio mėn. rinkimuose į Seimą OZN gavo 70% balsų. Slavekas, nepatekęs į seimą, nusižudė. Prasižėjęs ekscesams prieš mažumas, o jų reakcijai atsiliesius pasaulio spaudoje, OZN autoritetas pačiuose lenkuose pradėjo smukti, o 1939 metų didieji pasaulio įvykiai užtemdė OZN'ą ir sulikvidavo pačią Lenkiją.

Paminėsime trumpai ir Lenkijos santykius su Lietuva. Per tą 22 metų nepriklausomybės laikotarpį Lietuva neturėjo jokių santykių su Lenkija, nors buvo bandymų juos užmegsti. Neturėjimas santykių tarp dviejų kaimyninių valstybių buvo nenormali padėtis, kuri vienodai kenkė abiem valstybėm. Bet Lietuva negalėjo nusileisti Lenkijai už Suvalkų sutarties sulaužymą, Vilniaus pagrobimą ir lietuvių persekiojimą Vilniaus krašte.

Kai kurie Lietuvos politikai galvojo kad santykius su lenkais reikia užmegzti, bet jie susidūrė su griežtu tautos nusistatymu prieš lenkus už Vilniaus pagrobimą — vyriausybė kuri pradės santykiuoti su lenkais, bus tuoj nuversta.

Okupavę Vilnių ir Vilniaus kraštą, lenkai pradėjo persekioti lietuvius ir jų organizacijas, kaip Šv. Kazimiero ir kitas. Suėmęs kokį lietuvių veikėją, lenkų žandaras dar pasityčiodavo: „O to za Kaziuka“. 1922 metų vasario mėn. „Vilniaus vaivada“ Meisztowicz (Lietuvos dvarininkas) ištrėmė iš Vilniaus 33 Vilniaus lietuvių veikėjus. Vėliau kitas vaivada, Bocianskis, pradėjo uždarinėti lietuviškas mokyklas, suiminėti mokytojus. Už tai lietuviai suėmė keletą lenkų mokyklų mokytojų ir uždarė juos Varnių koncentracijos stovykloje. 1927 metų rudenyje Lietuvos-Lenkijos santykiai taip įsitempė, kad Pilsudskis, kaip vėliau prisipažino, visą naktį galvojęs ar skelbti mobilizaciją prieš Lietuvą, ar ne. Tų metų spalio mėn. Lietuva kreipėsi į Tautų Sąjungą prašydama tą lenkų siautėjimą Vilniaus krašte sudrausti. Į Ženevą nuvyko pats maršalas Pilsudskis, o iš Lietuvos min. pirmininkas A. Voldemaras. Iš tribū-

LIETUVOS KARININKO KELIAI

MARIUS TYTUVENIS

I. SUDIEV TĖVYNE

1940 m. birželio mėn. 15 d., Lietuvoje

Ši lemtinga Lietuvos ateičiai valanda užklupo mane Kauno Karo Ligoninėje. Anksti rytą pažadino mūsų palatą nepaprastas ir svetimas lėktuvų motorų ūžesys. Iššokę iš lovų ir pripuolę prie langų, pamatėme didžiulius keturmotorius lėktuvus, su raudonomis penkiakampėmis žvaigždėmis, būriais traukiant per Kauno padangę. Apstulbę ir pritrenkti žvelgėm vieni kitiems į akis, lyg klausdami, lyg ieškodami atsakymo, tačiau išvydę draugo akis su tais pačiais klausimais, neradom žodžio. Mirtina tylą viešpatavo palatoje, atrodė, tarsi laikas ir erdvė dingę. Stovėjome tylūs. Neviltyje, pyktyje bei pagiežoje paskendę mes tikrai buvom praradę laiko ir erdvės sąvokas. O lėktuvų motorai dūzgė ir dūzgė...

— Bolševikų! — liūdnai pratarė senas majoras.

Taip, bolševikų lėktuvai traukia padangėmis į Lietuvos aerodromus, ir niekas jų nepasitinka. Veltui akimis ieškome erdvėje savo lėktuvo. Įsi brovėlių nėra kam pasitikti, taip kaip priderėtų laisvai tautai užpuoliką pasitikti. Vyriausybė nusprendė nesipriešinti ir netrukdyti bolševikams okupuoti kraštą.

Prezidentas Antanas Smetona norėjo bolševikus pasitikti taip, kaip privalu doram lietuviui — su ginklu rankoje. Bet dauguma ministerių pasirinko laisvu noru patekti vergovėn.

Iš rytų, visais keliais, plūdo raudonosios armijos pulkai į Lietuvos žemę...

Prezidentas su savo artimaisiais pabėgo į Vokietiją.

O mes gulim Karo Ligoninėje, apimti nevilties bei pagiežos; pykome, kad esame ligoniai, kad negalime nei priešui kelio pastoti, nei pabėgti.

Gi priešio vora po voros traukia Kauno gatvėmis. Liūdni žiūrime pro langus į žygiuojančias purvinas azijatų gaujas. Būriai, su raudonais skarmalais, džiūgauja susirinkę Vytauto prospekte. Jie sveikina "draugus". Pavienis lietuvis skubiai bėga gatvėmis namo. Veide neviltilis, baimė, neapykanta; tylus ir susigūžęs, jis bėga lyg nuo maro, bijodamas net į tą pusę pažvelgti.

Stovime be žado ir rūstūs; žiūrime, kaip priešas žygiuoja mūsų laikinosios sostinės gatvėmis, kaip mažumos džiūgauja, kaip mūsų laisvė ir ateitis laidojama. Nejučiomis stipriai sukandame dan-

nos, barškindamas savo kardu, Pilsudskis pakeltu tonu paklausė Voldemarą: "Taika ar karas"?

Voldemaras, žinoma, negalėjo kitaip atsakyti kaip "taika". Visas Tautų S-gos forumas sukėlė jiems ovacijas ir priėmė rezoliuciją siūlant abiem pusėm tuoj pradėti tiesiogines derybas. Tos derybos prasidėjo 1928 metų kovo 30 dieną, Karaliaučiuje. Lietuvos delegaciją sudarė pačios vyriausios galvos: Voldemaras, Zaunius, Sidzikauskas, ekspertai Turauskas, Šumauskas, gen. Daukantas ir Radus-Zenkavičius. Lenkų delegacijai vadovavo užsienių reik. min. Zaleskis. Bet iš to didelio debesio buvo mažas lietus. Derybos tęsėsi gana ilgai, bet pagrindiniais klausimais buvo nesusitar-ta. Svarbiausias lenkų reikalavimas buvo atidaryti Lentvario-Kaišiadorių geležinkelį tranzitui per Lietuvą. Lietuvių delegacija tą lenkų reikalavimą griežtai atmetė. Buvo susitarta tik dėl pasienio susisiekimo ir dėl demarkacijos linijoje perkirstų ūkių sutvarkymo.

Nesusitarus dėl pagrindinio klausimo-geležinkelio atidarymo, lenkai nedavė ramybės ir dėlto 1931 m. Tautų Sąjunga nutarė tą klausimą perduoti Hagos Tarptautiniam Tribunalui išaiškinti ir pareikšti savo nuomonę ar, pagal tarptautinius savo įsipareigojimus, Lietuva privalo tą geležinkelio liniją tranzitui atidaryti. Dėka V. Sidzikausko sumanumui ir tarptautinės teisės profesorių, Roemerio ir Mandelštamo, tos bylos gynimui, Tribunalo sprendimas buvo Lietuvos naudai. Tos bylos laimėjimas prieš lenkus, Lietuvoje buvo sutiktas su manifestacijomis.

Šiandieną, kai Lietuva ir Lenkija neturi laisvės, tuos praeities nesutarimus ir kivirčius reikia užmiršti, nes istorija parodė kad Lietuvos likimą lemia laisvoji Lenkija.

Tik svajotojas J. Pilsudskis galvojo ir veikė dėl unijinės Lenkijos atstatymo, kurion būtų įjungta Lietuva ir Ukraina. Dabartiniai lenkai apie unijos atnaujinimą nebegalvoja. □

tis ir kumštys pačios savaime gniaužiasi . . .

Mus mokė ir mes mokėme mylėti savo kraštą ir jį nuo priešų ginti. O kai atėjo lemiamas momentas — apleido mus tie, kurie mus to mokė; gi mes negalime prisijungti prie tų, kuriuos mes mokėme — kad jiems duotume pavyzdį.

Pirmą kartą savo istorijoje Lietuva taip negarbingai prarado savo Nepriklausomybę.

Nematė reikalo Lietuviai Tauta nė vieno kraujo lašo dėl jos išlieti! Didvyrių žemė . . .

Guliu su savo draugais karininkais; laukiame visi nežinios. Esame okupanto valioje ir malonėje. Ką dar mums ateitis atneš? Juk tik kelios dienos, kai nauji mirties ir gyvybės valdovai atsirado, o jau visur užviešpatavo baimė, susirūpinimas, klaiduma. Visi nuliūdę, tylūs, susigraužę. Mes kasdien — nuo ryto iki vakaro — varginame daktarus vienu ir tuo pačiu klausimu: “Daktare, kada išleisite mane iš ligoninės?” Kiekvienas nori skubėti pas saviškius, ką nors daryti; norėtųsi pabėgti pačiam nuo savęs.

Ligoninėje bebūdamas išgirstu, kad daug lietuvių karininkų atleido. Jų tarpe yra ir mano pavardė. Tai pirmutiniai, kuriuos atleido. Šešerius metus išbuvau kariuomenėje. Daug vargo, darbo ir pasišventimo įdėjau — ir, staiga, esu atleistas. Kaip? kodėl? Ir dėl ko atleido? Save laikiau gabiu karininku. Moku svetimų kalbų. Esu parašęs keletą šaudybos vadovėlių. Kariuomenės mokymo darbe visą laiką pelnydavau pagyrimų. Ir, va, staiga — atleistas. Be jokio nusiakalimo. Be jokio pagrindo. Jau ir be to prislėgta nuotaika — dar pablogėjo. Jei žmogus būtų bent sveikas. O dabar, gulėk ligoninėje ir lauk, kas toliau bus.

Pulke. Liepos mėnesio pabaigoje išleido mane iš ligoninės. Skubu vykti į savo pulką. O pulkas iškeltas kitur — į mažą bažnytkaimį. Surandu. Prisistata kuopos ir pulko vadui. Visų veiduose nusivylimas, baimė. Gražią Lietuvos kariuomenę per mėnesį laiko okupantas suardė, padarė bevertę. Kuopose, batalionuose ir pulkuose priskyrė politrukus; jų dauguma iš kareivių tarpo — nelietuviai arba komunistiškai nusiteikę puskarininkiai. Svarbiausias jų darbas — kontroliuoti ir juodinti karininkus. Jie padėties viešpačiai. Be jų parašo joks karininko įsakymas negalioja. Kareiviai sukiršinti bei suvilioti didžiuliais raudonosios armijos laisvės pažadais. Sakoma, nebus jokių bausmių, jokių “smetoniškų išperų” karininkų. Kareiviai patys sau diktuosią. Mat, jie turi savo tarybą! Esą, lietuviai karininkai — tai buržujiški kraugeriai, engę ir išnaudoję kareivius. Dabar gi, raudonoji armija atnešė išvadavimą ir laisvę!

Mitingas po mitingo. Ir kiekvienu žodžiu purvinama, juodinama, keikiama tai, kas lietuviška, kas sava. Karininkai ir protingesnieji kareiviai tyli dantis sukandę, nes visur pilna šnipelių; kiekvieną žodį ir gestą jie seka ir tuojau politrukui paneša.

Pora dienų pulke pabuvęs ir padėtį pamatęs, apsidžiaugiau, kad esu atleistas. Tačiau mano džiaugsmo būta per ankstyvo. Mat, atleidimą atšaukia. Ilgai nelaukęs, imu sveikatai taisyti atostogų ir vykstu į tėviškę.

Sudrumsta tėviškės ramybė. Pasitinka mane žilagalvis tėvas. Jo veide — susirūpinimas. Jam daros nepatogu prieš kaimynus: štai, jo sūnų karininką išmetė iš kariuomenės. Raminu tėvą, sakydamas, kad nėra ko gėdytis, nes nė kuo nenusikaltau. Be to, ne Lietuvos vyriausybė mane atleido. Bolševikų politrukai tat padarė, ir aš tuo didžiuojuos. Juk man, lietuviui karininkui, nereikės tarnauti po raudona vėliava. Širdyje jausdamasis esąs Lietuvos karininkas — toksai ir liksiu. Nuo mano duotos karininko priesaikos jokie atleidimai manęs neatpalaiduoja. Mano senutis tėvas nuo to kiek pragiedrėjo.

Kaip tik dabar mano tėviškėje randu atkeltą batalioną, kuriame trejus metus ištarnavau. Čia yra ir geriausias mano draugas, leitenantas Juozas, buvęs mano kuopos vadas, Pranas ir visi kiti seni draugai. Tačiau nuotaika jau nebe ta. Visi liūdni, įbauginti. Kiekvieno širdyje vienas ir tas pats be atsakymo klausimas: kas bus toliau?

Bataliono viešpats, mano būrio puskarininkis — politrukas! Staiga sutiktas, kelia ranką prie kepurės ir užkalbina: “Pone Vade”. Bet vos išgirdęs savo paties balsą susigėsta, nes pasijunta dar tebeturįs savyje “smetoniško raugo” — ir tuojau pakeičia į “Drauge leitenante”. Jo savijauta ir veido išraiška panaši į katinio, ar šunelio į kampą “pridirbusio”. Nuo mano ironiško ir paniekinančio žvilgsnio neturi kur akis paslėpti. Juk aš jį per trejus metus gerai pažinau, žinojau, kas jis yra ir ką gali. Svarbiausia: kalbėti ir neklausti! Toks būdamas, dabar jis labai gerai tinka bolševikams. Tai nieko nemąstantis įrankis. Jo bijo visi, pradedant bataliono vadu ir baigiant jaunu kareiviu. Yra ko ir bijoti, nes nuo jo malonės priklauso laisvė, gyvenimas ar mirtis. Jam užtenka tik vieną žodį kompartijai pasakyti — ir tavo likimas nulemtas. Tavęs laukia atleidimas, kalėjimas, ar platus sovietiškas Sibiro “rojus”! . . .

Stoviu ir klausaus mitingo; klausosi kareiviai, puskarininkiai ir karininkai. Mano puskarininkis — politrukas išėjęs pasisveikina. Iškelia suspaustą dešinį kumštį ir tuojau pradeda keikti bei niekinti

mus, "kraugerius", "smetoniškas išperas" — karininkus, dergti ir niekinti tai kas mums buvo amžiais šventa ir brangu. Stoviu, pykčiu persisunkęs ir dantis sukandęs, Lietuvos karininkas ir leidžiu niekinti savo Tėvynę, Tautą ir patį save, nes esu bejėgis savoje tėviškėje. Neviltyje prisimenu senuosius, gerus lietuvių dievus — kuriuos svetimoms ir savosios rankos išnaikino: — galingąjį Perkūną, Pykuolį ir Patrimpą; niekšus ir išdavikus jie savo žaibu baudė. Nebėra senųjų dievų, nebėra ir kas išdavikus baudžia. Mano svajones nutraukia politruko šauksmas: "Urra išvadotojui ir tautų tėvui Stalinui! Raudonajai armijai!" Seka "internacionalas" . . .

Pirmą kartą amžių eigoje mano tėviškėje suskambėjo "internacionalas", — ašarų, kančių, vergovės ir skurdo nešėjas!

Ir vis dėlto atgimė lietuvių širdyje senelių kraujas ir niekšo krauju nuplovė mano tėviškei padarytą išniekinimą. 1941 metais bėgantį Stalino "rojun" politruką pasitiko partizano kulka . . .

-o-

Slankioju nusiminęs savoje tėviškėje ir negaliu rasti ramios vietelės, kur pabuvočiau vienas su savo neramiomis mintimis bei svajonėmis. Visados tokia maloni ir patraukli tėviškė, man dabar atrodo tarsi svetimata. Aš nebejaučiu jos grožio, neberandu ramybės, nei pats savęs. Tėviškė man visuomet buvo mano gerasis stiprybės ir susikauptimo šaltinis. Joje aš visada rasdavau paguodą, nusiramimą. Kur gi dabar visa tai dingo?

-o-

Rymau prie motinos kapo ir skundžiuosi Jai. Kada tik grįždavau į savo tėviškę, visados mane sutikdavo mano motinos mylinčios akys, jos meilė. Pasitraukė jinai į amžiną ramybę, kurios nepajėgia sudrumsti raudonarmiečio žingsniai, nei jos sūnaus sunkios dienos.

Sėdžiu mylimo ežero pakrantėj, prisišliejęs prie samanoto eglės liemens, ir svajoju. Argi svajoju?

Rūstus sėdžiu aš. Rūstus ir mano ežeras. Šniokščia, putoja jis; iš gelmės žvelgia niūriai. Anksčiau lietuvis čia žirgą girdė, ištroškusį po didžio žygio rusų šalin. Čia, gal, vaidilutės šventą ugnį jo pakrantėje kūreno ir senas vaidila kanklėmis skambino vakaro tyloje . . .

Čia aš jaunystę praleidau, rymodamas ir klausdamasis ežero bangų pasakos apie savo šalies karžygius. Čia man vaidendavosi ežero rūkuose Šarūnas, skubęs su savo pulkais į priešų šalį . . .

Čia aš sutikau pirmą moterį; čia ji rymojo šalia manęs, o aš jai sekiau savo jaunystės pa-

saką. Čia aš pirmąjį savo "myliu" ištariau; čia ji mane suprato ir pamilo . . .

O čia, dabar, skamba "Katiušos" daina . . .

-o-

Slankioju, lyg šmėkla, tylioje tėviškės bažnyčioje . . . Pavakariais aš taip mėgstu pasiklausyti joje šimtmečių tylos, kvėpuoti šimtmečių dulkelėmis.

Jos skambūs varpai šimtmečius gaudė, šaukdami bajorus ir karius, priešui užplūdus kraštą. Kodėl gi dabar jie tyli? Nejaugi jie savo skambesio galios nustojo? Argi jų skambesio nebeįgirstų narsios lietuvių širdys ir nestotų ginti savo krašto? Ne! Greičiau akmeninė kūrėjo širdis išgirs ir atgis, negu lietuvis. Varpai nebeturi galios. Jie pasitenkina savo kukliu įrašu:

Mirusius apraudžiu,
Gyvuosius paguodžiu,
Paklydusius šaukiu.

Jie garbina Visagalį, kuris dabar mus apleido.

-o-

Stalino saulė. Turime "liaudies armiją". Buvusioji graži Lietuvos kariuomenė — dabar politrukų svetimtaučių ir burliokų valdoma — demoralizuota ir yra paversta prislėgta mase. Gražiai auklėta, mažutė ir drausminga kariuomenė vadų išduota bolševikų malonei ir vergovei. Skamba "liaudies" vadų pavardės: Vitkauskas, Čiapas, Karvelis, — vadų pardavusių savo žemę ir savo karius priešui.

Turime rinkti "liaudies seimą". Laisvi ir neverčiami — taip, kaip "didžiojoje tautų tėvynėje" — sovietų sąjungoje. Kandidatus išstatė kompartija: 72 asmenis — nemažiau ir nedaugiau, tiek kiek seimui reikia. Galima juos rinkti, galima ir nerinkti — jie visi bus išrinkti. "Nebalsuoja tik liaudies priešai!" — skamba rinkimų šūkiu. Niekas nenori būti liaudies priešu. Turi balsuoti. Be to, balsuojant kiekvieno pasas paženklintas štampu "L.S." ("Liaudies Seimas"). Nebalsavusieji ir neturį tokių šampų — visi laikomi liaudies priešais. Balsavimų išvakarėse visoje Lietuvoje siautė areštų banga. Visi žinomesnieji visuomenės veikėjai buvo suimti. Baugu darėsi kiekvienam. Todėl eina ir balsuoja. Kas nenori eiti balsuoti, pas tą atvažiuoja mašina su kompartijos nariais, mandagiai pakviečia balsuoti, nuveža balsavimo vieton ir parveža atgal. "Laisvi liaudies seimo" rinkimai — taip, kaip ir sovietų sąjungoje, — "didžiausios laisvės" krašte.

Taip lietuvių Tauta išrinko savo "liaudies seimą", pagal kompartijai Stalino duotus nurodymus. O liaudies žmonių "didvyris" Paleckis išvy-

Kauno prieplauka

ko Maskvon prašyti "tautų tėvo" Stalino, kad priimtų mus vergais į savo viešpatystę.

Pagailo tautų tėvui, Stalinui, mūsų vargšų, ir priėmė mus į savo vergiškų tautų šeimą. O Paleckis su delegacija parvežė iš Maskvos Stalino saulę ant savo pečių į Lietuvos žemę...

Ir pradėjo tarpti Lietuvos žemelėje pasėti Maskvos grūdai po Stalino saule: kompartija, NKVD, komisarai, politrukai, kolchozai, sovchozai, kalėjimai, žudymai, areštai ir virtinės tremiamųjų į Sibirą.

Paskutinės dienos kariuomenėje. Rugs. 15 d. atšaukė mane iš atostogų. Grįžtu į pulką. O pulkas keliamas į Vilnių. Taigi, kraustaus su savo kareiviais į Vilnių. Iš liaudies kariuomenės besąs jau padarytas 29-tas korpas. 29-tas Sovietų Sąjungos korpas!

Kauno geležinkelio stotyje laukiu traukinio. Staiga, prie manęs pribėga lietuvis kareivis.

"Pone leitenante, prie manęs prisikabino du raudonarmiečiai. Jie man liepia nuo kepurės nuimti lietuvišką ženklą. Sakykit, ką aš turiu daryti?"

Čia pat prisistato ir du raudonarmiečiai. Vienas jų sako kareiviui: "Nuplėšk nuo kepurės buržujišką ženklą ir kojomis sumindžiot!"

"Šitokio įsakymo nėra!" — atsakiau aš.

"Ką? — ir tu dar tebeturi įsisegęs buržujiš-

ką ženklą?!" — pamatęs mano kepurės kokordą, rėkia.

Apsisuku ir išeinu iš stoties. Išsiimu iš kepurės ženklą ir įsidedu į kišenę. Nuo šios dienos yra įsakymas įsisegti raudoną penkiakampę su kūju ir piautuvu. Neieškau jos ir nesegu. Vis tiek po poros dienų mane atleis, tad kam man purvinti mano lietuvišką uniformą? Kai kurie "uolūs" draugai juokiasi iš manęs. Kiti, pamatę, pečiais patraukia. Tačiau aš jaučiu, kad ant savo kaktos niekad raudonos penkiakampės nenešiosiu...

Atleistas. Pagaliau, buvau atleistas 1940 m. rugsėjo mėn. 21 d. Lietuvos kariuomenėje iš tarnavau šešerius metus, o 29-ame korpe — tik šešias dienas. Sunkia širdimi skiriuosi nuo savo draugų ir savo kareivių. Daug dirbta, vargta. Daug gražių valandų praleista. Ir viskas perniek.

Reikia nusivilkti uniformą ir eiti darbo ieškoti. Darbo? Dar nežinau, ar Sovietų Sąjungoje yra paprotys liaudies priešams duoti darbo. Esu juk priskirtas prie liaudies priešų ir reacionierių. Tik nežinau, kurios liaudies. Savos liaudies — tikrai ne. Aš pats esu iš lietuviškos liaudies kilęs. Mano supratimu, esu atleistas kaip lietuvis, kuris savo kailio nekeičia ir nori lietuviu likti.

Važiuoju pas savo brolių. Reikia bandyti darbą susirasti. Čia brolis tarnauja kaip agro-

nomas. Tačiau savo tiesioginio darbo nėra jam kada dirbti. Mat, kompartija neturi šoferio. Tai jis, kaip turėjęs mašiną — kurią jam bolševikai atėmė — turi „draugas“ važinėti. Važinėja ir keikiasi. Pamatęs mane — atsiduso. Juk aš kaip tik ryžaus eiti šoferio vietos ieškoti, nes kitko nieko nemoku. Tačiau šoferiu būti nenorėčiau. Tik retkarčiais pavaduoju brolių.

Važinėju kompartijos sekretorių, draugą Alaną. Dvidešimties metų vyrukas, baigęs pradžios mokyklą, tvarko visus apskrities reikalus. Nevainikuotas karalius. Proto — nė už grašį. Grynas NKVD įrankis. Ką jam diktuoja, tą daro.

Važiuoja draugas į kaimą kompartijos reikalais. Kaimo viduryje sustoju. Draugas kompartijos sekretorius išlipa ir eina pas žmones pasikalbėti. Klibina vienas duris — uždarytos. Eina prie kito namo — durys atidaros, tačiau — nė gyvos dvasios nėra pirkioje. Kieme pamatęs piemenį, nori užkalbinti, tačiau šis spaudžia į krūmus kiek kojos iškeru. Sėdžiu prie vairo ir juokuosi. Draugas sekretorius goglinėja po kaimą ir negali rasti nė gyvos dvasios — dienos metu. Iš už kampo, iš užuolaidos pasirodo veidai, tačiau pamatę artėjantį „draugą“, tuoj dingsta. Perpykęs „draugas“ grįžta atgal. „Tamsi liaudis“, ištaria sėsdamas mašinos.

Važiuojam nieko nepesę namo. Yra ir ko pykti. Atvažiuo „draugas“ su 8 cilindrių „Buick“ mašina, kaip pridera dideliame ponui, o čia net pie-muo nenori su juo šnekėtis.

Ir taip važinėju „draugą“ kompartijos sekretorių Alaną „tarnybiniais reikalais“ — visą savaitę: pas mergas, į vakaruškas, į mitingus ir visai be tikslo. Mat, „draugas“ sekretorius dar niekad nebuvo automobiliu važiuojęs. Tai nori pasivažinėti. Man tačiau vargas: reikia laukti jo kol jis atsimerginės, vakaruškose atsišoks ir paryčiu teiksis grįžti namo. Be to, gaila ir mašinos, nes „draugas“ užsimano, kad aš jį per pievas išvežčiau; įklimpus man tenka vargti bent keletą valandų, kol mašiną arklių pagalba ištraukiu. Pagaliau dar Šermanas, NKVD viršininkas, užsimano, kad aš apsiimčiau ir jam šoferiauti. To betrukėjo, kad aš, lietuvis, karininkas, pradėčiau savo tautos žmones į kalėjimą vežti.

Šermanas važinėja tik naktimis ir likviduoja čia esančius lenkų karininkus. Kai juos baigs, tai ateis eilė mums. Jo noras — įsakymas. Sakau savo brolienei laikinai „sudiev“, nes noriu apsidairyti, ar nėra galimumo pabėgti Vokietijon. Ir išvažiuoju.

Už ką atleido? Kaune sušinku savo klasės drau-

gą iš gimnazijos laikų — Gvidoną S. Jis dabar didelis ponas — 29-to korpo politinio skyriaus štabo viršininkas. Generolo vietoje! Šiaip — studentas ir atsargos jaunesnysis leitenantas. Komunistas, partietis — dar iš nepriklausomybės laikotarpio. Gimnazijoje buvo traktuojamas kaip žioplys ir pastumdėlis.

“Sakyk Gvidonai, už ką mane iš kariuomenės atleido?” — klausiu jį.

“Ką? Tu atleistas?”

“Atleistas, bet nežinau už ką. Norėčiau bent to atleidimo pagrindą sužinoti.”

“Einam į štabą, aš pasakysiu už ką.”

Atėjome į buvusį mūsų kariuomenės štabą. Čia Gvidonas atnešė man visą papkę mano pulko politinio vadovo raštų ir liepė pačiam susirasti mane liečiantį raštą, kuriuo remiantis aš buvau atleistas.

Apie visus pulko karininkus duotos atestacijos — ir beveik visi karininkai atestuoti kaip fašistai ir reakcionieriai.

Pranešimai iš kuopų politrukų, kad toks ir toks karininkas, tada ir tada, su tokiu ir tokiu kareiviu, tą ir tą kalbėjo. Už žinių tikrumą atsako kuopos politrukas. Žinias suteikė partietis... nelietuvis. Beveik visi pranešimai skamba panašiai.

Verčiu lapą po lapo, ir galų gale randu savo kuopos atestacijas.

“Kuopos vadas, kapitonas A. — voldemarininkas. Komandos viršininkas, vyresnysis leitenantas D. — hitlerininkas. Leitenantai K. ir J. — nežinomi. Kapitonas A. — aktyvus dalyvis Volde-maro sukilimo prieš Smetoną; reakcionierius. Vyr. ltn. D. (aš) — hitlerininkas. Moka vokiečių kalbą. Yra išvertęs daug veikalų iš vokiečių kalbos į lietuvių kalbą — ir išspausdinęs. Persiėmęs vokiečių dvasia. Kareivius auklėja vokiečių statuto dvasioje. Nacionalistas. Pavojingas reakcionierius.”

Aha! Štai, kur šuva pakastas. Hitlerininkas! Nacionalistas! Reakcionierius! Skaitant pranešimą darosi pačiam šilta ir juokas ima. Lietuvos kariuomenėje — kiekvienas karininkas, kuris norėdavo patekti į Generalinio Štabo Karininkų Akademiją, turėjo mokėti dvi svetimias kalbas: vieną Rytų ir vieną Vakarų. Tam tikslui aš kaip tik pats išmokau vokiečių kalbą, norėdamas patekti į kurią užsienių akademiją.

Be to, mūsų kariuomenės praeitis siekė tik 22 metus, Per tą laiką nebuvo spėta pakankamai paruošti karinių statutų ir literatūros. Joks pažangesnis karininkas nepasitenkindavo savo turimais menkais kariniais patyrimais, bet rausdavosi po svetimų valstybių statutus ir literatūrą; o radęs ko naujo ir vertingo, tuojau panaudo-

PER PRIEVARTĄ Į KARIŠKUS BATUS

JUOZAS KRUCAS

Vokiečiai, jų karinei mašinai sušlubavus, visokiomis priemonėmis stengėsi įvilioti į kariuomenę ir Lietuvos jaunimą.

Kai gražūs, bet klastingi žodžiai ir viliojanti propoganda nepadėjo, generalinis komisaras per lietuvių tarėjų įstaigą paskelbė vyrų mobilizaciją. Bet niekas to mobilizacijos įsakymo nepaklausė. Jaunimas lietuvių pagrindžio spaudos informuojamas ir perspėjamas, į kariuomenę nestojo ir reikalui esant slėpėsi gražiosiose Lietuvos giriose, arba keisdavo savo gyvenamąją vietą. Kaimuose ir pamiškėse iš jaunuolių lūpų veržėsi šie dainos žodžiai: „Lietuvi, prikąsk liežuvį, nes priešas klausos vis. Čia visas „geštapas“ lietuviškai šneka ir gauda po kaimus jaunus bernelius“.

Lietuvio žvilgsnis visuomet krypsta į žaliąją girelę. Visais pavojaus laikais mes bėgome į miškus. Daugelis mūsų istorijos lapų parašyti miško glūdumoje. Mūsų proseneliai tiesė klampynėse kulgrindas ir brido jomis į raistus, tankumynus slėpdamies nuo priešų. Kai mūsų broliai nebegalėjo pakęsti pono rimbo, reikėjo ieškoti prieglobsčio giriose. Praėjusio amžiaus metežnikai irgi ten ruošė savo pulkus prieš maskolį. Mūsų tautos takai į girią labai išmindžioti, dar ir dabar lietuvis ten slepiasi nuo gresiančių pavojų.

Miškuose jaunimo dainos ir nestojimas į kariuomenę labai įerzino vokiečius ir jų žandarme-

rija pradėjo naudoti brutaliausias priemones. Pradėjo gaudyti važinėdami po apylinkes, bažnyčiose pamaldų metu, kinų seansuose ir kitokiais rafinučiausiais būdais. Sugaudytus vyrus aprengrdavo vermachto uniformomis ir tuojau išveždavo griūvančio fronto laikyti . . .

Kartą, tarnybos metu, Anykščių policijos punkte suskamba telefonas. Ukmergės vokiečių žandarmerijos būstinė kviečia mane. Nenustebau, nes žinojau, kad jų telefono centrinėje dirba man gerai pažįstamas, pogrindžio ten įstatytas lietuvis policininkas M. Jis man pranešė, kad iš Ukmergės trys sunkvežimiai žandarmerijos ir „vlasovinkų“ išvyko į Anykščius pažvejoti jaunų „žuvų“. Man to užteko, viskas buvo net perdaug aišku. Tą dieną Anykščiuose buvo didelis turgus ir žmonių buvo privažiavę iš įvairių apylinkių. Policijos v-kas buvo atostogose, vyriausias amžiumi valdininkas M. buvo tarnybos reikalais išvykęs į Uteną, todėl viską greit organizuoti teko man. Visus policininkus pasiunčiau į turgų, ne ko nors pirkti, bet neoficialiai pranešti, kad jauni vyrai tuojau pasišalintų, nes atvyksta vokiečiai gaudyti jų į kariuomenę. Žinoma, policija tą darydama turėjo rizikuoti, nes galėjo atsirasti asmenų, kurie apie tai galėjo painformuoti ir vokiečių geštapą .

Lietuviai policija, kaž kaip nepasitikėjo ir nenoromis skirstėsi, sakydami, kad policija tik sako tam, kad išskirstytų turgų, kad žmonės nespekuliuotų. Daug jaunų vyrų mūsų perspėjimų paklausė, bet dar daugiau nepaklausė. Praėjo pora valandų. Trys sunkvežimiai nuo kojų ligi galvos ginkluotų karių įvažiavo į miestą ir sustojo prie pat turgaus aikštės. Dabar jau ir „netikintieji Tamo-

davo Lietuvos kariuomenės mokyme. Aš vokiečius laikiau karo specialistais ir turinčiais didžiulės patirties bei gausybę literatūros.

Lietuvos kariuomenės vadovybė skatino ir vertė karininkus domėtis kitų valstybių kariuomenių mokymu; karininkų už tai nešalindavo iš kariuomenės, bet pagirdavo, apdovanodavo ir paukštindavo. Gi rusams tokių karininkų nereikia. Jiems reikia aklų ir tamsių įrankių, paklusnių Stalinui ir jo NKVD. Juk Stalinas — išmintingiausias, o raudonoji armija — nenugalima!

Taip begalvojantį, mane užklumpa draugas Gvidonas:

„Na, radai?“

„Dėkui, radau. Skamba keistokai. Už ką aš, kariuomenėj būdamas, visą laiką pagyrimus gaudavau, dabar už tai esu išmetamas. Klausyk,

Gvidonai, gal man galėtum duoti nuorašą? Būtų gal nebloga rekomendacija kai kur.“

Staiga, įeina 29-to korpo vyriausias politinis vadovas Macijauskas. Draugas Gvidonas prieina prie jo ir užkalbina: Drauge politvadove, čia mano draugas, vyr. leitenantas D. Jis yra atleistas iš liaudies kariuomenės. Ar nebūtų galima jį atgal priimti?“

Draugas politvadovas Macijauskas prieina prie manęs ir prabyla:

„Drauge leitenante, ar esi pasiryžęs lieti kraują ir dėti galvą už motiną Rusiją?“

Atsakymo nesuradau. Spiauti jam į veidą — nedrįsau. Beprasmiška būtų galvą prarasti. Mano atsakymo nesulaukęs, politvadovas apsisuko ir išėjo. Aš išėjau pro kitas duris.

(Bus daugiau)

šiai" įsitikino, bet buvo per vėlai. Visi žmonės panikoje bėgo, slėpėsi, daugelis plaukė per Šventąją upę viską palikdami.

Prisimena man, kaip prieš daugelį metų caro žandarai, šaudydami ir kapodami kardais Kražių didvyrius, privertė plaukti žmones per srauniąją Kražantę kraujo klanuose, o dabar Hitlerio žandarai, tik dar be kraujo praliejimo, daugelį jaunuolių privertė lamdyti šaltas Šventosios upės bangas ir prisiminti praeities įvykius. Atrodo, istorija kartojosi . . .

Vokiečiai, turguje nieko nelaimėję, atvyko į policiją.

Grupės vadas-žandarmerijos kapitonas manęs pareikalavo policijos tarnautojų sąrašo, ir tuoj paklausė kiek turiu laisvų nuo tarnybos vyrų. Atsakiau, kad laisvi yra tik 6, o viso buvo 10. Klausė kur yra kiti. Žinodamas, kad vokiečiai labai bijo limpamų ligų, pasakiau, kad pagal daktaro įsakymą, išsiunčiau į kaimus uždėti "karantiną" vidurių šiltine sergančių asmenų namuose. Iš tikro, toks atvejis buvo tik vienas, todėl kitus policininkus, kurie buvo liuosi nuo tarnybos, paslėpiau. Kapitonas įsakė laisviesiems nuo tarnybos policininkams tuojau su ginklais susirinkti į policijos punktą. Valsčiaus sekretorius Gr. telefonu man pranešė, kad vokiečiai pareikalavo ir paėmė visus naujokų amžiaus vyrų sąrašus.

Policininkai, ginkluoti tik šautuvais, susirinko į punktą. Žandarmerijos kapitonas prie kiekvieno mūsų policininko priskyrė po 2 vokiečių ir vieną Vlasovo armijos karį ir išdavė raštelius su keliolikos nestojusių vyrų į vokiečių kariuomenę pavardėmis. Įsakė juos suimti, o jų nesuradus, pristatyti jų tėvus, ar kitus šeimos narius. Šešios grupės išvyko į "medžioklę".

Grupė, kurią vedė, rodos, polic. Sil., tik išvykus iš policijos punkto, gatvėje susitiko motiną, kurios sūnų ta grupė turėjo pirmiausia suimti. Policininkas moteriškai lietuviškai pasakė: "Spausk namo, mama, tegu slepiasi sūnus ir tu pati", ir kol medžiotojai apėjo gatvėmis, o moteriškė padaržėmis, tiesiu keliu, viskas buvo sutvarkyta. Medžioklės metu vokiečiai ir Vlasovo kariai parodė didelį žiaurumą. Neradę nieko namuose, laužė duris,

daužė baldus. Keletas grupių turėjo didelius vaidus ir susirėmimus su mūsų palydovais-policininkais. Po medžioklės visi grįžo namo, lietuviai buvo patenkinti, vokiečiai labai užsirutinę, nes nei vieno iš ieškomų vyrų nerado ir neatvedė, bet suėmė daugelį tėvų, motinų, seserų.

Suimtuosius uždarė į vieną kambarį punkto patalpose ir pastatė ginkluotą sargybą.

Vokiečiai apie medžioklę ir jos nesekmes atreportavo jų kapitonui. Šis gi, įtūžęs, kaip liūtas, griebė policininkus Sil. ir Žv. už sprando ir trenkė iš antro aukšto laiptais žemyn. Trenkė kumščiu į stalą ir į mane žiūrėdamas rėkė, kad Lietuvos policija netinkama, sabotazninkai, atseit, negaudo savo brolių lietuvių. Su areštuotaisiais atvedė ir vieną 14 metų mergaitę, S. Mat. be jos, kito asmens namuose nerado. Kadangi ji buvo nepilnametė, po didelių ginčų vokiečiai sutiko ją paleisti, o visus kitus įsakė uždaryti į valsčiaus daboklę-kalėjimą. Pats su savo gauja pasiruošė vykti, tur būt, kitur daryti medžioklių.

— Kas daryti su areštuotais žmonėmis? — paklausiau.

— Uždaryti į kalėjimą, o vėliau tartis su policijos vadu, aš jam duosiu nurodymus — atsakė piktu tonu.

Medžiotojams nespėjus išvykti iš miesto ribų visus areštuotuosius paleidau į namus ir tuojau pranešiau Utenos policijos vadui T., šis gi, buvo labai patenkintas ir sakė, kad labai gerai padariau. Taip ir baigėsi didžioji vyrų į vokiečių kariuomenės batus medžioklė, nors laikinai palikdama mūsų jaunos vyrus vėl ramybėje.

Vėliau, dėl vokiečių žiaurumo ir kai kurių gyventojų sulaužytų namų durų, baldų ir policininkų stumdymo, parašiau raportą, bet kur jis dingo nežinau, nes atsako nebuvo, manau, liko polic. vado rašomojo stalo stalčiuje. Vėliau, nežinau dėl ko, bet jaučiau, kad už pagrindžio veiklą, vokiečiams pageidaujant, buvau atleistas iš policijos tarnybos. Grįžau į gimtuosius Šimonis ir Panevėžio apskrities viršininko plk. T. Vidugirio buvau paskirtas valsčiaus gaminių įstaigos sekretoriumi. □

Rusų - bolševikų siautėjimas Suvieko dvaro apylinkėje

(Atsiminimų pluoštelis iš Nepriklausomybės kovų laikotarpio)

PETRAS SĖLIS

(P a b a i g a)

PASLAPTINGAS KARYS

Cibulinės kaimas buvo karo veiksmų zonoje. Į jį užklydavo ne tik bolševikų kariai, ieškodami maisto ar paimti gyvulių, bet priartėjus frontui, karais ir lietuvių kariai. Jie neieškojo maisto, kaip bolševikų kariai, bet paklysdavo ar pasimesdavo per kautynes nuo savo dalinio. Vieną ankstų rytą, vos tik saulutei patekėjus, dėdė pastebėjo, kad tolumoje, slapstydamasis pagal krūmus, artėjo žmogus, apsirengęs kariška uniforma ir rankose laikė šautuvą. Iš ženklų, kai visai priartėjo prie jo sodybos (sodyba buvo gale kaimo), atpažino, kad tai buvo lietuvių dalinio karys. Kai tik jis arčiau priėjo prie dėdės, paklausė, ar nėra kaime bolševikų karių ir kaip vadinasi kaimas, nes žemėlapiu, kaip eilinis karys, neturėjo. Kad kiti ūkininkai nepamatytų, dėdė jį įsivedė į namus. Tarp jų tuojuo užsimezgė nuoširdus pasikalbėjimas. Paslaptینگasis karys papasakojo, kad jo dalinys, kuris buvo įsistiprinęs prie Suvieko kaimo, buvo netikėtai užkluptas bolševikų, ir apsuptas, bet jam iš to apsupimo pavyko pabėgti. Vietos jam nežinomos. Jis kelias dienas slapstėsi miške, prie Suvieko kaimo. Greičiausiai jis slapstėsi Šilelio miške, nes iš tos pusės atėjo. Dėdė jį pavalgydino, įdavė maisto kelionėn ir, nurodęs kryptį, kur jis turėtų eiti, išlydėjo iš namų.

RAITELIS ANT BALTO ŽIRGO

Vieną saulėtą ir šiltą rugpiučio dieną užgirdome vaikus šaukiant: — Raitelis! . . Raitelis! . . Visi išbėgome iš namų į kiemą pamatyti to raitelio. Tikrai. Tolumoje prie klojimo pamatėme raitelį, sėdintį ant balto arklio. Prie jo stovėjo kaimynas ir jam ką tai aiškino. Tai Šv. Jurgis! šaukėme mes, vaikai. Ir ilgai nesvarstę pasileidome, kiek kojos išnešė, per daržus prie to raitelio, nes mum buvo įdomu pamatyti iš arčiau, kaip jis atrodo. Visai arti prie jo nėjome, bet girdėjome, kaip jis kalbėjosi. Kalbėjo lietuviškai. Mus visus apėmė džiaugsmas, kurį aprašyti neįmanoma, nes kiekvienas jį savaip išgyvenome. Iš kaimyno gavęs reikalingas informacijas, raitelis nujojo nurodyta kryptimi, o mes jį

lydėjome savo žvilgsniais tol, kol jis dingo iš mūsų akių.

— Raitelis! . . Raitelis! . . — ir dabar lyg girdžiu to vaiko balsą, kai nusikeliu mintimis į tuos Nepriklausomybės kovų metus.

KELTUVO PADEGIMAS

Nors buvo neramūs laikai, bet kaimo gyventojai, būdami religingi žmonės, kiekvieną sekmadienį, ar šventadienį eidavo į Imbrado parapijos bažnytelę pasimelsti. Namuose palikdavo tik vaikai, paguliai ir seneliai, kurie prižiūrėdavo gyvulius, besiganančius laukuose. Vieną rugpiučio sekmadienį, esant gražiam orui, kartu su motina nuėjau į Imbradą. Tai buvo pirma mano kelionė, gyvenant Cibulinės kaime. Buvau labai laimingas ir patenkintas, kad aš, aštuonerių metų vyras, galėjau pamatyti Imbradą.

Kad saugiau būtų,ėjome nemažas žmonių būrelis. Iš vaikų buvau tik aš vienas. Nors diena buvo karšta, bet didelio nuovargio, išpūdžių aplinkoje, nejaučiau. Imbrado bažnytelėje, kai į ją įėjome, jau buvo pilna žmonių, daugiausia moterų. Išpūdis man buvo nepaprastas. Visų poterių dar nemokėjau. Sukalbėjau, kai įėjau į bažnytelę, “Tėve mūsų” ir “Sveika Marija”. Daugiau nesimeldžiau, nes mano visas dėmesys buvo nukreiptas į altorių, prie kurio kunigas laikė mišias. Per visą sumą išklūpėjau. Nors keliai skaudėjo, bet nediršau atsistoti, nes buvo nepatogu, kai visi klūpėjo ir meldėsi. Maldos dvasinį nusiteikimą staigiai nutraukė bolševikų karys, kuris, nenuėmęs kepurės, įėjo į bažnytelę. Moterys išsigando, o vyrai, kurie buvo beveik visi pagyvenę, jį sekė savo žvilgsniais ir žiūrėjo ką jis bažnyčioje darys. Bolševikų karys visai nesivaržydamas priėjo prie altoriaus ir, pažiūrėjęs kaip kunigas laiko mišias, po vienos ar dviejų minučių išėjo į šventorių. Baimės jausmas, kuris prislėgė kiekvieną, bolševikui išėjus iš bažnyčios, dingo. Po pamaldų tuojuo visi išsiskirstė. Kiekvienam rūpėjo kuo greičiau sugrįžti į namus. Nors einant į namus bolševikų

keli raiteliai pasirodė miškelyje, bet jie į mus, kai ėjome pro šalį, visai nekreipė dėmesio ir nujojo Čičirio ežero link. Saulutė, kai priėjome Čičirio ežerą, dar buvo aukštai. Nei keltuvo, nei laivo neradome, nes bolševikų raiteliai, kuriuos sutikome pakelyje, matyt, kerštaudami apylinkės gyventojams, kurie naudojami keltuvu, kad nuo jų slepia maistą ir laukia lietuvių, atpalaidavo jį nuo metalinio lyno ir padegę, paleido. Vėjelio pagautas keltuvas nuplaukė į rytinį Čičirio ežero krantą. Kai jis priartėjo prie kranto, žmonės ten jį užgesino. Visų nuotaika, kai neradome keltuvo, buvo bloga, nes jokio laivelio arti nebuvo ir reikėjo ilgai laukti kol surado kitą laivą ir mus perkėlė į kitą ežero krantą, o kurie važiavo arkliais, kai sužinojo, kad nėra keltuvo, nuvažiavo kitais keliais. Po visų vargų ir rūpesčių, nors jau temstant, sugrįžome į namus.

TARP KULKŲ . . .

Suvieko dvare, kaip jau minėjau, buvo įsistiprinęs bolševikų dalinys. Kad juos staigiai lietuviai neužkluptų, visur buvo išstatę sargybas. Sargyba buvo išstatyta ir ant piliakalnio, vadinamo Magazino vardu (vardą greičiausiai jis gavo nuo sandėlio, kuris stovėjo jo viršūnėje praeitame šimtmetyje. Baudžiamos laikais tame sandėlyje laikydavo grūdus, iš kur, kai baudžiauninkai pritrūkdavo grūdų, gaudavo jų į skolą).

Suvieko dvarui priklausė didelis vaisių sodas. Bolševikų okupacijos metais jo niekas neprižiūrėjo ir apylinkės gyventojai, kai atsirado obuolių, atėdavo į sodą ir, nors ir neprinokusių, prisiskindavo pilnus maišus. Iš jų virdavo marmaliadą. Bolševikų kareiviai visai nekreipdavo dėmesio ir žmonių iš sodo nevarydavo. Daugiausia sode "šeimininkaudavo" vaikai ir moterys, ne tik iš Suvieko kaimo, bet ir iš kitų kaimų, esančių apylinkėje. Kai sužinojome, kad Suvieko dvaro sode galima pasirinkti obuolių, vieną dieną, esant gražiam orui, nuėjome tryse, visi vienodo amžiaus "vyrai". Sode jau suradome nemažai vaikų, tarp jų buvo ir keletas bolševikų karių, kurie ragaudami obuolius, ėjo nuo vienos obels prie kitos. Prisiskynėme pilnus maišus obuolių, kuriuos vos tik galėjome panešti. Motina buvo labai patenkinta ir iš jų išvirė obuolių marmaliado. Nors jis buvo ir rūgštus, bet mums vaikams patiko, kai jo užsitempdavome ant duonos riektės.

Po kelių dienų, kai marmaliadą užbaigėme, vėl nutarėme eiti į dvarą rinkti obuolių. Išėjome penkiese: mano motina, aš ir trys kaimyno vaikai. Iš pradžių kelionė buvo įdomi, nes vienas su kitu lenktyniaudami, bėgome Suvieko dvaro link. Ma-

ma nuo mūsų vis atsilikdavo. Kai reikėjo praeiti šunį, kurie palaidi ten dažnai bėgiodavo, ėjome tuomet visi kartu. Palikę miškelį, ėjome toliau. Nuo Magazino piliakalnio pasigirdo šūvis. Sustojome. Ant Magazino piliakalnio pamatėme žmogų, kuris ranka davė ženklą, kad eitume prie jo. Taip pat išgirdome jo balsą, bet suprasti negalėjome, nes nuo jo buvome maždaug apie pusę kilometro. Mes supratome, kad turime grįžti atgal, iš kur atėjome. Kai pradėjome eiti atgal, į mus pradėjo šaudyti. Aš, kai tik išgirdavau šūvį, parkrisdavau ant žemės, kad kulka nepataikytų. Vėliau jau nebeturėjau laiko parkristi ir atsikelti, nes bėgau kiek tik kojos išnešė. Į mus, kai artėjome prie miškelio, šaudė ne vienas, bet keli kareiviai. Visa laimė, kad netoli buvo miškelis. Kai bėgome, kulipkos zvimbė, kaip tos bitelės, virš mūsų galvų. Didžiausias pavojus buvo motinai, nes ji taip greitai bėgti, kaip mes, negalėjo. Bet bolševikai nenurimo. Kai mes įbėgome į miškelį, jie nustojo šaudyti ir susėdę ant arklių, pradėjo vyti. Jie mus pavijo Cibulinės kaimo laukuose, netoli dėdės sodybos. Tuojau prijoję prie motinos, pradėjo klausinėti, kur ėjome ir kodėl, kai sargybinis davė ženklą pas jį ateiti, mes bėgome. Motina žinojo, kad jie ne rusai, bet latviai (Tuo metu Suvieke stovėjo latvių dalinys), todėl atsakė jiems ne rusiškai, bet latviškai. Jie buvo labai nustebinti, kad motina į juos prakalbėjo latviškai. Jie įspėjo motiną, kad ateityje, jei taip įvyktų, kaip šį kartą, nebėgti, nes jie galėjo mus nušauti ar sužeisti. Atsisveikinę latviškai, raiteliai nujojo Suvieko kryptimi.

NETENKAME UOGŲ

Nors tai nereikšmingas įvykis, bet jis paliko mano atmintyje ligi šių dienų. Eidavome uogauti į Šilelio mišką, esantį netoli Cibulinės kaimo. Prieš I Pasaulinį karą jis priklausė Suvieko dvarui, o nepriklausomybės metais valdžiai. Jame vyravo lapuočiai medžiai, ypatingai beržai, tarp kurių augdavo įvairių rūšių grybai ir uogos; žemuogės ir avietės. Nors tuo metu buvo pavojinga, bet mes vaikai, nekreipdami dėmesio, eidavome uogauti. Šilelio miške mes dažnai sutikdavome bolševikų karių. Jie vaikščiodavo daugiausia dviese, o kartais ir tryse. Matyti, ieškodavo miške pasislėpusių vyrų, kuriuos jie norėjo paimti į kariuomenę. Nors mes prie jų buvome pripratę, bet miške jų sutikti nenorėjome. Vieną kartą beuogaudami sutikome du bolševikų karius. Vienas iš jų priėjo prie mūsų ir nusiėmęs nuo galvos savo kepurę, liepė visas uogas supilti į ją. Uogų turėjome surinkę nedaug, bet ir jų buvo gaila atiduoti. Kai uogas supylėme jam į kepurę, visų mūsų akyse pasirodė ašaros. Kareivis

nusišypsojęs nuėjo, o mes apsigrižę pasileidome bėgti namų link.

“ŽUVAUTOJAS”

Visi vyrai, kuriuos galėjo paimti bolševikai į kariuomenę, slapstėsi pelkėse. Jie slapstydavosi po kelis vyrus. Pelkėse praleisdavo visą dieną. Į namus sugriždavo tik vakarais, saulei nusileidus, nes nakties metu bolševikų kareiviai neateidavo. Maistą dienos metu jiems nunešdavo dažniausiai vaikai. Teko kelis kartus ir man nešti. Kad bolševikų kariai mane, jei sutikčiau, neįtartų, nešdavau su savimi ir meškerę, neva eidavau žuvauti. Žuvų, žinoma, kai grįždavau į namus neatnešdavau, o tik tuščią puodynėlę, kurioje nunešdavau jiems sriubos, šaltabarščių, rugštaus pieno ar kito kokio viralo.

“LIETUVIAI” kariai

Vieną naktį keli bolševikų kariai, apsirengę lietuvių karių uniformomis, atėjo į Meiriškių kaimą. Visi jau miegojo. Jie pasibeldė pas vieną ūkininką į duris. Ūkininkas, kai paklausė kas jie tokie, tai jie pasisakė, kad esą lietuvių kariai. Ūkininkas patikėjo ir juos įsileido. Du iš jų gerai kalbėjo lietuviškai, o visi kiti tylėjo. Jie tairavosi kur yra bolševikų bazės, kiek jų yra, kaip jie apginkluoti ir t.t. Ūkininkas jiems, ką žinojo, pasakė ir, kaip svečius, gerai pavaišino. Ūkininkui tuo metu, kai pas jį buvo, nieko nedarė ir padėkoję už jiems suteiktas žinias ir vaises, išėjo. Sekančią dieną jie atėjo į kaimą ir pradėjo šeiminkauti. Ne tik apiplėšė kaimą, bet dar primušė kelis vyrus šautuvų buožėmis. Taip pat norėjo sušaudyti ūkininką, pas kurį buvo nakties metu, bet jo nesurado, nes jis dar suspėjo pasislėpti. Apie tą įvykį girdėjau iš apylinkės gyventojų ir pats mačiau vieną sumuštą vyrą, kai su motina, tuojau po to įvykio, buvau nuėjęs į Meiriškes. Mat, motina pas vieną ūkininką turėjo reikalų (turėjo iš jo paėmusi laikinai laikyti karvę, nes, jei ūkininkas turėdavo dvi ar daugiau karvių, tai bolševikai jam palikdavo tik vieną karvę, o kitas paimdavo). Visa apylinkė,

kai sužinojo apie šį įvykį, pasidarė atsargesnė, nes bijojo susilaukti tokio likimo, kaip meiriškičiai.

REVOLIUCINIO KOMITETO BŪSTINĖJE

Nors revoliucinis komitetas Suvieko apylinkėje te veikė apie devynius mėnesius, vietos gyventojams padarė daug skriaudos ir žalos. Kai komiteto nariai išbėgiojo, antrą kartą lietuviams užėmus Suvieką, pasklido po apylinkę gandai, kad jie paliko daug turtų. Apylinkės gyventojai juos esą išnešioję, ypatingai suvikiškiiai. Ar to turto paliko ar ne, bet mes vaikai irgi to turto norėjome įsigyti. Vieną dieną, nieko nesakę tėvams, nukeliavome į Suvieką. Įėjome į tą pastatą, kuriame veikė revoliucinis komitetas. Buvome labai nustebinti, kai įėjome į vidų ir nieko neradome. Visi kambariai buvo tušti ir ant grindų gulėjo daug suplėšytų popierio gabalų. Į namus, neradę turto, kurio tikėjomės įsigyti, grįžome be nuotaikos.

Tie visi įvykiai, kuriuos čia aprašiau, jau yra praeityje. O tokių įvykių, kaip Cibulinės ar Meiriškių kaime, buvo šimtai ar net dar žiauresnių, kaip pvz., Gudelių kaime, Degučių valsčiuje. (Ten buvo užmušti net keli kaimo gyventojai).

Visi gyventojai ne tik Suvieko dvaro apylinkėse, bet ir kitose Lietuvos vietose, išvijus bolševikus iš Lietuvos ribų, atkuto, pagyvėjo, nes jautėsi laisvi žmonės. Nors pirmieji nepriklausomybės metai ūkininkams buvo sunkūs, nes trūko sėklų, grūdų, gyvulių, trąšų bei ūkio įrankių, bet metai po metų ekonominė jų padėtis pagerėjo, kaimai, jų tarpe ir Cibulinės kaimas, kuriame teko iš Rusijos sugrižus praleisti vokiečių ir rusų bolševikų okupacijas, išsiskirstė į vienkiemius, pasistatė gražias sodybas, prenumeravo ir skaitė įvairią spaudą, aktyviai dalyvavo visuomeniniame lietuvių gyvenime, siekė mokslų, kėlė ūkio našumą ir skatino veržtis į prekybą, kuri buvo pirmam nepriklausomybės dešimtmetyje žydų rankose. Taip pat daug iš jų, kaip partizanai, žuvo nelygioje kovoje dėl Lietuvos laisvės per dabartinę sovietų okupaciją. □

PRANAS DAINA—BANAS

Ą Ž U O L Y N E

Kad būti ąžuolu galėčiau,
ar ąžuolo mažyte, gyva šakele,
upeliais džiaugsmo ašaros tekėtų —
mamytės kojas apkabinęs ant kelių
pulčiau
ir verkčiau savame šile . . .

Kaip gera būti ąžuolo gile
ir jausti ąžuolyno rimtį po savo kojų—
ten laimės ašaros pabirtų
kiekviename šile.
O Nemuno banga gražioji,
supki, liūliuoki laisvąjį rytojų,
nes Tėvynės žemę savi artojai
apgins ir saugos amžių gilume! . . .

SOVIETŲ GINKLUOTOS JĖGOS

B. B.

Mėnesinis "Armed Forces Journal", š.m. kovo m. išleido antrąją 1983 m. specialią laidą, skirtą sovietų ginkluotų jėgų apžvalgai (tam tikslui pirmoji laida buvo išleista 1981 m.). 108 puslapių leidinys, nuotraukomis, diagramomis ir skaičiais autentiškai (leidėjų pareiškimu) pavaizduoja sovietų žemės, oro ir vandenynų karines jėgas.

Įžangos žodyje gynybos sekretorius pabrėžia, kad šiuometinėje sovietų karinėje mašinoje nėra nieko naujo — nuolatinis karinių jėgų didinimas, jų modernizavimas, skirtas sovietų interesų plėtimui už jų valstybės ribų, tebėra aiškiai matomas. Išvardindamas plėtrą strateginių raketų, bombonešių, povandeninių laivų, pamini įvairių rūšių taktinius ginklus, ypatingai artileriją ir pabūklams raketų pritaikymą; įvedimą ginklaviman naujų tankų (T-80), lėktuvų (skirtų žemės jėgų tiesioginei paramai), naujų technologinių priemonių pritaikymą įvairiems ginklams; išskirtinai didinamą karo laivyną, aprūpinamą paskutinėmis technologijos naujenybėmis (penkios rusų laivų stovyklos, pagamino didžiausią ir stipriausią pasaulyje povandeninį laivyną). Nuo Indokinjios iki vidurinės Amerikos sovietų laivynas laisvai plaukioja, demonstruodamas savo pajėgumą. Nežiūrint krašto ekonominių sunkumų ir nedateklių, sovietai ginklavimui skiria 15% krašto biudžeto, siekdami pasaulinio karinio dominavimo, tikslu jį panaudoti sovietinei ekspansijai.

Amerikiečių pareiža, su sąjungininkų pagalba, paruošti savas ginkluotas jėgas atatinamai nuolatos didėjančiomis sovietų jėgoms, kad išlaikytų savo ir kitų kraštų suverenitetą ir pirmtakūnų iškovotą laisvę.

Sovietų karinės jėgos yra tokioje padėtyje, kad trumpiausiu laiku, be pasirengimo, gali pradėti puolimą ir jų šiuometinis pajėgumas yra didžiausias istorijoje; karinės bazės, dydžiu ir įrengimais, yra didžiausios pasaulyje, suderintos su vadovietėmis ir tiekimu, pagal nustatytą

puolamąją doktriną. Užimtuose kraštuose padidintos ginkluotos jėgos. Paskutiniame dešimtmetyje sovietai pagamino virš 2000 sumodernintų tarpkontinentinių raketų, tolianaša iki 8300 km; kautynių lėktuvų — apie 6000; virš 54,000 tankų; 85 karo laivus, 61 povandeninį; visą tai su dideliais kiekiais aprūpinimo ir ginklų, (palyginimui amerikiečiai tame laikotarpyje pastatė 350 tarpkontinentinių raketų, 11,000 šarvuočių, 3000 kovos lėktuvų, 72 kovos laivus ir 27 povandeninius).

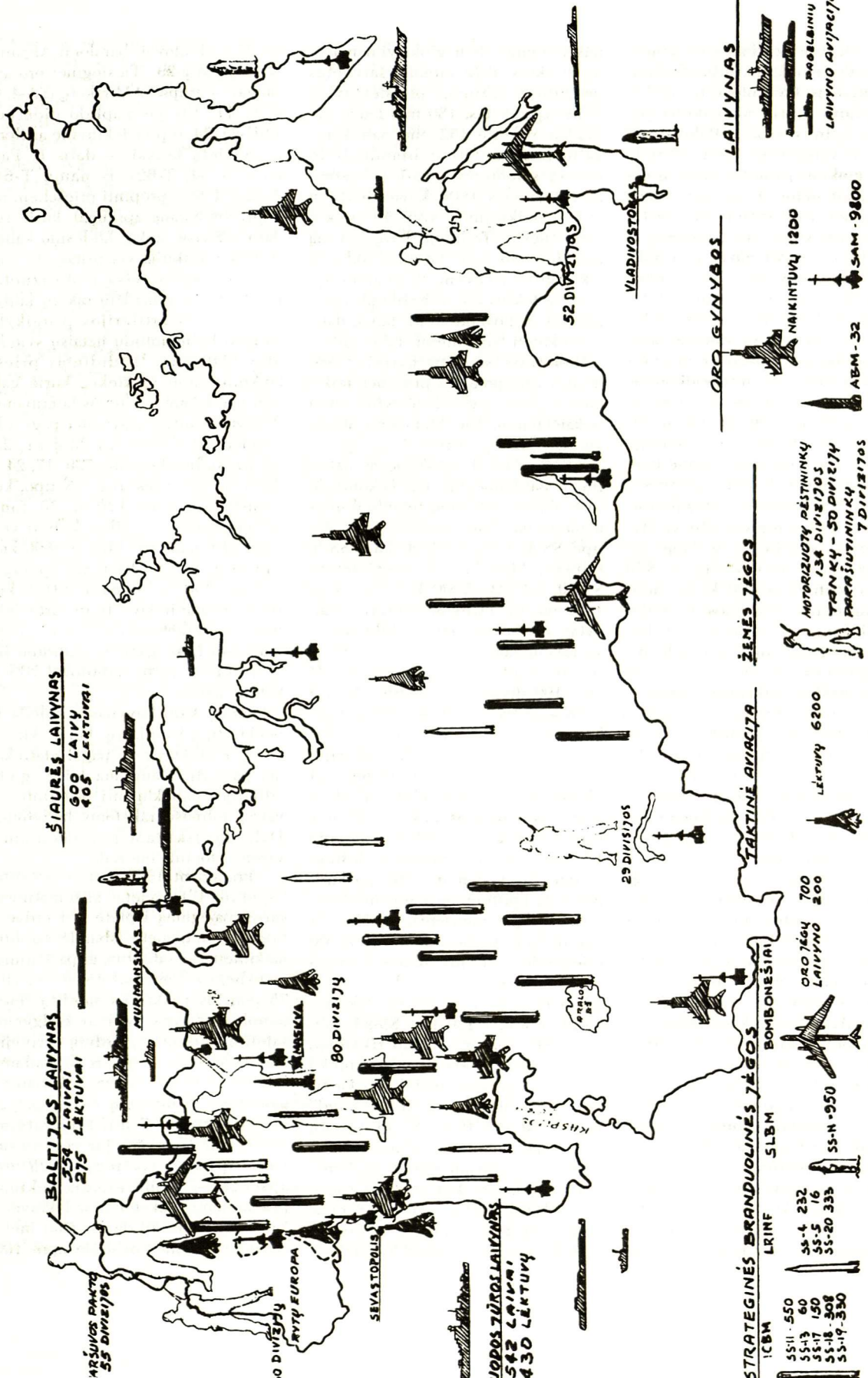
1981 metais sovietai (be Varšuvos pakto valstybių) turėjo 180 divizijų žemės jėgų su 250 vežiojamų SS-20 raketų laidytojų. 1983 m. Europos (su užimtais kraštais) ir Azijos žemynuose išdėstyta apie 190 divizijų (134 motorizuotos pėstininkų ir 50 tankų su 7 parašiutininkų divizijomis), priedui 56 divizijos Varšuvos pakto valstybių su 330 vežiojamų SS-20 branduolinių raketų laidytojų, daugumoje (apie 140) nukreiptų link Vakarų valstybių; 52 divizijos Azijos pietryčiuose. Įvairių našumų strateginių raketų išdėstyta apie 3000; bombonešių — apie 900. Taktinė aviacija susideda iš 6200 kovos lėktuvų. Oro gynybai skirta 1200 naikintuvų ir apie 10,000 raketų laidytojų (ABM ir SAM raketos) Strateginių ginklų apie 85% sutelkta Europos kontinente ir Uralo kalnų aplinkoje. Tolimo našumo tarpkontinentinės raketos daugiausiai išdėstytos Kazachstano srityje (pietrytinėje Uralo aplinkoje), kitos pietrytiniuose ir vakariniuose Azijos ir Europos pakraščiuose.

Jūrų jėgas sudaro šiaurės laivynas (Murmansko bazė) 600 karo laivų, 410 lėktuvų; Baltijos laivyną (Leninogrado bazė) 554 karo laivai ir 280 kovos lėktuvų; Ramiojo vandenyno laivyną (Vladivostoko bazė) 765 karo laivai ir 450 lėktuvų; Juodosios jūros laivynas (Sevastopolio bazė) su 542 laivais ir 480 kovos lėktuvų; iš viso laivyne yra apie 1330 karo laivų, 367 povandeniniai, 770 pagalbinių karo laivų ir apie 1560 laivyno karo lėktuvų. Palyginamai, nauji rusų karo

laivai yra mažesni dydžiu, aprūpinti naujausiomis technologinėmis priemonėmis, pritaikyti atskiriems uždaviniais, turintys 8 raketų tipus, skirtingos tolianašos (iki 500 km) ir skirtingo galingumo.

Praeitų metų bėgyje rusai išleido Žemės orbiton apie 350 tonų satelitų (dešimtį kartų daugiau negu amerikiečiai).

Paskutiniame dešimtmetyje rusai savo įtaką išplėtė į įvairias pasaulio valstybes. Rusų karių Kuboje yra apie 5,000, Afrikos pietinėse valstybėse apie 3800, šiaurinėje Afrikoje ir viduriniuose rytuose apie 8,000, Vietname apie 2500, Afganistane 110,000 reguliarios kariuomenės su moderniais ginklais. Kubiečių Afrikoje yra apie 40,000 ir vidurio Amerikos valstybėse apie 2,000. Karinės jėgos laiduoja įvairią paramą siunčiamą remti tuose kraštuose įvairius diversinius veiksmus ir remti revoliucinius judėjimus. Iš kitų paminėtina Afganistano okupacija. 1979 m. gruodžio m. pabaigoje, rusų 40-jiarmija, sudėtyje 80,000 kovotojų, įsiveržė į Afganistaną ir ten įvedė komunistinį režimą, tačiau beveik trijų metų bėgyje, nežiūrint naudojimo modernių ginklų ir priemonių, padidinio karinių įgulų iki 110,000 kovotojų, rusai nepajėgė sugniuždyti menkai ginkluotų ir neorganizuotų afganistaniečių laisvės kovotojų pasipriešinimo (smulkiau žiūr. "Karys" 1980 m. Nr. 5, 7, 10; 1981 m. Nr. 9; 1982 m. Nr. 2, 7, ir 1983 m. Nr. 2). Sovietų ginkluotos jėgos neįstengia užvaldyti periferijos — karinės jėgos bazuojasi miestuose, bandydamos propagandiniu būdu (ir smurtu) indoktrinuoti Afganistano jaunimą, kad priimtų komunistinio režimo santvarką. Rusų okupacinės jėgos papildomos naujais MI-24 Hind kautynių helikopteriais ir tiesioginės pėstininkų paramos kovos lėktuvais. Prie rusų okupacinių jėgų prisideda ir apie 30,000 afganistaniečių kariuomenės, kuri yra rusų kontrolėje, veiksmuose naudojama sujungtai su rusų daliniais. Rusai, puldami sukilėlių užimtas vietas, pradžioje lėktuvų bombomis ir kitais lėktuvų ginklais puola gyvenvietes arba klajoklių stovyklas, po to motorizuoti pėstininkai su tankais naikina pastatus,

SOVIETŲ KARINIŲ JĖGŲ IŠDĖSTYMAS EUROPOJE IR AZIJOJE

maisto išteklius, gadina, arba užnuodija vandens tiekimo, arba drėkinimo įrengimus. Gyventojai be atodairos žudomi (kurie nesuskuba pabėgti į kalnus arba į Pakistaną). Tokiuose veiksmuose rusai išbando naujus ginklus, paruošia vadus ir dalinius kautynėms. Rusų kareiviams yra sakoma, kad Afganistane jie turi pasiruošti kovai prieš kiniečių ir amerikiečių trukdymus įgyvendinimui komunistinės santvarkos. Afganistane rusai gerina, saugo ir stato naujus kelius, tiltus, geležinkelių linijas, aerodromus su strateginiams bombonešiams ir sunkaus transporto lėktuvams kilimo — nusileidimo takais; didina karinių išteklių ir aprūpinimo sandėlius, rengia raketų laidymo lizdus, stiprina oro apsaugą. Tas rodo, kad rusai Afganistane tvirtinasi atraminiai šiuoliui į pietvakarines Azijos valstybes ir Persų įlanką.

Kitose Azijos pietvakarių valstybių srityse, skirtingoje formoje rusai laiko apie 30 divizijų su 800 taktinių lėktuvų ir 400 kovos helikopterų, remiant Kaspijos ir Indijos karo laivynui, pasiruošusių pulti Iraną, Iraką, Pakistaną, panaudojant Afganistane esančių kariuomenę, oro jėgas ir išteklius reikiamoms vietoms.

Nežiūrint modernaus ginklavimo šiaurinio Kaukazo, Transkaukazio ir Turkestano karinių apygardų daliniai, palyginamai, yra menkai paruošti. Geresniai stovyje, tose srityse esančios oro jėgos (galinčios pasiekti Persijos įlankos sritį) ir priešlėktuvinę apsaugą.

Tolimųjų Rytų expansinę politiką, remiamą ginkluotomis jėgomis, rusai pradėjo 1965 metais ir šiuo metu laiko padvigubintą divizijų kiekį ir tris kartus daugiau pėstininkų paramos lėktuvų. Rusai nepatenkinti gerinimu santykių tarp Kinijos ir J.A.V., bijo, kad nesudarytų Japonijos-Kinijos-J.A.V. karinė sąjunga, be to, kiniečiai vakariniuose kraštuose ir Japonijoje nori atrasti paramą technologinėmis priemonėmis ir ginklais. Rusai regimai stiprinasi Kurilų salose (okupuotose II Pas. karo metu); ten laiko apie 10,000 kariuomenės ir įrengė eilę įtvirtinimų su liktuvų ir laivų bazėmis; ten laiko 330 tolumo našumo SS-20 daugiagalvių raketų. 1982 me-

tais tolimųjų Rytų ginklavimam įvedė sunkius T-72 tankus, šarvuotus pėstininkų vežimus, priešlėktuvinę artileriją, raketas, 130 mm lauko patrankas pakeitė 152 mm pabuklais, galinčiais šaudyti ir branduolinių užtaisų sviedinius. Įvairiose vietose išdėstyta virš 1200 kovos lėktuvų ir 500 naikintuvų, apie 40 sunkių bombonešių. Tolimųjų Rytų laivyną padidino 80 karo laivų, ginkluotų raketomis su laivyno tiesioginės apsaugos lėktuvais ir helikopteriais, priedui 90 povandeninių laivų, dalis jų ginkluoti balistinėmis raketomis.

Vakarinis sovietų karinių jėgų frontas Europoje yra pirminės reikšmės ir jame jėgos išdėstytos tokiu išskaičiavimu, kad kiekvienu atveju visomis ginklų rūšimis ir gyvą jėgą galėtų viršyti NATO jėgas užtikrinant sau laimėjimą. Čia laikoma du trečdaliai visų turimų branduolinių užtaisais balistinių raketų — senesnio tipo SS-4, tolinaša 3000 km., SS-5, tolinaša 4100 km. ir daugiagalvės SS-20, tolinaša 5000 km. viso apie 1300 raketų. Dalis SS-20 turi pritaikytas platformas raketų kilnojimui, su raketų laidymo įrengimais ir keilomis papildomomis raketomis. Iš visų 190 divizijų rusai prieš NATO laiko apie 94, su 20 rezervinių Kaukazo karinėje apygardoje, priedui 16 strateginių rezervinių divizijų. Šešios Varšuvos pakto valstybės turi 55 aktyvias divizijas (1982 m. duomenimis Varšuvos pakto valstybės karo metu gali sumobilizuoti apie 173 divizijas). Paskutiniame dešimtmetyje rusai žymiai pagerino karinių jėgų aprūpinimą naujomis techniškomis priemonėmis, ginklais ir parengimu; padidinta motorizuotų priemonių, didesnis ugnies galingumas, paslankesnis vadovavimas, daugiau naujo tipo raketų (taktinės SS-21, tolinaša 120 km, SS-23, tolinaša 500 km. ir didelio tikslumo SS-12, tolinaša 900 km.) pėstininkų tiesioginei paramai padidintas kiekis šarvuotų helikopterų Mi-24 "Hind" D/E ir Mi-8 "Hip" E ginkluotų 57 mm raketomis ir cheminėmis bombomis; daugiavamzdžiais 12,7 mm kulkosvaidžiais; kiti sunkaus transporto Mi-26 "Halo" helikopteriai tinkami dalinių ir ginklų kilnojimui oru. Helikopterius papildė Su-25 ir

Su-27 naikintuvai, bandomi Afganistane, ir Mig-29. Tiesioginei oro apsaugai — grupė SAM raketų (SA-4, 6, 8, 9, 11, 13), jas papildė didesnės ZSU-23, 24, ir priešlėktuvinė artilerija. Sovietų tankai — dalis II Pas. karo (T-54, T-62), iš naujų T-64, T-72 ir T-80 (aprūpinti priešchemine ir priešradiacine apsauga), kurie sudaro 50% visų tankų. Didesnio kalibro lauko artilerija yra pritaikyta šaudyti ir raketas, visa motorizuota, papildyta 16 vamzdžių raketų laidytojais. Dalis artilerijos pritaikyta naudoti branduolinių užtaisų sviedinius (240 mm). Padidintas prieš-tankinių pabūklų kiekis, kurie gali būti naudojami ir kitiems taikiniams. Žemyno kautynių aviacija pagrindė susideda iš naikintuvų Mig-21, 23, 25, 27, su bombonešiais Su 17, 24 ir 25. Transporto lėktuvai AN tipo, keturmotoriai tarp 120 ir 200 tonų kėlimo galios; su pilnu krėviu veikimo atstumai tarp 1400 ir 4600 km, gali nešti pilnoje kautynių aprangoje tarp 200 ir 90 parašiutininkų. Rusai pagamindavo transporto lėktuvų po 30 metuose, paskutinių penkių metų laike gamybą padidino iki 60 metuose, kartu padidinant 50% ir kėlimo galios.

Sovietų karo laivynas susideda iš penkių tipų karo laivų, kurie skiriasi talpa ir ginklavimu, pagal atitinkamą paskirtį. Dauguma laivų, greta artilerijos pabūklų turi pagerintus įvairių tolinašų raketoms laidytojus. Dalis jų, įskaitant povandeninius, varomi atominė energija.

Pradedant 1957 metais (satelitu "Sputnik I") sovietai sistematingai karinį pajėgumą išplėtė ir į erdves. Prieš dešimtį metų išbandė satelitu naikintojus — satelitus; gi paskutinių metų bėgyje Žemės orbiton iššovė virš 75 įvairios paskirties satelitų (meteorologijos, ryšių, sekimo, žvalgymo, satelitų naikintojų, erdvių tyrinėjimo ir kt.) gerindami ir didindami satelitų išmetimo raketas (didžiausio galingumo 9 milijonų svarų, palyg. amerikiečių — 7 mil.) Tjuratum, Pleseck ir Kasputin Jar centruose, kurie apstatyti ypatingai tiršta oro apsauga — moderniomis sekimo priemonėmis, raketomis ir lėktuvais. Vien kariniams tikslams, šiuo metu rusai turi Žemės orbitoje apie 100

veikiančių satelitų, jų tarpe erdvių laboratoriją, kurioje vykdo įvairius technologinius bandymus, tikslu pagaminti nuolatiniai apgyventas erdvių stotis.

Išradimų srityje rusai laiko arti milijono įvairių sričių mokslininkų tam tikroje kontrolėje; pastaraisiais metais sovietiniai universitetai paruošė apie 300,000 naujų inžinierių, kurių 80% baigia specialius sričių aukštuosius mokslus ir yra "Gynybos Industrinio skyriaus" kontrolėje. Mokslo institutuose daug dėmesio skiriama erdvių užvaldymui, žemės ir jūrų ginkluotoms jėgoms technologinių priemonių pritaikymui ir gerinimui. Karinių priemonių gamybos pramonė nuolatos didinama (Šiuo metu yra apie 150 didelių įmonių statybai laivų, lėktuvų, raketų, šarvuotųjų, tankų ir pan., kurios turi tūkstančius pagelbinių įmonių gaminančių atskiras dalis). Daug dėmesio skiriama elektroninių ir ryšio priemonių, karinio transporto ir aprūpinimo gamybai, ypatingai pėstininkų kilnojimui su pagelbinėmis priemonėmis ir aprūpinimu (anksčiau naudotą arklį — pavaduoja motoras). Daug pastangų ir lėšų rusai skiria laserio tyrinėjimams ir pritaikymui ginklams (penkis kartus daugiau negu J.A.V.).

Vakarų valstybių technologijos žinios, produktai, įrengimai ir medžiagos gaunamos įvairiuose pavidaluose Sovietų Sąjungoje, turi ypatingai didelės reikšmės rusų karinei pramonei. Dauguma įvežamų mašinų, elektronikos įrengimų ir kt. skirtų civilinei pramonei, panaudojama karinei pramonei. Paskutiniame dešimtmetyje rusai įsigibeno iš vakarų valstybių ir Japonijos, paskutinio technikos žodžio mašinų ir įvairių įrengimų virš ketvirčio savų veikiančių karinėje pramonėje. Tame laikotarpyje nepaprastai išvystė, plačioje skalėje, iš technologiniai pažangių valstybių naujenybių vogimo akciją, taip sutaupydami bilijonines pinigų sumas, tuo pačiu neatsilikdami nuo kitų kraštų naujenybėse. Rusai sugeba įvairiais būdais "prisivilioti" iš vakarų valstybių aukštų kvalifikacijų specialistus, valdyti sudėtingas varkiečių įrengimus, arba sudėtingą produktų gamybą, nes patys, dau-

geliau atvejų nesugeba jų paruošti, arba visai neturi.

Rusai nuolatos didina ir gerina ginkluotas jėgas, kad galėtų vykdyti ilgalaikę, iš anksto nustatytą programą: turimį viršijančių ginkluotų jėgų priedangoje suardyti vakarų valstybių sąjungą ir turėti esminę įtaką į pasaulio valstybių gyvenimą. Be jokios rizikos jie sėkmingai tvirtinasi Trečiojo Pasaulio valstybėse ir artimoje savos valstybės aplinkoje. Prieš karinių jėgų prisideda propaganda ir teroras; mėnesio bėgyje, bet kurioje valstybėje, Maskva gali suorganizuoti masines demonstracijas (pav. prieš atominį jėginių naudojimą, arba už ginklų "užšaldymą"), riaušes, ar net sukilimus. Iš Kubos "prietilčio" rusai sėkmingai plečia neramumus vidurio ir pietų Amerikos valstybėse, tikslu sudaryti komunistines vyriausybes naudojant ginkluotus sukilimus. Vien 1982 metais į Kubą rusai pasiuntė virš 60,000 tonų ginklų ir už \$3.5 bilijono kitomis priemonėmis remti vidurio Amerikoje kurstomus neramumus; Havanos aplinkoje yra apie 100,000 rusų "patarėjų" ir karinių dalinių. Rusų skverbimasis į Afrikos kontinentą vyksta daugiau ekonominiiais tikslais (strateginių medžiagų ištekliams — kobaltas, deimantas, platina, manganas ir kt.), prie to seka reikalingas išstumti vakarų valstybių ir kiniečių įtaką, primetant ten esančioms tautoms rusišką kultūrą, socialinę santvarką ir noras ten turėti suviens gaminiams rinką. Šiuo metu rusų įtakoje yra apie 15 Afrikos valstybių, su aerodromais ir uostais pritaikytais kariniams tikslams (pav. Etiopijoje Asmera aerodromas, iš kurio skraido tolimos žvalgybos rusų II-38/ MAY lėktuvai; Dahlak saloje įrengtoje laivyno bazėje yra apie 100 rusų povandeninių ir kitų karo laivų su tiesioginės laivyno paramos kovos lėktuvais). Prie Afrikos jungiasi Artimieji Rytai su centrais Sirijoje, Irake ir Afganistane, siekiant Irano ir Pakistano su išėjimais į Persijos įlanką.

Azijoje rusai stengiasi išlaikyti gerus santykius su kinais, kurių palaikymui Kinijos pasienyje kovos parengtyje yra apie 50 divizijų su 1700 kovos lėktuvų ir trečdaliu visų

SS-20 raketų. Šiuo tarpu pagrindinis rusų dėmesys yra Indokinija (Vietnamas, Kampučija, Laos), kur "socializmas žygiuoja pirmyn", tikslu apsupti Kiniją iš antros pusės. Ten laikoma apie 3700 karinių "patarėjų" su \$5 bilijonų medžiagine parama (ginklais). Cam Ranh Bay Vietnamo uoste rusai turi stiprią karo laivyno bazę iš kurios gali kontroliuoti pietų Kinijos jūrų ir Indijos vandenyną. Daug pastangų dedama išplėsti ekonominius santykius su Indija, kur yra rinka rusų produktams ir ginklams, teikiant ekonominę paramą (šiuo metu iš rusų Indija gauna paramos apie 15% visų krašto pajamų), tuo pačiu ten įsitvirtinti ir politiniai (Indijos vyriausybė yra daugiau palanki rusams negu vakarų valstybėms, nors vien iš amerikiečių gauna daugiau paramos negu iš rusų). Rusai okupuotose Hokkaido salose (Ochotsko jūroje) nuolatos didina ir papildo karinius įrengimus, išteklius ir priemones. Prie to įvairiais būdais bando įtaigoti socialistinę santvarką japonų vidaus gyvenime.

Paskutinių 20 metų bėgyje rusai globalinėje apimtyje pastoviai plečia savo įtaką įvairiose valstybėse su pagrindiniu tikslu iš visur išstumti amerikiečius ir jų sąjungininkus (galutinėje išvadoje pasiglemžti ir juos). Savo pirmoje kalboje Andropovas yra pasakęs, kad jis tęs savo pirmtakūnį siekius, patvirtindamas karinėms jėgoms statomus uždavinius: "Politbiuras visuomet yra įsipareigojęs, ypatingai šiandieninėje pasaulinėje susidariusioje padėtyje, ginkluotas jėgas aprūpinti viskuo, kas reikalinga įvykdyti joms statomus uždavinius... ir išlaikyti karinį pirmavimą..." Nedvejotinai karinė jėga ir toliau pasiliks pagrindinė priemonė politinių tikslų siekiuose. Rusų ginkluotos jėgos yra paruoštos ir kasdiena gerinamos kovai bet kurio laiku ir bet kurioje pasaulio vietoje, su neabejotinai laimėjimu, galimai mažesniu pačių rusų kraujo praliejimu, naudojant grąsinimo taktiką, bauginant turimų ginklų viską naikinančiu pajėgumu, įjungiant politines apgaulas, subversijas ir ir kitų tautų gyvąją jėgą.

□

“SENOSIOS MASKVOS BALTIŠKASIS HORIZONTAS”

Tokios antraštės straipsnis buvo atspausdintas Acta Baltico — Slavica XIV knygoje (1981). Jo autorius — žinomas kalbotyrininkas V.N. Toporov, Maskvoje. Knyga išleista 1982 m. Ossolineum leidyklos, Lenkijoje.

Žemiau yra pateikti to įdomaus straipsnio pagrindiniai samprotavimai.

Dniepro aukštupio Smalensko sritis yra būdinga ten susikaupusiais baltiškojo tipo hidronimais (vandenvardžiais). Jos rytinė siena siekia Pamaskvio, plačiau to žodžio prasme. Ten ji susiduria su fino-ugrų kilmės hidronimais. Jau anksčiau buvo aiškinama, kad visa plati sritis tarp Maskvos ir Okos upių yra pilna baltiškųjų hidronimų, išskyrus kampą teritorijos į rytus nuo Pachros ir Lopasnės žiočių, kur retkarčiais pasitaiko finų hidronimų, kartu su baltiškais pavadinimais. Tokiu būdu rytinė baltiškųjų hidronimų riba Pamaskvyje eina šiek tiek į vakarus nuo dabartinės geležinkelio linijos Maskva — Leningradas ir toliau už Maskvos, pagal Maskvos upės tėkmę iki jos įtekėjimo į Oką. Taipgi, Maskvos srities pietų vakarų dalis, be ginčų, buvo baltiška.

Jei baltiškųjų hidronimų sritį yra lengva atskirti nuo fino-ugrų srities, tai Pamaskvyje neįmanoma praveisti skiriamąją tarp baltiškųjų ir slaviškųjų vandenų pavadinimų. Mat ten baltiškus pavadinimus turi ir didelės ir mažos upės, kai slaviškus — tik mažosios Pamaskvio upės.

“Tačiau negalima išleisti iš akių senojo Pamaskvio išryškėjusį baltiškąjį kontekstą, kai kalba eina apie pačią Maskvą. Juo labiau ryšiumi su pačia Maskva, jos įkūrimu ir, atrodo, su pirmuoju jos gyvavimo dešimtmečiu būtina skaitytis su visiškai realiu baltų etniniu elementu Pamaskvyje ir į pietus nuo jo, būtent su rusų metraščių goliadais, galop išeinančiais iš Ptolemėjaus galindų.”

Galindų gi atsiradimas rišamas su, taip vadinama, zarubineckine archeologine kultūra, kuri vystėsi Pripetės Pagirėje ir gretimose vidurinės ir aukštutinės Padnieprės srityse, apie II amžių pr. Kr. g., kilusia iš vakarinių baltų žemių išeivių. Ta kultūra užsibaigė gyvavusi I ir II amž. sąvartoje. Jos nešėjai, judėdami tolyn į rytus aukštutinio Dniepro kairiuoju krantu, siekė Okos aukštupį, kur pasklidę vakarinių baltų tipo hidronimai, kaip tik galimi laikyti galindiškais. “Reikia apgailestauti, kad Maskvos ir Pamaskvio istorikai neatkreipė pilno dėmesio (ir nepadarė reikiamų išvadų) į tai, kad Maskva pirmą kartą yra paminėta ist. šaltinyje 1147 metais, t.y., tuo pačiu metu, kai Ipatijaus metraštyje yra paminėti galindai: ir išžygiavo Sviatoslavas ir Porotvos aukštupy užkariavo galindų žmones...” Prie to galima prikergti dar ir žinią apie Iziaslavo galindų pergalę 1088 metais (iš Laurentijaus metr.).

Tokiu būdu, turime du kniazių žygius prieš galindus 90 metų laikotarpyje, dar prieš Maskvos paminėjimą istoriniuose šaltiniuose. Tas rodo galindų reikšmę ankstyvojoje Maskvos istorijoje. Maskva įsikūrė

viatičių užimtoje žemėje ir savo kilme buvo viatičių miestas, pats vakariausias Rostovo-Suzdaliao kniazių forpostas. Į pietų vakarus, prie Pamaskvio glaudėsi Černigovo kniazių valdos. Černigovo šiaurinių valdų kraštutinė riba buvo galindų upė Protva. Ten pagrindinė ir kartu pasienio tvirtovė buvo Lobinsk, prie Protvos žiočių. Iš Lobinsko buvo galima valdyti visą sritį aukštyn pagal Protvą, kuri buvo apgyventa galindų. Juos apvaldyti teko Sviatoslavui.

Dabar nei vienas rimtas tyrinėtojas, nei specialistas nesiryžtų tvirtinti (kaip yra buvę praeity), kad galindai prie Protvos tai tik nežymi, uždara apylinkė, kurioje buvę apgyvendinti karo belaisviai galindai iš Prūsų.

Galindus ten nuo seno gyvenus liudija, pirmiausia, gausybė baltiškų pavadinimų Protvos baseine ir gretimose srityse, kaip antai: Čičera, Karženka, Loknia, Aleksa, Smerdka, Churiška, Istirma, Četverža, Vosenka, Kartinka, Salinka, Siti(e)nka, Nara, Narenka, Zadenka, Vormiška, Serpeja, Serpeika, Tarusa, Vorčėnka, Koloč, Dugne ir kt. Antra, pačios Maskvos apylinkėse ir net kiek į šiaurę ir į rytus už jos yra išlikę pačių galindų etniškasis vardas, pav. upeliūkštis Goliadi ir to pat vardo miškelis prie Nikolajevsko Ugrešsko vienuolyno į piet. nuo Maksvos; upeliukai Goliad, Golia(e) dianka, Goliadinka, Goliadinia, Okos ir Maskvos upelių baseine; Goliadini otverški — Tulos gub.; kaimas Goliadi, Dmitrovo apskr., kitas — Klino apskr., dar kitas Korčėvo apskr., Tverės gub.; Goliaže — Briansko apskr., kitas Liveno apskr., Orlovo gub.; Dogoliadi prie Volokolamsko; Vzgoliaže, Briansko apskr.; Goličici, Goličiči, Borovo apskr., pagal Protvos tekumą, kur galindai gyveno; skaitlingi pavadinimai pietiniame Pamaskvyje, greičiausiai kilę iš šaknies Galind: Goliašino, Galiašino, Goliaže, Golože, Goložin, Galiči, Galiče, Goldino, Golodkovo, Gledkovo ir kt. Be to, tose vietovėse nuo senų laikų yra išlikusių padavimų apie galindus. Dar XX amž. pradžioje, Meščovo apskr., Kaluzos gub., kampe prie Ugros įtekėjimo į Oką, žmonėse buvo išlikusi pasaka apie plėšiką vardu Goliada, arba Goliaga, kuris gyveno kalne ir svaidydavęs kirvį iki 30 verstų toľumo; kartais būdavo pasakojama apie du brolius Goliadach, gyvenusius kalnuose (palyginti dabartiniuose, lenkų valdomuose Prūsijoje, prie Nidborko Gora Galindzka, pagal Simono Grunau kroniką Galindo — Galindus, Vaidevučio sūnus; taip pat išlikusius lietuvių, latvių ir gudų padavimus apie milžinus mėčiusius akmenis, ar akmeninius kirvius, o kartais pavirstančius į akmenis, ar akmeninius kalnus).

Netoliese Maskvos ir Kolomeno apskr. yra randamas dar kitas baltiškasis, etniškasis pavadinimas Prusi. Upės Pra baseine, Riazanės Meščeroje, kur yra daugybė baltiškų hidronimų, kaimo Kurša gyventojus vietiniai gyventojai vadina Litvoi nekresčėnoi, kuršėi golovostoi. To Kurša kaimo žmonių tarmėje pastebima baltizmų, o jų rūbuose baltiškų analogijų.

Taigi, XIII - XV amžių laikotarpyje (ankštų kontaktų Maskvos su Lietuvos kunigaikštija) ten pasirodo

(Nukelta į 280 psl.

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREM TIES TRIMITAS

BRANGŪS BROLIAI, MIELOS SESĖS,

Birželio mėnesį, kai su skaudančiomis širdimis prisimename visus masinių suėmimų ir išvežimų į Azijos Sibiro ar tolimosios šiaurės negyvenamus plotus dešimtis tūkstančių nekaltų mūsų brolių ir sesių lietuvių; kai, tartum, girdime alkanų kūdikių verkimą, sergančių senelių dejonę ir jaučiame bejėgiškumą motinų ir tėvų tuose užkaltauose gyvulinuose vagonuose; kai jau skaitėme tų vežamųjų šiurpių išgyvenimų aprašymus ir studijavome sąrašus žiauriausiose sąlygose mirusiųjų, gal verta perskaityti vertimą vedamojo, kuris tilpo gegužės 24 d. didžiausio Detroito dienraščio "The Detroit News" numeryje. Vertimas, gal ir nelabai sklandus, bet teisingas:

"Pasaulio Blogio Centrinis Taškas".

Kažkas laiko prezidentą Reaganą naiviu ir melodramatišku dėl jo pareiškimo, kad viso blogio pasaulyje šaltinis yra Sovietų Sąjunga.

Taip, dalinai tiesa, nes negalima kaltinti visos S-gos dėl blogio, daromo jos vardu. Bet reikia pabrėžti, kad Sovietų S-gos valdovai savo darbais ir priemonėmis nesiskiria nuo Stalino ir Adolfo Hitlerio.

Atėity, jei koks nors savamokslis realistas toje pačioje plotnėje sugretintų ir vertintų Sovietų S-gos diktatorių su teisėtai išrinktomis Vakarų pasaulio demokratiniu būdu išrinktomis vyriausybėmis, jam reiktų priminti, kad jis įsigilintų į bent kelis labai skaudžius, bet vaizdžius faktus.

Maskva suima ir kankina visus, kurie pasisako prieš jos politiką.

Visi tikintieji sistematiškai persekiojami ir diskriminuojami. Ypatingai žydai išjungiami iš normalaus gyvenimo srovės.

Yra įrodymų, kad Maskva yra atsakinga už daugelį tarptautinio teroro veiksmų. Ekspertai sieja, kad ir netiesiogiai, Maskvą su Italijos Vado Aldo Moro suėmimu ir nužudymu, bei su pasikėsiniu prieš popiežių.

Maskva naudoja tarptautiniais įstatais draudžiamus cheminius ginklus prieš afganistaniečius, norė-

dama greičiau nugalėti jų pasipriešinimą ir prisijungti Afganistaną. Bet tuo pat metu Kremlius viešpačiai kalba apie naujas ginklų kontrolės sutartis.

Maskva sparčiai ginkluojasi, nors Varšuvos pakto valstybės jau dabar pirmauja paprastųjų ir branduolinių ginklų persvara.

Toks ginklavimasis vykdomas šaly, kur gyvenimo standartas daug žemesnis nei Vakarų ir net kai kuriose Rytų Europos valstybėse.

Nėra nei trupinėlio įrodymų, kad Kremlius būtų atsisakęs nuo savo siekių susilpninti ir sunaikinti demokratinu būdu išrinktas ar autoritetines vyriausybes draugiškas Vakarams.

Sovietų šnipų naujais iš Prancūzijos, Anglijos, JAV, Italijos, Tailando ir kitų valstybių deportavimo banga parodo, koks yra didelis ir rafinuotas sovietų šnipų tinklas.

Tuo tarpu JAV kongresas išgyvena penkiasdešimties ir dešimties dešimtmetį duodamą paramą Nikaraguos sukilėliams.

Visi šie faktai daug vaizdžiau parodo, kad žmonės vienodu kriterijumi matuoja Vakarus ir Rytus ir bijo pažvelgti teisybei į akis. Jie neskaito Sovietų ideologinės literatūros, kuri nušviečia komunistų siekius ir priemones jiems pasiekti. Jie atsako pripažinti to didžiausio pasaulyje blogio grėsmę žmonijai todėl, kad ta grėsmė juos per daug gąsdina ar, iš viso, to blogio moralinė dimensija jiems nepriimtina.

Kremliui valdovai tai puikiai žino ir tuo naudojami.

Prisiminę dabartinius debatus dėl branduolinių ginklų Vakaruose, matome, kad Kremliui valdovų pasitikėjimas savimi, turi tvirtą pagrindą".

Susimąstykite ir užpildykite mūsų šventoves ir sales, kur bus prisimenamos kruvinojo birželio aukos. Nebūkime štrausai ir pasislėpę savo galvas negalvokime, kad esame saugūs. Neatsisakykite savų principų, nes esame įpareigojami tų tautos kankinių, visų išvežtųjų aukų, kurie jau nebegali kalbėti.

□

50 METŲ NUO DARIAUS IR GIRĖNO LAIDOTUVIŲ

ALGIRDAS BUDRECKAS

1983 m. liepos 15 d. sukanka 50 metų nuo Dariaus ir Girėno didvyriško skrydžio per Atlantą. Ši tragiška sukaktis liko neišdildomai prisimintina, nes man asmeniškai teko dalyvauti jų laidotuvėse. Be to, tais pačiais metais baigiau gimnaziją. Pagerbdami žuvusius didvyrius lakūnus, įdėjome jų nuotraukas į abiturės vinjetę.

1933 m. liepos mėn. 17 d. Soldine (Vokietijoje) nukrito ir sudužo "Lituanica" lėktuvas perskridęs Atlantą. Lakūnų Dariaus ir Girėno kūnai buvo rasti sužaloti. Nėra jokių abejonių, kad jie buvo mirę staigiai. Katastrofa buvusi labai baisi. Tai liudija lėktuvo išverstos kelios didžiulės pušys ir nulaužyta visa eilė medžių viršūnių.

Atlanto nugalėtojų kapai Karių kapinėse Aukštuosiuose Šančiuose

JAV lietuvių lakūnų S. Dariaus ir S. Girėno "Lituanikos" lėktuvas 1933 m. liepos 15 d. anksti rytą pakilo skrydžiui. Skridami, jie orientavosi tik pagal kompasą. Naktį iš liepos 16 į 17 Soldino (Vokietija), dabar Mislibožo (Lenkija), miške dėl iki šiol galutinai neišaiškintų priežasčių lakūnai žuvo. Oficialiai buvo pranešta, kad katastrofa įvykus dėl audros ir motoro sugedimo. Per 35 val. ir 15 min. lakūnai be nusileidimo nuskrido 6411 km. (iki Kauno jiems buvo likę dar 650 km.). Pagal to laiko skridimo tolį Darius ir Girėnas užėmė antrąją vietą pasaulyje.

Didvyriu yra tas, kuris ištikimai vykdo kilnias idėjas, nesigailėdamas joms savo jėgų, o jei reiks, ir gyvybės. Kilniausias didvyriškumo pavyzdys yra Dariaus ir Girėno atliktas žygis. Norėdami pasitarnauti savo tautai ir išgarsinti Lietuvą pasaulyje, jie ryžosi, kad ir su dideliais pavojais, perskristi Atlantą ir nusileisti Kaune. Šis jų herojiškas žygis liks amžiams lietuvių tarpe nepamirštas.

Atrodo, kad lėktuvas skrido gana žemai, užkabino medžius ir nukrito 7 kilometrų atstume nuo Soldino, miške. Prieš krisdami, lakūnai išmetė paštą, kurį vežėsi į Kauną.

Atvykus vokiečių valdžios atstovams į nelaimės vietą, išaiškinta, jog tai buvo lietuviai lakūnai, skridę iš Amerikos.

Lakūnas Girėnas viena ranka laikė lėktuvo vairą, o kita ranka buvo pridengęs savo veidą. Aplinkui buvo išmėtyti žemėlapiai.... Lakūno Dariaus laikrodis ėjo, taip pat degė kišeninė elektros lemputė. Pas lak. Girėną, kurio kūnas buvo mažiau sužalotas, rasti trys doleriai ir medalis su užrašu: "Šv. Kristupai, saugos mus!"

Lakūnų žemėlapiuose matyti nubrėžta tiesi skridimo linija. Atrodo, jie teisingai laikėsi jų nurodyto maršruto.

Lietuvą pasiekė liūdna žinia, kad nugalėję Atlanto vandenyną, perskridę beveik pusę Europos, ties savo tėvynės prieangiu žuvo lietuvių lakūnai kpt. Steponas Darius ir lakūnas Stasys Girėnas.

Ši skaudi ir šurpi žinia prislėgė visą Lietuvą. Visa Lietuva tris dienas buvo iškėlusį gedulu perrištas tautines vėliavas. O visa tauta dar ilgą laiką tik žuvusiųjų didvyrių dvasia tegyveno.

Visa lietuvių tauta su didžiausiu nekantrumu laukė didvyrių kūnus atvežant iš Vokietijos. Kai tik buvo gautas pranešimas iš Štettino aerodromo, kad lakūnų palaikai yra transportuojami į Lietuvą, tuojau tūkstantinės minios žmonių suplaukė į Kauno aerodromą. Prie įėjimo buvo pastatyti vartai, o prie jų iškeltos lietuvių tautinė ir JAV vėliavos. Pačiame aerodromo viduryje stovėjo paaukštinimas, kuris skendo gėlėse, o netoli jo išsirikiavo kariuomenės ir šaulių garbės kuopos. Tuo laiku Lietuvos lėktuvų trys eskadrilės išskrido prie Vokietijos sienos pasitikti žuvusių lakūnų.

sija pajudėjo į baziliką. Visą laiką skraidė lėktuvai, gaudė Kauno bažnyčių varpai. Bazilikoje karstai paskendo daugybėje vainikų ir gyvų gėlių puokščių. Tūkstančiai žmonių per naktį aplankė ir nulenkė galvas prieš didvyrių karstus.

Sekančią dieną įvyko laidotuvės. Po gedulingų pamaldų, milžiniška laidotuvių procesija Kauno gatvėmis slinko į kapines. Tos gatvės, kur vyko laidotuvių eiseną, buvo apstatytos karių eilėmis. Kapuose visi kalbėtojai iškėlė žuvusiųjų didžiųjų nuopelnus lietuvių tautai ir tėvynės Lietuvos garbei. Ilgai stovėjo minios kapinėse, graudžiai verkė ir lankė jų karstus.

Visa Lietuva irgi minėjo žuvusiuosius didvyrius. Visur buvo surengtos pamaldos, paskaitos ir minėjimai.

PRANAS DAINA-BANAS

DARIUS IR GIRĖNAS

*Dievo palaima ir tautos didybė
Jūs nešė per Atlantą per audras!
Lituanica mūs žemėj, kaip saulė žydi
Istorija amžiną paminklą jai ras! . .*

*Darius ir Girėnas — tautos garbingi sūnūs —
Lietuvos ryžto didžioji pažiba!
Palaiminta mūs žemė, pridengusi jų kūnus —
Jie Lietuvos karžygiai — mūs amžina šviesa.*

*Laiminga ta šalis ir ta gražioji žemė
Krauju nulaistytą — nesuskaitytais karžygiais —
Tegul iš čia Tėvynės sūnūs viltį semia
Težydi Lietuva didvyrių žygdarbiais garsiais! . .*

Apie 4 val. popiet pasirodė Derulufto b-vės lėktuvas, kuris du kartu su eskadrilėmis apskridęs Kauną nusileido aerodrome. Sugaudė visų Kauno bažnyčių varpai ir fabričių sirenos, pagerbdamos žuvusius didvyrius.

Lėktuvui nusileidus, iš jo buvo išimti žuvusiųjų du karstai, kuriuos kariški ir civiliniai lakūnai atnešė prie to paaukštinimo. Buvo sugroti Lietuvos ir Amerikos himnai.

Prezidento aktu žuvusieji lakūnai buvo apdovanoti Vyčio Kryžiaus ordino 5 laipsniu, o Šaulių Žvaigždės Tarybos aktu — Šaulių Žvaigžde ir skautų — garbės ženklų - svastika.

Po to, kalbėjo vyriausybės ir organizacijų atstovai. Po visų kalbų, Dariaus ir Girėno karstai buvo nunešti prie papuoštų vartų, į jų vardą pavadintą gatvę. Perkirpus juostą, visa didžiulė proce-

Žuvusiųjų lakūnų kūnai buvo užbalzamuoti ir su karstais pastatyti mauzoliejuje Kauno kapinėse. 1941 m. vokiečiams okupavus Lietuvą ir iškilus grėsmei, jų palaikai slapta buvo užmūryti Universiteto medicinos fakulteto rūsyje. 1964 m. palaikai buvo surasti. Kadangi jų kūnai rasti apgedę, o pakartotinai balzamuoti jų nebuvo galima, todėl jie buvo palaidoti Kauno karių kapinėse — Aukštuosiuose Šančiuose.

Lak. Steponas Darius priklausė Šaulių S-gai ir buvo Klaipėdos sukilimo dalyvis.

Minėdami nuo Jų atlikto didvyriško žygio 50 metų sukaktį, pasiryzkime dar labiau dirbti ir kovoti, kad mūsų brolių ir sesių tėvynėje vergijos pančiai būtų sunaikinti ir mūsų bočių žemė — Lietuva būtų laisva.

□

SENOSIOS LIETUVOS VALSTYBĖS RAŠTINĖS RAŠTO KALBA

JONAS ŠVOBA

III. SLAVŲ RAŠTO KALBA

(P a b a i g a)

Priesaikos tekstą surašydavo pats teismas, tai yra teismo raštininkas arba jo padėjėjas, kaip nustatyta III Lietuvos statuto. Priesaikos raštas buvo surašomas iš anksto, ir iš teismo duoto rašto būdavo prisiekiama. Priesaikos žodžiai “ant dūšios ir ant kūno” vienodai įvairiais laikais ir įvairiose vietose vartojami, rodo, kad priesaikos buvo rašomos pagal iš seno sudarytą lietuvišką formulę. Lietuvoje teisėjai negalėjo nemokėti lietuviškai, nes teismai ėjo be vertėjų, lietuviškai sakomų kalbų niekas neversdavo į rašto nelietuvių kalbą. Teismų raštininkai, nuolat rašydami lietuviškas priesaikas, galėjo ir nelaikyti tam tikrų jų formulirų. Priesaikos formulės, dažnai kartojamos, pasilikdavo jų atmintyje ir galėjo būti rašomos iš galvos. Todėl iš seno sudaryta lietuviškų priesaikų formulė kiek kitėjo. Bet daugumas priesaikų viena į kitą panašios, daug nenutolstama nuo senų pavyzdžių. Tik 1642 m. spalio 3 d. įrašyta priesaika Upytės žemės teismo knygoje sudaro išimtį. Palyginti su kitais lietuviškų priesaikų tekstais, ji parašyta gera lietuviška kalba, matyt rašyta žmogaus gerai mokančio lietuvių kalbą. Šią priesaikos tekstą galėjo parašyti to meto teismo raštininkas Zigmantas Šiukšta arba raštininko padėjėjas Aleksandras Gardkauskis.⁷⁵

Pavyzdžiui paimsime porą lietuviškų priesaikų tekstų. Viršminėtosios pavyzdingosios iš 1624 m. spalio 3 d. įrašytos Upytės žemės teismo knygoje priesaikos tekstas:

“Asz Palanya Adamaycia, rykunya pono Iono Purtikos, prysiekiu Ponuy Dewuy Troycey wienatinam ant to, kadu manie padoniey pono Lipskio yra malzonkos ia Mateius Jurgionis, Baniulis ir Balcius be iokios kaltibės mane pres vartus mano dvaro Niewieniko an wieszia kiala ir ant grunta pona mana sumimusia piantimis kirvio yr weizdays, — an to Ponuy Dewuy prysiekiu. Iay po tesiaj siekiu, Ponie Dievie pamideki, o iay nietesiej siekiu, Ponie Dewe manį vszmuski”.⁷⁶ Manau, kad žodis “pamideki” yra kur nors korektūros klaida, gal turėtų būti “pamileki”.

Paimsime pavyzdžiui dar vienos priesaikos tekstą iš 1669 m. kovo 20 d. Ukmergės kaptūro

teismo sprendimo: “a) Asz Iozephas Kazlawskas, asz Kasperas Madziunas, asz Stanislawas Zurowskas, asz Pawilas Lawrynianis, asz Andreius Kiszkelis, asz Petras Grygalunas, asz Matulis Taleykis, asz Mikulis Lawelis prysiekiam Panuy Dewuy Wisagalunciam, Treycey Szwintay wienamuy ant to, iok isz palepima ir pasiuntima ia milistas pana Kasakawska panas Pawsza ir paney Drewickay ant dabrawalna kiela walakose musu, wadinamose Traliskis, ingi miszku wazioiuncio mus bez dawima prycinias sumusze. Keypp vnt ta sprawedliway prysiekiam, teyp mumus Ponie Diewe padek, a iey niesprawiedliaway, Pane Diewie mus vzmusk.”

b) Asz Iurgis Ozenis, asz Tamaszius Azenis, asz Mikulis Lawelis prusiekiam Panu Diewu Wisagalinciamuy Treycey Swintay an ta, iok isz palepima ir pasiuntima ia milistas pana Kasakawska paney Drewickay ir panas Pawsza an ta dabrawalna kiela walakosa musu, wadinamose Tralinskis, ing miszka wazioiuncios be dawima prycinias arkliu treiata — viena mana Iurgia beru, usz kuri pirgdamas dawiw kapu astonaliku, antra Mikolaiows arkli szirma, vsz kuri pirgdamas dawiw kapu dwidesimt, treciu mana Tamaszaws kumely, usz kuria pirgdamas dawiw kapu dwilika, — gwaltowney pagrebe. Keypp an ta sprawiedliway prysiekiam, teyp mumus Ponie Diewe padek, a iey niesprawieliway, Ponie Diewe mus uzmusk.”⁷⁷

Gaila, kad Konstantinas Jablonskis nesusėjęs daugiau paieškoti ir palikti lietuviškų priesaikų teismuose tekstų ir kitų lietuviškų viešųjų raštų tekstų. Jei buvo Ukmergės ir Upytės pavietų knygoje lietuviškų priesaikų, tai jų turėjo būti ir visoje Lietuvoje. Jei teismų knygos buvo rašomos sena slavų rašto kalba ar vėliau lenkiškai, bet gi priesaikos teismuose tegalėjo būti žmonių kalba, tai yra lietuviška, kad žmonės suprastų. Todėl ir teismų šnekamoji kalba tegalėjo būti lietuvių kalba, tai patvirtina ir vertėjų nebuvimas. Teisėjai ir teismo raštininkai turėjo kalbėti lietuviškai. Juk ir slavi, slaviškam raštui pakviesti raštininkai, išnyko iš Lietuvos, kai tik patys lietuviai pramoko slavišką raštą knygoms vesti.

Ano meto Lietuvos teisminėse knygoje, rašytose

ne lietuvių kalba, randama ne tik lietuviškos priesaikos, be kurių jokių būdu nebuvo galima apseiti, bet gi pasitaiko teismų sprendimuos teisėjų pasakytų ir lietuviškų posakių. Pavyzdžiui 1692 m. Žagarės vietininko sprendime yra toks posakis: "Nauchyla tych slow na gospodarza swego Matyasza Straksza mowič po žmudku: "Welne iszszluok lowi ir banda io", z ktorych slow wszystko byldo wypadlo". Tokių posakių teismo knygoje yra randama ir daugiau, kaip tvirtina Konst. Jablonskis.⁷⁸

Ta sena slaviška rašto kalba ir vėliau atėjusi lenkų kalba to meto Lietuvos valstybės oficialiųjų raštų knygoje išlaikė nemažą lietuvių kalbos palikimą. Visų pirma tose raštų kalbose yra išlikę keli šimtai bendrinių lietuvių kalbos žodžių. Taip pat tuose slaviškuose ir lenkiškuose raštuose yra išlikę daug tikrinių pavadinimų, kaip štai: pavardžių, vietovių pavadinimų, laukų, miškų, upių, rubežių ir t.t.⁷⁹

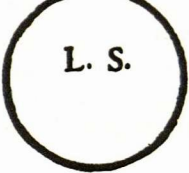
Be viso to, kaip K. Jablonskis teigia: "Lietu-

Mes Vladislaus / Kewirtassiss / Brodo Diedo Vaido /
nes / Karalius Lenku / Siddisis Kunigaikscio Cierwoniku / Gudu / Prusu / Kdo.
furu / Szemaznu / Inslantisa / Smolenska / Czernichowa etc. Prigiam ir Schwo.
du / Gochu; bei Wandalu / Cewitichints / Karalius etc.

Bismam ir wissiamus / bus totio Etono / Brodo arba Wertybes tie pats kra / wpa
 hci betais Wawadams / Nosuru bei Palschitu / taip ducannams / taip wissiamams / Se-
 natorams / Drednitams / Starofiams arba Wstwiecetojams / taip ir wissiamams / Bazo-
 ram / prigiam ir wissiamams / Waldyotojams / Nilsisa ir Kicmsa / Burgwirtsams / Kwi-
 nitams / Swyiams ir Waitams / arba tu patiu Wicninitams / ir wissiamams / minetosa / Wai-
 wabistosa / Nosuru bei Palschitu / givernanciams / taip parubescinams ir Cuficams / Hec-
 higtosies / Prusu / musu wicninciams / milniciams / padonims / musu karalischte / malous / pran-
 schiam ir padam : Nilsim / wicninciem / Waldonai / Derschwieschiss / ir antšates bei pla-
 nos gimnines / Kunigaikschis / ir Donas / Jurgis / Wilhelmas / Marggrebs / Brandenburgisch-
 las / Schwentos / Kamianischtos / Karalischs / wicninciss / Kamarmits / bei / Spawstias / arba
 Aprintojas / Sifonias / Herchiglis / Prusu / Julichu / Ectinc / Pamarona / Kaschuba ir
 Wandala etc. etc. / Burggrebs / Noribergischas / Kunigaikschis / Augusa / Wawada / Mar-
 tischas ir / Xapenburgischas / Wischpays / Xawenscindsa etc. / musu labai milcinas / Sentis ir
 Brolis / musip diddei / passistundes / est / Jog / daug / Styczkau / arba / Schaubitqu / n = abbe-
 dami / teno ir / karlencs / turi wissiamus / swicimosa / n = pawelosa / Cirriosa / Ischabos / darantimus / Karalischs / ir / Ezmju
 wissiomisa / prowsosa / atšudita / bei / parafschita / ita / Herchiglis / Prusu / Kubichs / percit / ir / ing / Jo / Kunigaikschines / Nilsiss /
 Herchiglis / Prusu / paties / Cirrias / ir / Echillas / Ischbagnel / ir / itesa / ne / titat / beštaitu / daug / A / Inu / ir / titat / E / zweriu / nuschauija
 ir / pamusch / bei / ir / tus / turtemus / E / argne / Cirriu / bei / Nedytolliu / padia / ir / isstaita / ita / E / mterijos / deti / into / silu / pries / jus / kien-
 gias / ir / tus / pakius / Nasbairnu / buu / abbdinat / usmusch / ir / ir / nusawenti / nusawent / ir / paschran / ir / aschminna : Kadangi / nun / luprantam / ir
 numanom / Jog / per / toti / pitta / passiteran / ima / ne / titat / wissiomis / patajus / ne / gal / ischlaistas / buti / ; bei / ir / subcrinimas / bei / Isstaitau /
 furus / musu / ir / Jo / Kgt. / Nilsiss / Baldonai / tarp / sawes / ir / schole / drutai / ir / twart / icite / teni / per / szengiam / ita : Redeli / tuc / kas
 usgul / rei / pamusch / / itape / ir / turd / budu / tete / pittembe / ir / sawred / tete / us / sawra / ita / gcm / parafschita / aal / buti. / Isch / te / un / Jo / Ku-
 nigaisch / in / Nilsisa / prietel / sch / it / n / d / musu / prasbe / itant / Jo / Nilsiss / it / tes / pakies / Drednitams / sch / it / etus / Pitar / de / jus / wpa-
 hci / turic / po / Jo / Kgt. / M. / Waldybes / ita / walna / buti / per / fct / in / ci / sugauti / ir / jus / karioti : Mes / aut / to / pagalei / musu / gerta / nera / ir
 prietel / ic / p / r / isch / Jo / Kgt. / Nilsisa / ir / Schlowenga / Plene / Brandenburgisch / ita / itapo / ir / Bzlos / tes / te / is / be / ir / tesa / padab / odami / sch /
 tam / it / sch / lam / prasch / in / ni / pritar / rem / ir / Jeto / sch / it / u / E / z / m / en / ni / t / et / it / sawred / sch / las / passidran / sch / mas / us / g / in / tas / buu / pawel / it / nec-
 jem / ; Nefang / mes / ir / n / d / tu / fur / sch / it / u / Isstaitu / itapo / ir / wis / t / isa / daw / t / isa / tarp / Persch / w / it / sch / it / u / Mar / arg / r / ub / Prant / burg / sch / it / u / ir
 Wair / ad / y / stu / did / y / s / a / Lent / isa / tur / la / it / a / buti / itapo / Ech / it / us / Persch / w / it / sch / it / us / ; D / e / r / e / e / e / us / in / g / g / e / is / Naba / id / om / as / musu / did / da
 gar / bin / mas / Penas / Petras / pad / ar / es / bei / isch / g / ul / des / ir / mes / tus / pakius / at / nau / g / in / ne / ir / par / w / ir / t / in / ni / c / in / e / at / sch / it / er / et / am / bei / idant
 t / as / si / Pr / asch / in / as / isch / pil / en / as / buti / per / sch / i / Par / as / cha / pawel / i / jam / ir / gert / i / jam. / Redeli / ar / aud / in / am / je / ; N / d / in / ni / w / ic / n / ic / h / i / pa-
 donci / ir / drut / ai / pr / is / a / tem / bei / lie / p / iam / ; Idant / jus / / kad / ang / tarp / tu / furic / t / et / i / g / ul / ta / ir / ab / na / d / are / ; tang / rand / am / ita / / turic / Jo / Kgt.
 M / J. / Pr. / E / z / m / e / je / g / in / me / ir / isch / t / isch / bog / e / ir / ad / ab / bar / bet / ais / Kub / e / sch / is / a / Karalisch / ; musu / pas / lay / ce / nus / la / t / is / it / as / t / ar / tu / jus
 tus / Cirriosa / Jo / Kgt. / M. / us / cis / ir / E / z / m / e / r / u / isch / in / g / en / i / us / supra / ; Ech / it / et / us / per / f / c / t / en / us / ne / titat / per / Kub / e / sch / is / u / ; ir / itapo
 ir / art / in / o / sa / Wai / wab / isch / isa / pawel / ti / w / it / ir / jus / tenai / isch / sch / la / u / in / c / ir / isch / et / i / ; bei / ir / p / a / g / ale / i / Kar / c / em / esa / D / a / r / e / m / e / i / a / ; G / a / p / ad / e-
 sa / itape / ir / K / ic / ms / a / bei / Nam / isa / K / ic / m / ion / ni / turic / par / ub / e / sch / is / a / g / i / w / en / a / ir / tur / t / et / ic / N / is / si / d / e / o / j / e / nub / e / g / u / ir / pass / is / t / ep / i / pap / ar / e / ; (bet
 t / as / i / au / su / s / in / me / B / a / j / e / r / u / tu / po / fur / iu / Wald / y / bes / at / ras / ti / bus / sugauti / aptal / in / ti / ir / ing / Jo / Kgt. / M / J. / P. / E / z / m / e / n / u / r / e / ir / g / h / i / e / m / us
 pagal / p / l / na / saw / a / al / ga / us / me / t / u / ni / c / tu / buu / ne / us / g / am / umb / it. / Kuric / bet / ais / be / j / et / ic / dab / og / h / im / o / ant / t / it / o / ir / ar / ci / waj / u / Wald / en / ai
 ita / ir / Cirriosa / Jo / Kgt. / M. / E / z / m / e / r / u / m / e / d / in / ni / sch / a / u / l / ti / n / e / s / s / i / b / ar / of / si / ir / t / at / ai / dar / i / e / am / ni / t / w / er / ti / ir / itapo / to / per / f / c / t / in / e / m / pri / et / sch /
 bus / tus / pakius / Jus / itape / g / tur / ic / pawel / ti / ir / per / Kub / e / sch / is / u / art / in / ni / ju / Wai / wab / isch / u / pawel / ti / ir / isch / et / i / ; Kad / an / an / tu / sugauti
 bus / ; t / ad / da / nor / im / idant / g / h / ic / ing / W / ar / sch / a / wa / ant / dar / ba / pil / les / musu / at / r / e / sch / i / ; arba / Wald / y / to / j / e / am / s / bei / sch / it / ai / W / ir / a / u / sch / is / a / ; tu-
 rei / pr / is / la / u / s / at / r / e / d / it / arba / negal / l / e / dam / ita / paw / e / r / e / it / e / pri / et / i / ; aptal / in / e / pal / at / in / tu / buu / ; Isch / Karalisch / bet / ais / jus / isch / w / it / sch / i / ne
 pawel / i / jam / ; bei / itant / pas / tos / W / ir / a / u / sch / is / a / ; po / fur / ios / Wald / y / bes / am / us / sugauti / bus / pagalei / karalisch / y / ar / sch / in / us / Isstaitu / ;
 Jo / Kunigaiksch / in / e / Nilsisa / ir / tes / p / a / i / tes / Z / ar / ni / a / ; del / to / bil / in / c / tu / ir / P / r / o / w / e / s / isch / et / u / ; Ir / m / er / me / idant / t / isa / daw / t / isa / ; w / or / is / to-
 k / iu / nor / is / buu / ; ni / c / h / ne / as / p / in / tu / sch / ita / musu / Pr / is / a / t / in / a / pawel / i / t / u / it / arba / p / r / isch / it / ai / pass / is / t / en / g / i / ; bei / it / an / g / r / i / u / as / to / g / na / s / t / u / t
 j / manas / ; ir / h / i / e / as / t / ar / tu / pr / is / a / lu / tra / J / e / b / sch / it / ic / P / it / a / d / e / i / r / E / t / r / ic / h / i / e / isch / sch / la / u / in / c / ir / i / sugauti / buti / ; pawel / tu / ir / pag / le / d / in / tu / ;
 r / itapo / t / at / ai / to / g / nam / pagalei / w / ic / n / ic / Brodo / jo / pri / au / l / it / itapo / ne / ; g / r / us / ; nec / ce / am / musu / t / e / r / sch / it / a / ir / h / i / sa / tar / og / h / ma / Isch /
 ; r / eng / ti. / Isch / d / it / as / W / il / ne / 22 / d / i / en / e / ; Kar / w / el / u / N / i / e / n / s / io / ; po / us / g / am / in / ma / Ch / r / is / t / i / us / 1039. / Karalisch / musu / l / en / tu / isch / sch /
 t / isa / ; Sch / w / ed / u / bet / ais / it / em / isa / N / i / e / t / isa.

Wladislaus Karalius.

Jarubas Marantians
 Brodo Waldyotojas
 Karabinas.

Vladislovo Vazos 1939 m. Vilniuje rašytas įsakas Prūsijos lietuviams draudžiantis medžioti hercogo giriose.

viškai rašytų oficialiųjų aktų — įsakymų, taisyklių, atsišaukimų ir t.t. — turėjo būti ne tiek maža, kiek atrodo. Tik keli tokie raštai tuo tarpu tėra paskelbti, kiti tebėra nežinomi, arba nesurasti. Pavyzdžiui, dar nesurastas lietuviškas originalus tekstas 1622 m. Žemaičių seniūno Jarašiaus Valavičiaus taisyklių Klovainių ūkininkams, kurio 1637 m. lenkiškas vertimas yra išlikęs. “Taip pat nėra rastas lietuviškas tekstas 1784 m. taisyklių Rietavo valsčiui, kurias du kartu per metus vaitai turėjo žemaitiškai perskaityti visiems valsčiaus ūkininkams.”⁸⁰

Lietuviškos priesaikos buvo gana plačiai ir įvairiais atvejais naudojamos. Jos būna panašios į vienašalis sutartis, pasižadėjimus. Pavyzdžiui, turime XVIII amžiaus galo priesaikos formulę, rastą Centraliniame valstybės archyve Kaune, Dusėtų dvaro raštų tarpe, Pagirio ūkininkams. Tai yra ūkininko priesaika — pasižadėjimas: “Asz NN prysiekiu Panu Diewu Wisugalunczu Trayczay Swintai Wienatiniu, keyb miszka nie tiktey žiemuy, ale y waserui wierney y pilney saugasiu, szadas nikakias ani pac per sawi niedirbsiu, ani swetimai welszczui, ani sawai dirbti zwalisiu, žedeimey i dawaneis ani per sawi, ani per paciui, ani per weikus, ani per szeiminus y per pretielus sawu, suwedziat niesidosiu, grebiežius y szkadu padaritu atimtie, anas tikrey szczerey skarbu atadotie, y ku paregiesiu su kryudu skarbu, a pac ažu anu azustatie niepagalesiu, tomet panam albo wiresniejem nieadwilgdama daniesztie, czalnas atarastas unt krasztu ežera sukapat ir sugurdint, visus wel prisakimus keyb nay pilnios ažleikit, wisus iszkalbetus punktus daturet žedu, teyb man Panie Diewie padieg y wiszi Swintiei, a kad nieszyrey prysiekiu, Panie Diewie man ukarak.”⁸¹

Ši Dusėtų dvaro priesaikos formulė, kaip atrodo, buvo skiriama ūkininkams, kuriem dvaras pavėsdavo saugoti jo mišką, kartu dvaras duodavo jiems ir žemės pragyvenimui. Tokie pagirio ūkininkai ir turėjo po priesaika pasižadėti viską teisingai pildyti ir visą turtą saugoti. Ir tai pilnai suprantama, tai buvo dvaro miškų sargai, gyvenantieji pagiryje.

Be to, turime ir daugiau panašių pavyzdžių, tokių lietuviškų priesaikų-pasižadėjimo. Jos negalėjo būti nelietuviškos, nes lietuviai nebūtų supratus, ką jie pasižada daryti ir ko nedaryti. Onušio dvaro, Ukmergės pavieta, 1791 m. inventoriuje yra lietuviško teksto priesaikų formulės dvaro tarnautojams, būtent: tijūnui, dešimtininkui, sėjikui ir miško sargui. Pavyzdžiui paimsime dvaro sėjikų priesaikos formulę: “Mes NN prysiekiame Panu Diewu Wieszpati, kad budama pastatiti und seklas

wisu grudu dwara sawa, sprawiedliwey, wieney ir nayžyczliwiou del dwara paslugu tu pilnisma, a jegu regietum albo girdetum del dwara kokių szkadu, toias und nieka nieuważajat be naymažesniais baynistes wiresnibes, dwara sawa dosma žyniu. Kaypa to wierney, sprawiedliwey y paszcziwiey dažuresma yr saugosma, teyp mum Panie Diewie padiek, a iego niesprawiedliwey, Panie Diewe ažmuszk mum duszas ir und kuna.” Panašios priesaikos tijunams, dešimtininkams ir miško sargams. Pavyzdžiui tijūnai prisiekia: “Asz NN. prysiekiam Panu Diewiu Wieszpati, kad budama tiunistiey dwara sawa ind wisa gierybies — priemnad y iszeydas panu musu keyp naywierniou y naysprawiedliwiou rundysma ir pilnawosi- ma skarbu tu, . . .” ir t.t. Dešimtininkai pasižada, “kad budama diesetnikkeys walszcziu sawa und wisa rundymais na dwara padieta ir pawinestes mussu, nieuważojunt ir kokios meylos, czestimos, welas nietureunt katra susiedu sawa pikezia, sprawiedliwey, wierney y del skarbu sawa pana busma žyczliwi, a kada kokių kalwiek regietum albo girdetum del dwara musu szkadu, tokias dosma žyniu . . .” Miško sargai prisiekia: “kad būdama pastatiti nuog pana sawa del saugima miszka, teyp dwarnu, keyp ir sodiassawa, niwienam swietymam ani niedodunt, a jego aszwistum albo girdetum nie tyktey swetymu, ale yr sawa zaniu be žynias dwara miszki budama, toias dosma žyniu wirszynikeys dwara sawa . . .”⁸² Tie Kons. Jablonskio parduoti Dusėtų ir Onušio dvarų priesaikų formulių lietuviški tekstai pagirio ūkininkams ir dvarų tarnautojams rodo, kad Lietuvos dvarai lietuviams ūkininkams ir dvarų tarnautojams vartojo lietuviškas priesaikas — pasižadėjimus. Tai panašu į sutartis. Ir tai rodo platų lietuviško rašto naudojimą, nors ano laiko tas lietuviškas raštas labai skiriasi nuo šių dienų, bet visgi buvo lietuviškas.

Lietuviškų priesaikų gausumą rodo ir jų įvairumas. Pavyzdžiui Luce Dawginayte ir Stanislowas Andreykaytis prisiekia “anta to, iog tasay Stanislowas Giedžius, ketines wyra mana ir patewj mana nugidiyte isz ligos nog žolu uždotu, o wietoy izgidima pikciaws abzolineiay ir isz to numire; teypaiawg banda musu ir awis vsz tawa piktų darbu ir abzolineima padwese; teypawg iawti, kuri pirkome, uz nedawima taw pagaričiu abzoliney irdwesent tam iawciuy nagus nupiaws- tey...” Ten pat ir priesaiką Abromo Kryksztanayčio, “iog tasay Giedžius kietines moteri mana Luce iszgidite iz ligos nog zolu uzdotu, o wietoj izgidimo pakciaws abzolineia, ir isz to numire . . .” Šių priesaikų originalai rasti Lietuvių mokslo

draugijoje tarp Kaunatavo dvaro dokumentų 1633-1641 m.⁸³

Turime dar keleta lietuviškų priesaikų paduotų Konst. Jablonskio. Turime 1675 m. rugpiūčio 12 d. priesaikos tekstą dėl Ambrožinskių dvaro žemių ir Graastos dvaro žemių rubežių nustatymo. Čia prisiekia: "Asz Baltrus Gieczys ir asz Martinas Dienowagis prisiekiam . . . vnt to, keyp mes prawelioweg azuwedam musu pona jo milestos pona Dombrawsku groniu ir tas diru(a)s wissas, kurias mineie porwoy iszwedem ir parodem jo milestey ponuy Skarulskuy ir kitiems pona(m)s ir tos diruos, vnt kuriuos nupiove musu ponas rugius ir miezius Lozora setus, isz senu dienu musu buwa ir dabar ira, ing Dawbariszkas vliciu musu priguli..."

1699 m. Biržų dvaro teismo knygoje yra kelių asmenų priesaikos tekstas lenkiškas ir po jo parašyta: "Toz samo po litewsku:

"Asz Stasius Lukaszunas, asz Krystyna Awgaycia Stasiendienie Lukaszienia, asz Steponas Stanislawonis, asz Steponas Kuryla, asz Kaziulis Budreika prysiekiam . . . , vnta, keypa skarba po sodziu Daniunes vnt zemes jomilistas pana Ralawska, padstalos y padstarastes Kawna, nie kasem ir nie zinom, kas kase . . ." 1737 m. rugpiūčio 5 d. turime lietuvišką priesaiką, kurioje prisiekia Magdalena Kuzienie motina, Magdalena Kuzaytie ir Bernotas Szapotas, prisiekia, kad "Walentinas Kuzaytis iz to swito smmierti gawo par rankas Martino Laboko . . ." Šios priesaikos originalas yra P. Karazijos rinkinyje. Dar vienos priesaikos iš 1773 m. birželio 14 d. įrašo Žemaičių žemės teismo Raseinių repartacijos knygu: "Asz Marttinus Wierbickis, Kazimieras Pilka, Petras Adamaytis, Kazimieras Giezdus Prysiekiam . . . an to, jog gruntas, kuryn dabar parodam, ira isz pradku tykray prygulis ink sodziu Pelodzium . . ."

Virš išvardinti pavyzdžiai rodo, kad lietuviški priesaikų ir⁸⁴ pasižadėjimų tekstai buvo plačiai ir

įvairiais atvejais vartojami. Lietuvių kalba buvo skelbiamos ūkininkams taisyklės, nes kita kalba jie nebūtų supratę. Taip kad ir tais laikais, kada Lietuvos valstybės raštinėse oficialiosios rašto kalbos buvo lotynų, sena slavų raštų kalba ir nuo XVII amžiaus įsigalėjo lenkų kalba, nebuvo galima išsiversti ir be lietuvių kalbos rašto ir oficialiuose raštuose. Atrodo, kad tų lietuviškų oficialiųjų raštų yra dar permažai atrasta. Jų turėtų būti daug daugiau. Juk ir lietuviškas raštas turėjo susidaryti žymiai anksčiau, negu pasirodė 1547 m. pirmoji Mažvydo lietuviškoji spausdinta knyga. Gaila, kad Lietuvos valdančioji bajorija, kada galvojo apie įvedimą į Lietuvos raštines lotynų kalbos, kaip senos lietuvių protėvių kalbos, vietoje svetimų slavų rašto, nepagalvojo įvesti to meto lietuvių kalbos raštą vietoje svetimų slaviško.

Bendrai paėmus, atrodo, kad XVII amžiuje lietuviškas raštas buvo plačiai vartojamas. Paimsime dar porą pavyzdžių. Yra teigiama, kad 1651 m. karo metu su Chmielnickio Bagdono kazokais prie Bielaja Cierkov buvęs parašytas Lietuvos etmanui Janušui Radvilai laiškas, prašantis pagalbos, lietuviškai, kad jo kazokai nesuprastų. Kazokai slavišką ar lenkišką raštą pagavę galėjo suprasti. Iš to daroma išvada, kad Radvila ir komisarai turėjo mokėti lietuviškai. Be to, ir daugiau yra nuomonių, kad Radvila turėjo mokėti lietuviškai.⁸⁵

1681 m. rugsėjo mėn. 16 d. Tamošiaus Valmano lenkiškai rašytame laiške iš Vilniaus savo svainiui Petruui Danilavičiui yra įterptas toks lietuviškas sakiny: "Pasibraysidim Wilnaws purwosie ne karta eydami in ttribunulu".⁸⁶ Aišku, tai bajoro laiškas, nes tik bajoras galėjo būti tribunole. Iš laiško matyti, kad ir kitų bajorų taip kalbama. Atrodo, kad jų mokėta lietuviškai kalbėti ir parašyti. Kad ir buvo įvedamas lenkiškas raštas XVII amžiaus gale į Lietuvos valstybės raštines, bet Lietuva pati buvo lietuviška, be lietuvių kalbos ir lietuviško rašto Lietuvoje negalima buvo apseiti.

IŠNAŠOS

75. Ten pat psl. 293, 294.
76. Ten pat psl. 296.
77. Ten pat psl. 297.
78. Ten pat psl. 291.
79. Ten pat psl. 290.
80. Ten pat psl. 292.
81. Ten pat psl. 298.
82. Ten pat psl. 298-300.
83. Ten pat psl. 301.
84. Ten pat psl. 302-304.
85. *Kėdainių miesto istorija*, 1928 m., psl. 11 ir 12.
86. Konst. Jablonskio *Liet. kult. ir jos veikėjai*, psl. 291.

RAŠINIUI "SENOSIOS LIETUVOS VALSTYBĖS RAŠTINĖS RAŠTO KALBA" NAUDOTA LITERATŪRA

1. Konstantinas Jablonskis. *Istorija ir jos saltiniai*. Vilnius, "Mokslas", 1979 m.
2. Konstantinas Jablonskis. *Lietuvių kultūra ir jos veikėjai*. Leidykla "Mintis", Vilnius 1973 m.
3. Zenonas Ivinskis. *Lietuvos Istorija*. Liet. Kat. Akademijos leidinys. Roma, 1981 m.
4. *Gedimino Laiškai*, prengti. V. Pašuto ir I. Štal, Leidykla "Mintis", Vilnius 1966 m.
5. Dr. Algirdas Budreckis. *DLK Al-*

girdas. Brooklyn, N.Y., 1981 m.

6. *Lietuvos Istorija*, parašyta Simano Daukanto, II knyga, išleista Plymouth, Pa., 1897 m.

7. *Lietuvos Istorija*, redaguota A. Šapokos, Šviet. M-jos leidinys, Kaunas. 1936. M.

8. Jonas Šliūpas. *Rinktiniai raštai*. Vilnius 1977 m.

9. *Lietuvių Enciklopedija*. Leidėjas Juozas Kapočius. Bostonas.

10. *Lietuviškoji Enciklopedija*, Spaudos Fondo leidinys, Kaunas, 1933-1940 m.

11. *Encyclopaedia Britannica*, Mac-

→

“Dainuojančios Žemaitės”, atlikusios meninę programą š. m. balandžio m. 16 d. “Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopos pavasariniame parengime Čikagoje, su kuopos vadovybės pareigūnais: (iš kairės) pareng. vad. V. Utara, moterų vad. A. Janušauskienė, muz. K. Skaisgirys, akomp. A. Eitutytė, B. Stravinskienė, kuopos pirm. E. Vengianskas, D. Varaneckienė, sol. B. Maciukevičius ir A. Underienė. Nuotr. P. Malėtos

JŪROS ŠAULIŲ PAVASARINIS PASILINKSMINIMAS

Šaulių Namų salė, Čikagoje, buvo perpildyta balandžio 16 d. suruoštame “Gen. T. Daukanto” jūros šaulių kuopos pavasariniame pasilinksminime. Svečių pakvietimų kortelėse atspausdintas programos turinys intrigavo dalyvius, meninę dalį atliks jau pagarsėjęsios “Dainuojančios žemaitės” ir po to vaisės, šokiai “Gintaro” orkestrui grouant ir dovanos laimingiesiems.

Pobūvį atidarė kuopos sekretorius Vitalis Utara, pakviesdamas kuopos pirmininką Edmundą Vengianską tarti žodį. Pastarasis pasidžiaugė ir pasveikino skaitlingai dalyvaujančius svečius ir brolius bei seses šaulius, palinkėdamas smagiai, linksmi ir nuotaikingai svečiuotis šį vakarą. Vienkart pristatė programos atlikėjas moterų trio “Dainuojančias Žemaites”.

Scenoje pasirodė viena iš trijų — Bronė Stravinskienė, kuri linksmoj nuotaikoj apibūdino “Dainuojančias Žemaites” kaip tikras žemaites, o ne šiaip tik pasivadinusias, net kilimo vietas pažymėdama apskričiais. Štai visas trio: tautiniais rūbais viduryje scenos išsirikiavo Bronė

Stravinskienė, Aldona Underienė ir Dana Varaneckienė. Programą pradėjo “Nuolankiai prašau” — Rossini ir “Už jūsų už kalną” — Juliaus Gaidelio.

Čia Br. Stravinskienė, kuri buvo visos programos pranešėja, pažymėjo, kad Julius Gaidelis, vienas iš kūrybingųjų lietuviškos išeivijos kompozitorių, neseniai amžinai iškelia, kaip ir jo dainos “už jūrų už kalną”, tad dainininkės šią dainą skiria jo atminimui. Salėje publika taip pat jį pagerbė atsistojimu ir tyła. Sekančius du kūrinis: “Tėvynės ilgesys” — Dvoržako ir “Mano gimtinė” — Al. Kačanausko, atliko duetas: Bronė Stravinskienė ir Bronius Maciukevičius. Pranešėja pasiteisino, kodėl pas trio moteris įlindo vyras... aiškindama, kad Bronius Maciukevičius, žinomas gražaus balso dainininkas, kuris yra dainavęs eilę operinių solo partijų, jų tarpe ir stambiają rolę “Dainavos” ansamblio “Vilniaus Pilies Legendos” pastatyme. Ir vėl trio padainavo: “Jausiu aš į dainą” — Venckaus ir “Pienės” — Vaitkevičiaus. Čia pranešėja su dėkingumu jausmu pristatė akompaniatorę — jaunutę pianistę Alvydą Eitutytę, kaip veržlią mokslo ir jaunimo gretose ir randančią laiko padėti “Dainuojančiom Žemaitėm”. Moterų duetas — Aldona Underienė ir Dana Varaneckienė atliko: “Saulėlydis tėviškeje” — Gorbulskio ir “Gimtinės dangus” — T. Makačino. Galiausiai, pranešėja supažindino su trio vadovu ir mokytoju Kaziu Skaisgiriu, kuris savo darbštumu, rūpestingumu ir ypatingu

kuklumu priklauso tyliajai mažumai.

Su paskutiniais dviem kūriniais, “Nemunėli” — Bražinsko ir “Pempel, pempel” — liaudies daina (žemaičių himnas) moterų trio užbaigė savo meninę programą. Ilgu plojimu publika nepaleido nuo scenos menininkų, kuriems šaulės moterys išteikė gėlių, o kuopos pirmininkas Edm. Vengianskas šiltais žodžiais padėkojo. Labiausiai jautė padėką publika, kuri su įtampa ir malonumu klausėsi gerai paruoštų ir gerai skambančių bei kruopščiai išpildomų lietuviškų, patriotinių ar klasikinų kūrinių. Todėl šio kuopos pavasarinio pasilinksminimo programai išpildyti pakvietimas “Dainuojančių Žemaičių” buvo labai taiklus. Taipogi buvo įdomi naujiena, kai abu akompaniatoriai, pianistė A. Eitutytė pianinu skambino, o K. Skaisgirys pūtė “melodica”, kas sudarė įspūdį, tarsi žmogus groja įsikandęs vargonus...

Tenka didelė garbė “Gen. T. Daukanto” jūros šaulių kuopai, kad ji nesustingusi tik organizaciniuose rūmuose, bet jau eilę metų plačia veikla remia kultūrinius, karitatyvinius bei įvairius meno pasireiškimus.

Po programos vyko vaisės prie papuoštų gėlėmis stalų, tai kuopos šaulių moterų nuopelnus, kurios taip pat nešiojo ir skanūs patiekalus į stalus. Smagi pobūvio nuotaika kėlė pavasarinį džiaugsmą, o geras “Gintaro” orkestras išlaikė šokėjus net iki po vidurnakčio.

J. P-kas

ropaedia, William Benton, Publisher, 1943-1973.

12. P. Šinkūnas. *Kėdainių miesto istorija*. Kaunas, Akc. “Spindulio” B-vės spaustuvė 1928 m.

“VYTAUTO D.” ŠAULIŲ RINKTINĖJE
 “Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinė Čikagoje atlieka didelį vaidmenį lietuvių visuomeniniame gyvenime. Bendros šventės, įvairūs minėjimai niekad neapsieina be šaulių. Ir piniginiams aukoms įvairiems lietuviškiems reikalams nešykštima. Kiekvienais metais ne šimtais, bet tūkstančiais aukojama.

Rinktinės vadovybė nuolat surengia ir kultūrinių pramoginių renginių. Štai balandžio 9 d. savuose namuose surengė pavasarinį parengimą. Šaulių ir jų svečių prisirinko pilna salė. Svečių tarpe buvo ir Centro valdybos pirmininkas K. Milkovaitis su ponia, moterų vadovė B. Jasaitienė, “Daukanto” jūrų šaulių kuopos pirmininkas E. Vengianskas ir daug kitų.

Vakarą pradėjo vicepirmininkas J. Macconis. Jis pasveikino visus susirinkusius ir palinkėjo jaukiai ir geroje nuotaikoje praleisti vakarą. Taip pat pasveikino visus balandyje gimusius. Jiems buvo sugiedota — Ilgiausių metų.

Meninėje dalyje solistas A. Brazis akompanuojant muzikui A. Vasaičiui padainavo kelias lietuviškas dainas. Jo dainos ne tik publiką žavėjo, bet priminė tėvynę ir ten nešančius sunkią vergijos našta brolius ir seseris. Publika solistą ir muziką Vasaitį palydėjo gausiomis, nuoširdžiomis ovacijomis.

Toliau, svečiai vaišinosi gausiomis, skaniai paruoštomis vaišėmis. Mėgėjai pasižokti prie geros muzikos sukosi ligi vėlumos. Rinktinės vadovybė ir moterų vadovė su talkininkėmis panašioms renginiams įdeda daug darbo. Tiek šauliai, tiek ir atsilankę svečiai, už gražias, kultūrinės pramogas, yra dėkingi rinktinės

vadovybei, kuriai nenuilstamai vadovauja ilgametis pirmininkas Vl. Išganaitis, o šaulėms moterims — M. Dapkienė.

P. Venclova

NAUJA POEZIJOS KNYGA

Čikagoj 1983 m. išleista poezijos knyga “Ledinės Kregždės”. Knygos autorius LŠST CV p-kas, poetas Karolis Milkovaitis. Skoningą viršelį nupiešė Jonas Paštukas. Knyga išleido “DLK Gedimino” šaulių kuopa Dehli, Ontario, Kanada. Spaudė “Draugo” spaustuvė.

Knygai motto parinktas poeto Vytauto Mačernio eilėraštis, kuris, manyčiau atspindi į pasaulį savo “kūdikį” išleidžiančio poeto jausmus.

*Kiekvieną vakarą iš kapinyno seno
 Senoliai grįžę mano kambarį susėda
 Aplink mane plačiu ir taisyklingu žiedu
 Ir ima tarp savęs įvertinti darbus mano:
 Jeigu atranda kartais esantį vertu kurį,
 Aš stoviu ir džiaugsmu liepsnoju žiedo
 vidury.*

Vytautas Mačernis

Knyga 104 psl., suskirstyta skyriais: Po dienų griuvėsius ir pilis, Ant Dviejų altorių, Pavasaris, Vasara, Ruduo, Žiema, Stebuklo istorija, Laiškai Ant Rožinių Lapų ir Brūkšniai ir Kvadratai. Eilėraščių tematika įvairi, poeto išgyvenimai nuoširdūs, eilėraščiai jo širdies atodūšiai. Lengvi skaityti ir deklamuoti.

Sveikinam mūžų apdovanotą LŠST CV pirmininką Karolį Milkovaitį, linkime ir ateity kurti, nes tikim, kad už šį poezijos rinkinį pagirs jį ir jo senoliai.

S.K.

ANATOLIJUS KAIRYS

JEI BŪČIAU VYSKUPAS

Jei būčiau vyskupas,
 Aš jums sakyčiau: šokite.
 Bučiuokite žalius vandens lašus.
 Nes aš meldžiuos už jus.

Jei būčiau vyskupas,
 Aš jums sakyčiau: džiaukitės.
 Nes Dievo Evangelija tai jūs!
 Ir aš meldžiuos už jus.

Jei būčiau vyskupas,
 Aš jums sakyčiau: juokitės,
 Nes ašarų nelaimina dangus.
 Ir aš meldžiuos už jus.

Jei būčiau vyskupas,
 Aš jūsų klausčiau: broliai,
 Ar mano Kryžius jums ne per sunkus?
 O, aš meldžiuos už jus . . .

Gerb. Redaktoriau,

Perskaičiau KARĮ Nr. 3, 1983 metų. Pastebėjau, kad yra miręs vilkaviškietis kapitonas Albertas Malskaitis N. Zelandijoje.

Netiesa. Jis gyvas ir gyvena, bet prieš pusę metų mirė jo žmona. Taigi šią klaidą prašau atitaisyti.

Kazys Karuža
 Los Angeles, Calif.

Neseniai iš Lietuvos pasitraukusio prof. dr. Antano Prancevičiaus dukrai Viktorijai “Žalgirio” šaulių kuopos kasininkas Alb. Karsokas įteikia kuopos dovaną (paskaitos metu balandžio 24 d. Clevelande). Iš k. į d.: kuopos p-kas K. Žiedonis, išd. Karsokas ir Viktorija Prancevičiūtė. Nuotr. Vlodo Bacevičiaus.

L. K. sav. - kūrėjas, šaulys
a. a. Viktoras Šreitais
(Lietuvos girininko unif.)

5 METAI BE L.K. SAV. KŪR. ŠAULIO A.A. VIKTORO ŠTREITO

Prieš 5 metus, 1978 m. spalio 26 d. Toronte Kanadoje širdies priepuoliu mirė L. K. sav. kūr., šaulys a.a. psk. Viktoras Šreitais. Palaidotas spalio 30 d., iš Priskėlimo parap. šventovės, po gedulingų pamaldų, lietuvių Šv. Jono kapinėse Missisaugoje. Pamaldos, Toronto pensininkų klubo rūpesčiu, buvo nufilmuotos ir įrekorduotos.

Velionis Viktoras buvo gimęs 1901 m. Vasario 25 d. Astravo dv., Biržų valsč. ir apskr. Pradžioje mokslinisi namuose ir vietinėje pradžios mokykloje. Gimnaziją lankė Rygoje, karo metu Minske ir Kijeve. 1918 metų rudenį, grįžo į Lietuvą. Išgirdęs vyriausybės kvietimą savanorių į Lietuvos kariuomenę, 1919 metų pavasarį išėjo savanoriu į kariuomenę ir buvo paskirtas į artileriją, 1 pulką 1 bateriją. Dalyvavo kovose su bolševikais ir lenkais. Nepriklausomybės kovoms užsibaigus, pulkas tovejavo Pajuostės dvare (prie Panevėžio). Viktoras tolimesnei tarnybai buvo perkeltas dirbti į pulko štabo raštinę. Pulko vadui leidus, Viktoras lankė Panevėžio miškininkystės mokyklą. Baigęs mokyklą 1924 metais, pasiūso savo iš kariuomenės puskarininkio laipsnyje ir tuoj buvo paskirtas girininku Gegužių girininkijoje, Biržų apskr. 1938 m. buvo perkeltas į Vabalninkų girininkiją toms pačioms pareigoms. Atgavus Vilniaus kraštą, 1939 m. buvo nukeltas girininku į Nemenčinės miškų urėdiją, Žaliūnų girininkiją.

Vokiečių okupacijos metais pakviestas apskr. viršininko, buvo paskirtas Maišiagalos viršaičiu ir tose pareigose išbuvo iki 1944 m. rugs. 1 d. Rusams antru kart užėinant, traukiantis į Vokietiją, buvo žandarų pagaugas apkasų kasti, bet kaip mokantis vokiečių kalbą dirbo kaip vertėjas. Karui užsibaigus, gyveno Wehnerm stovykloje prie Oldenburgo.

1947 m. Viktoras atvyko į Kanadą

miško darbams į Long Lake (Ontario), bet dėl ligos sutarties nebaigęs buvo atleistas. Atvykęs į Torontą 1947 m. rudenį, gavo darbą Toronto priemiestyje — Scarborough, Šv. Juozapo seselių išlaikomoje vaikų prieglaudoje ir čia dirbo iki mirties.

Velionis, būdamas viengungis, turėdamas nesunkų darbą, laisvus savaitgalius, buvo plačiai įsijungęs į Toronto bendruomenės visuomeninį gyvenimą. Priklausė šioms organizacijoms: Sav.-Kūr. "Kar. Juozapavičiaus" skyriui, "VI. Pūtvio" šaulių kuopai. Lietuvos Atgimimo sąjūdžiui. Buvo nariu: Kanados lietuvių Fondo, Toronto lietuvių Namų ir Pensininkų klubo. Priklausė lietuvių Priskėlimo parapijai ir kitoms patriotinėms organizacijoms. Veik visose paminėtose organizacijose buvo ne eilinis sąrašo narys, bet sąžiningai eidamas kokias nors valdyboje pareigas. Būdamas tolerantas, taktiškas ir turėdamas patyrimo organizacijų veikime, sumaniai praveddavo susirinkimus, surasdavo kompromisą nesutarimuose.

Viktoras buvo lietuviškas spaudos - knygos mylėtojas-rėmėjas, o ypač "Kario". Buvo dosnus lietuviškiems reikalams. Būdamas malonaus draugiško būdo, turėjo daug draugų. Tad ir dabar yra lankomas lietuviškose Šv. Jono kapinėse jo kapas. Jam pastatytas artimųjų gražus paminklas su garbingu užrašu "A.A. Viktoras Šreitais. Lietuvos kar. sav. kūrėjas". Gimimo ir mirimo datos.

Viktoras Lietuvoje priklausė šioms organizacijoms: L.K. Savanorių-Kūrėjų sąjungai, Biržų rinktinės Papilio raitelių šaulių būriui ir miškininkų s-gai.

Už nuopelnus Lietuvai buvo apdovanotas: L.K. sav.-kūrėjų, 10 metų Nepriklausomybės, Gedimino ordino ir ugniagiškių "Artimui Pagalbos" medaliais.

Jo liūdi sesuo M. Šenferienė Kanadoje, jos sūnus su šeima U.S.A. Sesuo su šeima Lietuvoje ir organizacijų draugai.

Š.P. G-kas

SU ANTANU PETRAUSKU ATSISVEIKINANT

Kovo 28 d. St. Petersburg, Fl., staiga, nuo širdies smūgio mirė Antanas Petruskas. Velionio kūnas buvo atvežtas Detroitan ir pašarvotas Yolandos Zaprackienės laidotuvių namuose. Balandžio 1 d. kun. Alfonsas Babonas ir atsilankusieji sukalbėjo rožinį. Po rožinio Yolanda Zaprackienė pareiškė velionio šeimai užuojautą, paskaitė Marijos Sims eilėraščių "Prisiminimai" ir perskaitė organizacijų vardus, kurios užuojautą pareiškė raštu.

Su velioniu atsisveikino ir likusiai šeimai užuojautą pareiškė: savo šeimos ir ramovėnų vardu velionio pusbrolis Stasys Šimoliūnas, Balfo vardu Balfo direktorė Rožė Ražauskienė, DLOC-valdybos vicepirm. Antanas Sukauskas, Dariaus-Girėno" klubo ir Lietuvių namų-pirmininkas Edvardas Milkauskas, Lietuvių Bendruomenės LB vicepirm. ir Detroito apylinkės pirmininkas Jonas Urbonas, ALT S-gos Detroito skyriaus — Vincas Tamošiūnas, Vasario 16 gimnazijos būrelio vadovas Kazys Sragauskas, Lietuvių Fondo Tarybos — Vytautas Kutkus ir "St. Butkaus" š. kp. — vicepirm. Stefa Kaunelienė. Gale karsto stovėjo šaulių kuopos vėliava ir mažą Lietuvos vėliavėlę. Garbės sargyboje stovėjo: Matas Baukys, Antanas Osteikis, Jonas Asminas ir Petras Viršila. Po atsisveikinimo sugiedotas Lietuvos himnas. Atsisveikinimą suorganizavo ALT S-gos Detroito sk. pirmininkas Vincas Tamošiūnas, pravedė — Yolanda Zaprackienė.

Antanas Petruskas buvo gimęs 1910 m. sausio 28 d. Daugšigalių km. Pakruojo valsč., Šaulių apskr. Buvo baigęs Linkuvos gimnaziją ir Karo mokyklą. Tarnavo 4 pėstininkų pulke. Vėliau perėjo policijos tarnyban, ten baigė aukštesniąją policijos mokyklą ir, kaip gabus ir stropus tarnautojas, tarnyboje kilo ir buvo Kretingos policijos vadas.

Atvykęs į Ameriką apsigyveno Detroito

P A D Ė K A

1983 m. sausio 6 d. Miltono, Mass., JAV, ligoninėje mirė mūsų brangus tėvas, palaidotas sausio 12 d. Čikagoje, Šv. Kazimiero kapinėse.

A. A. JULIUS GAIDELIS

Dėkojame Bostono "Martyno Jankaus" šauliams už garbės sargybą ir karsto apdengimą su Lietuvos vėliava, kurią tėvas taip mylėjo; o Čikagoje "Vytauto Didžiojo" šauliams — už garbės sargybą ir karsto nunešimą į paskutinę poilsio vietą.

Šaulių pagarba ir patarnavimas padarė mums gilų įspūdį.
Garsas, Birutė, Jūra, Vija Gaideliai

ir čia įsijungė į lietuviškų organizacijų veiklą. Buvo kuklus ir į pirmininkų postą nesijungė, bet šiaip į valdybas įeidavo ir jose užimdavo vienokį ar kitokį postą.

Balandžio 2 d. kun. Alfonsas Babonas laidotuvių namuose atliko laidotuvių apeigas ir pasakė gražų pamokslą. Vincas Tamošiūnas lietuvišką vėliavėlę perdavė velionio sūnui Viktorui, o Matas Baukys perdavė velionio žmonai Adai atsilankiusių jų aukas: 34 mišioms vokelius, \$410.00 Tautos Fondui ir \$40.00 Lietuvių fondui.

Ilgos automobilių vilkstinės amžinam poilsiui buvo nulydėtas į Alyvų kalno kapines, kur ilsisi jo uošvė Elžbieta Repšienė ir automobilio nelaimėje žuvusi dukrelė Julija.

Kun. Alfonsui Babonui atskaičius maldas ir sukalbėjus maldas, sugiedojo Marija, Marija, dėjome ant velionio karsto po gėlytę ir taip atsiveikino. Tai buvo graudus atsiveikinimas. Verkė ne tik šeima, giminės ir draugai, bet verkė ir pati gamta; jos ašaros-lietus lijo kaip iš kibiro. Karsto nešėjai: Matas Baukys, Albertas Misūnas, Antanas Osteika, Antanas Grinius, Kazys Ražauskas ir Petras Viršila.

Nuliūdime liko: žmona Ada, sūnus Viktoras su šeima, Tamulioniai, Repšiai, pusbrolis Stasys Šimoliūnas su šeima ir kiti giminės. Pietūs laidotuvių dalyviams buvo duodami šv. Antano parapijos kavinėje.

Balandžio 4 d. Šv. Antano parapijos bažnyčioje už velionio sielą kun. Alfonsas Babonas atnašavo gedulingas mišias, kurių liturgines dalis Requiem, Kyrie ir Agnus Dei vargonavo ir giedojo Stasys Šližys. Aukojimui Detrito moterų vokalinis kvartetas (B. Januškienė, C. Pliūrienė, N. Šližienė ir A. Tamulionienė) atliko Julius Siniaus "Skausmų kryžkelyje", kur solo partijas ir duetą atliko Birutė Januškienė ir Stasys Šližys. Ludvig von Beethoven "Sanctus ir Benedictus" lotyniškai giedojo S. Šližys. Komunijai moterų kvartetas giedojo J. S. Bach "Kristaus kančios" kantatos choralą. Mišių pabaigai S. Šližys vargonais solo atliko Frederic Chopin "Laidotuvių sonatos" gedulinga maršą.

A.Gr.

A. A. VYTAUTAS KRIKŠČIUKAS

Nesistebime, kai miršta ilgo amžiaus sulaukęs žmogus, nenustembame, kai iškeliuoja iš mūsų tarpo žmogus, pakirstas ilgos bei sunkios ligos, bet visus mus gerokai sukrečia dar jauno žmogaus staigi mirtis. Tą paskutinį atvejį teko išgyventi Cicero "Klaipėda" jūros šauliams netikėtai mirus a.a. Vytautui Krikščiuikiui.

1983 m. gegužės mėn. 6 d., tik ne-

A. a. "Klaipėdos" jūrų šaulių kuopos šaulys Vytautas Krikščiuikas JAV kario uniformoje

seniai grįžęs iš ligoninės, širdies smūgio ištiktas Vytautas atsiskyrė iš mūsų tarpo.

A. a. Vytautas Krikščiuikas buvo gimęs 1929 m., rugpiučio 29 d. Lietuvoje, Plungės valsčiuje, Rulaičių kaime. 1944 metais visa šeima pasitraukė į Vokietiją. Vytautas tada buvo tik 15 metų amžiaus. Keletą metų išgyvenę DP stovyklose, 1950 metais atvyko į JAV. 1954 metais pašauktas į amerikiečių kariuomenę, kario apmokymą atliko JAV, o kitą tarnybos laiką praleido Europoje. Vėliau, vedė ir susilaukė gražios šeimos. A. a. Vytautas buvo įtraukęs į šaulių eiles visą savo šeimą. Deja, jaunimas nepriėjo prie mūsų gretų, tik sesė Aldona, mirusiojo našlė, liko "Klaipėda" jūros šaulių eilėse.

Į šaulių kuopą Vytautas įstojo 1968 metais. Kurį laiką kuopos valdyboje ėjo parengimų ir sporto vadovo pareigas. Visuose šaulių minėjimuose bei parengimuose a.a. Vytautas aktyviai dalyvaudavo. Už aktyvų darbą ir pareigingumą buvo apdovanotas Šaulių Žvaigždės medaliu.

Atrodo, kad velionis Vytautas su širdimi turėjo sunkumų ir anksčiau, bet į tuos mažus sukrėtimus nekreipdavo per daug dėmesio. Paskutinį kartą jau turėjo vykti į ligoninę, nes jo širdis buvo labai blogame stovyje. Paleidžiamas į namus, ir, štai, jo širdis sustoja plakusi. Vytauto nebėra gyvųjų tarpe.

Gegužės mėn. 8 d. Butkus - Vasaitis šermentinėje įvyko paskutinis atsiveikinimas su mūsų mielu Vytautu. Kun.

Petras Patlaba, ilgą laiką dirbęs Cicero Šv. Antano parapijoje ir gerai pažinojęs velionį bei jo šeimą, pirmas tarė atsiveikinimo žodį ir sukalbėjo maldas. Juozas Mikulis atsiveikino "Klaipėda" j.š. kuopos ir šeimos vardu. LŠST CV-bos vardu atsiveikino St. Bernatavičius.

A. a. Vytauto karstą puošė daugybė gėlių bei vainikų. Jo karstas buvo padengtas tautine vėliava, šalia gulėjo sulankstyta amerikiečių vėliava. Prie pastatytų kuopos ir tautinės vėliavos uniformuoti kuopos vyrai nešė garbės sargybą. A. a. Vytautas ir į amžinybę iškeliaavo jūros šaulių uniformoje.

Gegužės 8 d. iš ryto dar pastatoma garbės sargyba. 9 val., po sukalbėtų maldų, uniformuoti šauliai velionio karstą nulydėjo į Šv. Antano šventovę. Čia už a. a. V. Krikščiuiko sielą buvo atnašautos Mišios. Laike pamaldų įspūdingai giedojo žinomas operos solistas Algirdas Brazis.

Po gedulingų pamaldų a.a. Vytauto karstą palydėjo ilga vilkstinė mašinų į amžino poilsio vietą Šv. Kazimiero Lietuvių kapinėse. Kapuose po sukalbėtų paskutinių maldų ir trumpo kun. P. Patlabos žodžio, visi laidotuvių dalyviai sugiedojo Marija, Marija ir Tautos himną. Tautinę vėliavą, kuri dengė velionio karstą, kuopos p-kas J. Mikulis įteikė našlei Aldonai Krikščiuikienei.

Ap. Skopas

— 1982 m. rugsėjo mėn. Armed Forces Journal tilpo Artimųjų Rytų ginkluoto konflikto apžvalga, su kaikiurėmis išvadamis; sakoma, kad yra neatsargu daryti esmines išvadas iš mažų karų. 1982 metų žydų invazija Lebanonan buvo išskirtinose aplinkybėse ir riboto tikslo. Šalia to, tipiška nelygios jėgos: žydai, reguliaria, gerai apmokinta ir moderniai ginkluota kariuomene puolė silpnas partizanines palestiniečių jėgas kurios desperatiškai vengė tiesioginio ginkluoto susidūrimo. Karo pradžioje, stipriomis jėgomis žydai puolė Beufort tvirtovę, kuri buvo manoma, gynė apie 300 palestiniečių, tačiau tvirtovę užėmus rasta tik apie 35 kovotojai. Siriečiai priešinosi stipriau, kai buvo grėsmė Damaskui. Žydai turėjo didesnių sunkumų nugalėti gamtos kliūtis negu siriečių pasipriešinimą. Kova dėl Damasko kelio buvo daugiau demonstravimas, negu siriečių noras padėti palestiniečiams. Net ir žydų laimėjimas ore kautynėse tenka vertinti skirtingoje perspektyvoje, kuri tęsiasi nuo 1973 metų, gi paskutiniaisiais dvejais metais abi pusės naudojo tuos pačius ginklus ir tą pačią technologiją. Kova tarp arabų priešlėktuvinės apsaugos ir žydų naikintuvų prasidėjo dar anksčiau — 1970 m. Sueso kanalo srityje, kuri vos nesibaigė žydų pralaimėjimu 1973 metais spalio mėn. kovose. Padėtį pakeitė žydų naudai menkas arabų kovotojų (ginklų tarnybos) pasiruošimas ir vadų nesugebėjimas panaudoti priešveiksmines priemones. Lebanone oro kautynės vyko tik dienos metu ir gerose oro sąlygose, mažame plote — apie 10,000 kv. km. (Izraelio teritorija apie 20,700 kv. km.), gi telktinės kovos vyko mažesniais plote negu visa Luksemburgo valstybė.

Žydų — arabų karai nedavė jokių patirčių, naudingų NATO jėgoms. Kaip ir Falklando salų kautynės, buvo vietinio pobūdžio, mažos apimties, parodžiusios nuostabiai menką vadovavimo ir kautynių pajėgumą, tačiau davusios keletą pamokančių pavyzdžių. Pirma — pasiruoši-

mo ir apmokymo svarba. Nuo 1973 metų žydai naudojo realias kariuomenės apmokymo aplinkybes ir jėgos buvo laikomos parengtyje kautynėms bet kuriuo laiku; kai kurie rezerviniai daliniai buvo geriau apmokyti ir paruošti negu amerikiečių divizionijos Europoje. Iš virš 1200 kautynių skridimų moderniškomis priemonėmis aprūpintais lėktuvais, prarado porą naikintuvų dėl lakūnų klaidų, netinkamo lėktuvų paruošimo skridimui, arba ginklų kliūčių (palyginamai, tokiu atveju, NATO dėl nepakankamo lėktuvų paruošimo skridimui nuostoliai būtų bent dešimtį kartų didesni). Priešingoje pusėje ir Sirijos ir palestiniečių jėgos toli gražu, tokio pasiruošimo neturėjo.

Antra-Lebanono ir Falklando kariniai veiksmai parodė didelę vadovavimo lankstumo ir naujenybių svarbą. Paminėtini žydai, kurie turėjo išskirtinas pirmenybes prieš oponentus — septynis metus ruošėsi užpulti beviltiškai silpną priešą; aštuonis mėnesius rengė didelį puolimo planą, įskaitant praėjimus, tiltus, atskiras vietas, dėl to ir jų veiksmai buvo geresni negu 1973, 1978 metais. Išskirtinai tinkamai panaudojo helikopterus, specialiai suformuotus atskirus šarvuotus dalinius savistoviams veiksams, specialius dalinius-komandas kilnojamas oru, arba judriomis žemės priemonėmis, parašiutininkus, motorizuotų priemonių ir ginklų aprūpinimo — taisymo grupes, vietomis kilnojamas helikopteriais; visa tai derinta moderniomis radio ryšio priemonėmis. Besikeičiančiose kautynių aplinkybėse ir sąlygose pasireiškė plataus masto iniciatyva vadų ir kovotojų tarpe, pagal reikalą pritaikant jėgas, jų sąstatą ir ginklus. Vadai paruošti pagal vakariečių mokyklas, kautynėse nuo būrio iki bataliono vado parodė, nors ir daliną, lankstų jėgų pritaikymą vietovėje pagal susidariusias aplinkybes ir prieš beviltiškai „sustingusį“ priešą. Profesionalinis vadų lygis kautynių lauke turėjo daugiau reikšmės negu modernūs ginklai ir technologinės priemonės.

Trečia — Labanono karas parodė di-

delę svarbą geros organizacijos, pav. 1973 metais žydai buvo pasirėngę tik puolimui, bet ne persiorganizavimui reaguojant į priešo veiksmus, nesugebėjo sekti priešo judesių ir savo jėgas atitinkamai jiems (judesiams) pritaikyti savo naudai. Šį kartą jungdami technologines priemones tiesioginiai į ginkluotų jėgų organizaciją pritaikė aplinkybių statomiems reikalavimams ir pilnutinai jas išnaudojo; priešingai buvo arabų pusėje — beveik be išimties buvo sustingimas iš anksto nustatytoje formoje, nebandant pritaikyti jėgas ir priemones susidariusioms aplinkybėms, skirtingoms nuo numatytų.

Išvadoje — moderniai ginkluotos karinės jėgos kautynėse gali turėti daug pirmenybių lanksčiai pritaikydamos veiksmus ir priemones ten, kur prasmingai atitinka vietas, laiko ir susidariusių aplinkybių reikalavimams.

Kelios pastabos dėl kai kurių ginklų. Šarvuočiai — jau iš anksčiau žinomi rusų gamybos T-72 sunkieji tankai buvo lengvai pažeidžiami 105 mm prieštankiniais sviediniais APDS. Rusai turi pakaitalą T-80, kuris nėra skirtas eksportui, storesniais šarvais, pagerintais taikymo įrengimais, galingesnės ugnies, tai konkurentas amerikiečių M-1 ir NATO „Leopard II“ tankams. Kaip naują prieštankinį ginklą žydai panaudojo iš artilerijos pabūklų laidomas prieštankines minas, arba mėtomas iš oro pluoštinių grupėm (clusters). bombas, kurios tam tikram aukštyje sprogdamos išmėto platesniame ruože prieštankines minas (tokias minas turi ir NATO valstybės). Rusų ginklavimo šarvuočiai, be išimties, buvo senos gamybos.

Helikopteriai — kaip Irano-Irako, taip Lebanono ir Falklando salų karuose pasirodė tinkami puolimui, oru perkėlimui jėgų ir priemonių, kaip prieštankinių, priešlėktuvinių ir artilerijos pabūklų bei tiekimo, suradimui ir neutralizavimui prieš ugnies pozicijų, žvalgybai ir ryšiui. Pažymėtina, kad rusų kautynių helikopteriai Mi-24, „Hind“ D ir E atliko svarbų vaidmenį minėtose kautynėse ir ateities karuose bus plačiai vartojami (pažymėtina, kad minėti helikopteriai rusų okupuotame Afganistane, sukilėliams afganistanečiams sudaro didelių sunkumų). NATO panašius helikopterus numato įvesti ginklaviman artimiausioje ateityje, spėjama 1985 m.

Oro ginklai — buvo žydų pilnutinai išnaudoti, pažymėtina Aim - 9L raketos ir paslankūs amerikiečių gamybos F-15 ir F-16 naikintuvai, aprūpinti radaro įrengimais taikinių suradimui ir elektroninėmis priemonėmis navigacijai, ryšio, ginklų ir lėktuvo valdymui. Radarais E-

2Cs buvo sekami siriečių lėktuvai nuo pat pradžios iš aerodromų pakilimo vietos ir toliau jų buvimo (skridimo) vieta tiksliai perduodama saviems naikintuvams nurodant tiksli jų skridimo kryptis, greitis, aukštis ir lėktuvų kiekis, tokiu būdu buvo išvengiama bereikalingo masinio lėktuvų siuntimo kovai su priešo lėktuvais — buvo siunčiamas tik tam tikram uždaviniui atitinkamas lėktuvų kiekis, pagal ore esančių siriečių lėktuvų kiekį. Šį kartą siriečiai lakūnai parodė daugiau sumanumo ir drąsos negu 1973 metais valdydami rusų gamybos MIC-21 ir MIG-23 naikintuvus, ginkluotus AA-8 raketomis (paskutinės gamybos geriausių lėktuvų ir raketų siriečiams rusai „neskolino“). Afganistane patys rusai naudoja pagerintas raketas AA-9 ir MiG-25 naikintuvus su pagerintomis elektroninėmis sekimo ir valdymo priemonėmis. Naujais rusų naikintuvai MiG-29 ginklavime pasirodys 1985 metais. Jie prilygs dabartiniam amerikiečių naikintuvui F-18 ginklavimu, greičiu, skridimo savybėm, sekimo ir valdymo priemonėm. Prie F-18 naikintuvo reikia pastebėti, kad naikintuvo pilotas lėktuvo ugnį gali valdyti balsu — „įsakymu“, tokiu būdu fiziniai lakūnas neatitraukiamas nuo lėktuvo ir priemonių valdymo. Oro kautynėse siriečiai nustojo 80 savų naikintuvų nenumušdami nei vieno žydų; tai buvo išdava žydų pilotų taktikos ir gero pasiruošimo, be to, dėl rusų nuolatinių pagyrų, kad jų gamybos ginklai ir priemonės geresnės už vakariečių, siriečiai pasikloviė jų ginklais ir priemonėm patys nepasiruošdami tinkamai juos panaudoti.

Priešlėktuvinė apsauga — siriečių priešlėktuvinių SA-6 raketų valdymo sistemos radio bangų dažnumas buvo nekaitaliojamas, todėl žydai galėjo lengvai jas trukdyti specialiais elektroniniais aparatais, dėl to ir iššautos raketos joms skirto taikinio nepasiekdavo, be to, tokioomis priemonėmis iš lėktuvų, arba helikopterų, lengvai ir greitai surasdavo visokių paskirčių raketų laidymo pozicijas, kurias perduodavo (radio pagalba) naikintuvams,

daugiausia F-16, kurie pozicijas neutralizuodavo panaudodami specialias ARM (Anti Radar Missile), „Maverick“ laseriu valdomas raketas, kartais panaudodami ir paprastas bombas arba raketas. Surasti siriečių raketų laidymo pozicijas palengvino pačios raketos, trajektorijoje palikdamas ir elektroninius (raketų valdymo bangų) pėdsakus. Kovai priešlėktuvine apsauga buvo svarbiausia surasti ginklų pozicijas ir „atpažinti“ raketų valdymo ir ryšio radio bangas.

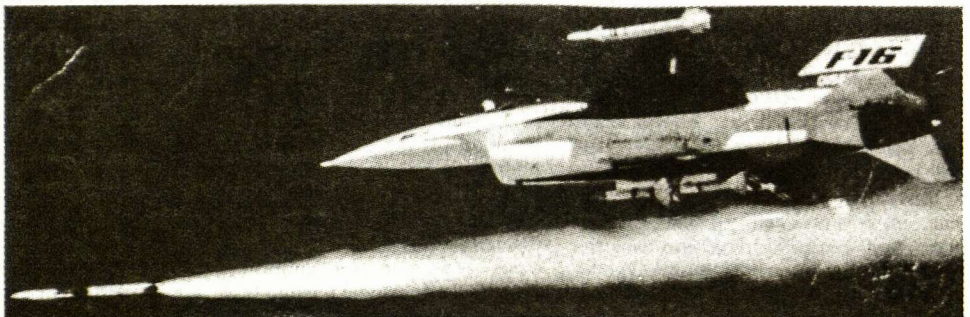
Visumoje tenka pažymėti, kad vertingiausia pamoka iš Irano - Irako, Falklando salų ir Lebanono karinių veiksmų, tai karinio profesionalizmo būtinumas. Prie viso reikia pridėti, kad po Sirijos nesekmių, ten tuojau pat atsirado rusų oro gynybos viršininko pavaduotojas gen. Yurasov, iširti padėtį ir žydų puolimo taktiką bei priemones.

— Rytiniai Azijos pakraščiai iki Beringo sąsiaurio su Ramiuoju vandenynu yra amerikiečių tiesioginių interesų sferoje, nors rusų pagrindinės ekspansijos kryptis šiuo tarpu yra Europa, kur jiems yra naudinga aukšto lygio civilizacija, gi Azijos rytinė dalis su vakariniu Ramiuoju vandenynu, išskiriant Japoniją, ekonominiai ir politiniai nėra pirminės reikšmės. Apsisaugot nuo geltonosios invazijos, rusams yra tik laikinas interesas, iki savo rankosna paims Vakarų pasaulį, todėl ir rusų ginkluotos jėgos rytinėje Azijos dalyje yra daugiau gynybos pabūdzio. Vakariečių interesas — pristabdyti rusišką ekspansiją, panaudojant iš rytų bilijoninę kiniečių masę ir — 120 milijonų salose suspaustų japonų su dideliais šuoliais augančia industrija, kuri savo gaminiais „užtvenkia“ pasaulinę rinką (600 milijonų tonų exporto gaminiams ir tik 80 milijonų tonų importo žaliavomis), kurie daugelyje atvejų savo kokybe pralenkia tokius pačius produktus pagamintus vakariečių. Pokarinė Japonija, remiama amerikiečių, po karo greitai atsistatė ir šiuo metu ekonominiai ir kariniai yra tos aplinkos pajėgiausia valstybė, galinti sėkmingai prisidėti prie

bendro rusų ekspansijos stabdymo, nors 1983 metų japonų karinis biudžetas buvo vos 1% bendro \$1.2 trilijono amerikiečių -6%, bendras NATO valstybių apie \$3.5. Japonijos gynybos svorio centras yra vandenys ir oras — laivai salų pakrantėse, pagal II pas. karo patirtį apie 1000 mylių spinduliu ir jų parama — lėktuvai iš salų bazių. Į tą sritį įeina amerikiečių bazė Iwo-Jima, apie 600 mylių nuo Tokyo. Didelės svarbos ginklai prieš rusų povandeninius laivus ir aviaciją yra lėktuvai (P-3C „Orion“, F-13), priešlėktuvinė apsauga iš žemės ir padidinta laivuose. Japonų karines jėgas sudaro apie 160,000 kovotojų, su 1500 tankų, 800 pėstininkų šarvuotųjų, apie 2000 motorizuotos artilerijos pabūklų, apie 800 tiesioginės pėstininkų paramos kovos lėktuvų ir apie 60 grupių priešlėktuvinės apsaugos. Laivyne yra 44,000 vyrų su 180 kovos laivų, su 60 laivų specialiai skirtų kovai prieš povandeninius laivus, 15-povandeninių ir apie 30 mininiukų. Aviacijos tarnyboje yra 45,000 vyrų su 120 bombonešių, 400 kovos lėktuvų ir 50 sunkaus transporto lėktuvų. Organizaciniai, japonai turi vieną šarvuotą ir 12 pėstininkų divizijų, dvi mišrių ginklų brigadas, vieną artilerijos, vieną desantininkų, vieną helikopterų ir vieną apmokymo brigadas. Aviacija suskirstyta į 28 grupes įskaitant ir tolimos žvalgybos lėktuvus, 3 eskadrilės žemės jėgų tiesioginei paramai, viena žvalgybos eskadrilė, 3 transporto, viena ankstyvojo įspėjimo eskadrilė ir šešios grupės priešlėktuvinių raketų.

Japonai yra menkai paruošti kautynėms, beveik neturi rezervų (apie 600 laivyno, 40,000 pėstininkų, aviacija visai neturi) menki aprūpinimo ištekliai, silpna ryšių ir vadovavimo organizacija. Nežiūrint to, rusų laivynui išeiti į vakarinį Pacifiką iš Vladivostoko bazės, susidarytų sunkumų, kurie ateityje didės, nes Japonai planuoja ginklavimui skirti 4% viso biudžeto. Šalia to japonų samurajaus dvasia, papildyta techniškomis priemonėmis, tebeegzistuoja. (Sea Power, Febr. 1983).

□

Amerikiečių gamybos naikintuvus F-16 iššau-na radaru valdomą raketą.

MOKSLAS IR TECHNIKA

Reliatyvumas moksle

Kai norime kam nors pasakyti apie matytą įvykį kurios niekas kitas dar nematė, naudojame jau žinomus daiktus statydami juos į aname įvykyje buvusių vietas, nupasakodami ką ir kaip jie veikė, palygindami su jau žinomais panašiais veiksmis. Mokslo pasaulyje — mokslininkai pasakoja apie šviesos “bangas”, elektros įlydžių “daleles”, magnetinius “laukus”, visuotiną “trauką” (gravitaciją), quantumų “impulsus”, atomo elektronų “orbitas” ir t.t., išreiškdami visa tai geometrine ar fizine prasme, kuri yra suprantama, patirta, arba jau ir įsivaizduojama. Visa tai daroma reiškinų pavaizdavimui galimai suprantamesnėje jau patirtoje formoje. Šviesos “bangos” nėra sklindančios bangos apskritimais, kurias matome įmetę akmenėlį į ramius paviršaus vandenį; elektros įlydžio “dalelės”, magnetiniai “laukai”, elektros “srovė” ir kt. yra išdava matematinių skaičiavimų, nusakanciu kur ir kaip, kokiu būdu anie reiškiniai vyksta ir kokios jų išdava. Elektronų “orbitos” yra metafora, tačiau turinti savitas apraiškas ir t.t. Jeigu mums neįmanoma “matyti” dar nematytas formas-pavidalus, dar labiau neįmanoma įsivaizduoti jų apimtis, dydžius, pav. atomą bilijonus kartų mažesnį už visatos kiaušį, arba tiek kartu didesnę saulę, nekaltant apie galaktikas, kosminius atstumus, Visatos apimtį, arba matematinėje filosofijoje naudojamus nulio ir begalybės apibūdinimus, tai tuo labiau yra negalima “matyti” mokslinėms priemonėms nustatytas apraiškas, todėl ir naudojamos kasdieninio gyvenimo patirtys ir palyginimai, primityvūs įpročiai įgyti apčiuopiamame pavidale (matymo, klausos, pajutimo), nes nepajėgiamie iš patyrimų išeiti į nepatirtas apraiškas ar formas, kurios dažnai vadinamos fantazija — kūriniai nebūtų apraiškų tačiau jau žinomos formose ir vyksme, daleidžiant nupasakoto reiškinio galimybes. Pav. Galileo buvo priverstas atsakyti savo “fantazijos”, kuri tačiau buvo tikra, kad žemė sukasi apie savo ašį ir keliauja aplink saulę, gi visumai buvo žinomas faktas, tikrovė, nes taip Šventame Rašte buvo parašyta, kad “Joshua įsakymu saulė sustojo . . .”, tai yra matomas (parašytas) įrodymas, kad saulė keliauja aplink Žemę.

Moksle šiuolaikinės suprantamos formos naudojamos kaip pakopa tolimesniems tyrinėjimams, prieinamesnėms galimybėms atrasti gamtos dėsnių apraiškas, nors dažniausiai jau įprastos apraiškos ir dėsniai labai kliudo išeiti iš jų

ribų, atrasti tai kas iki tol buvo “nedasigalvota”, nematyta ir negirdėta, nežinomo pasaulio aplinkoje. Turimos žinios ir naudojami jau turimi modeliai yra reikalingi kaip bazė tolesnei pažinimo plėtrai, tik yra sunkumas atsipalaiduoti nuo turimos patirties ir išsiveržti ten, kur vaizduotėje nėra buvę palyginamų apraiškų, formų ar modelių. Gal dar daug šimtmečių žmonijai užtruks nuo anų turimos patirties palyginimo varžtų atsipalaiduoti, pilnutiniam pažinimui dar neatrastų gamtos paslapčių.

(1982, December, “Discovery”. F. Hoyle, Astronomy)

— Ryšium su 1983 metų liepos mėn. numatytu WPA (World Psychiatric Assn.) suvažiavimu Vienoje, eilė šios organizacijos narių (iš 65 valstybių) pasiūlė visus Sovietų Sąjungos psichiatrus ir neuropatologus suspenduoti, arba pašalinti iš WPA, nes jie savo profesiją naudoja politiniams tikslams (tas liečia turkus, jugoslavus ir rumunus), tačiau 1983 m. vasario mėn. antroje pusėje WPA generaliniam sekretoriui P. Berner sovietų atstovas įteikė penkių puslapių notą, kurioje kaltinama WPA organizacija mokslą naudojanti politiniams tikslams ir niekinanti sovietus, todėl sovietai iš WPA organizacijos patys išstoja. Amerikiečių nuomone rusai bijo ateinančios WPA konferencijos nutarimo kontroliuoti psichiatrų ir neuropatologų darbus, todėl sovietų vyriausybė ir įsakė jiems išstoti iš tarptautinės organizacijos.

WPA normaliai pasitarimams renkasi du kartus metuose įvairiose pasaulio valstybių vietose. Jau 1971 m. WPA susirinkime Meksikoje buvo pasmerktas sovietų psichiatrų profesijos naudojimas politiniams tikslams; 1977 m. Honolulu suvažiavime tai buvo padaryta pakartotinai ir pasiūlyta sudaryti komitetą, kuris ištirtų sovietų psichiatrų sistematišką diagnostikos naudojimą baudimui politinių disidentų Sovietų Sąjungoje, tačiau iki 1983 m. konferencijos nieko konkretaus nebuvo padaryta. Amerikiečių nuomone, kai kurie sovietų psichiatrai, kaip pav. Maskvos Psichiatrinio Instituto A. Snežnevskis, M. Vartanian yra pareiškę norą bendradarbiauti ir yra eilei disidentų pagelbėję, dėl to reikėtų rasti kompromisą tolesniam bendradarbiavimui; anglai gi pasisakė už bekompromisinį sovietų pašalinimą iš WPA, nes viskas yra daroma Andropovo įsakymais, Boris Zoubok (rusas emigrantas dirbantis New Yorko psichiatrinėje ligoninėje) nuomone rusų išstojimas iš WPA (dėl kurio jie patys nieko nenustoją) yra gudrus politinis žingsnis, kad išvengtų teisiniu būdu nelegalaus darbo iškelimo plačion viešumon

ir, tuo pačiu, patikinti sovietų visuomenę kapitalistus naudojant išgalvotus kaltinimus kovai prieš socialistinę santvarką. Zoubok nuomone amerikiečiams būtų naudingiau atšaukti A. Snežnevskiu suteiktą APA (American Ps. Assn.) garbės nario titulą su jo šizofrenijos teorijomis (kurias amerikiečiai priėmė), kad tam tikros rūšies šizofrenikai gali būti baudžiami.

(Science News, Febr. 1983)

Žvaigždės Visatoje

Žvaigždė yra toks Visatos kūnas, kuris pats iš savęs išspinduliuoja energiją, šviesos ir kitokių elektromagnetinių bangų pavidale (radiacija). Mūsų saulė priklauso žvaigždžių-nykštukų grupei; kitos yra daugelį kartų didesnės, palyginamai masės kiekiai ir geometrine apimtimi. Senovėje greitai stebėdami dangaus skliaute šviesulius — žvaigždes suskirstė jas į grupes pagal jų šviesumą ir geometrinius išdėstymus, pavadindami įvairiais žemiškais vardais, kurie vartojami ir šiuolaikinėje astronomijoje.

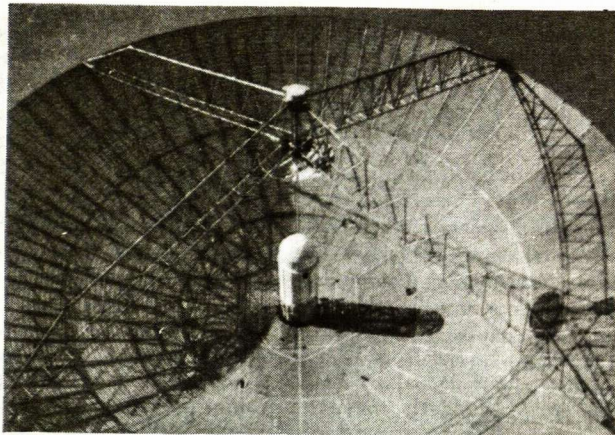
Visatoje tebėra daug daugiau kosminės medžiagos rūkų pavidale (didžiama vandenilio atomų ir kosminių sub-atominių dalelių su jų tarpe elektromagnetine radiacija; Yra nustatyta, kad kosminiai rūkai juda dideliu greičiu ir labai aukštoje temperatūroje (dėl trinties) vietomis sudarydami sūkurius (dėl nevienodo tankumo), su didesniais masių tankumais sukurių centruose, to pasėkoje ten atsiranda vyraujanti visuotinos traukos jėga “sutraukianti” didesnius kiekius ją supančios retesnių masės rūkų kiekius, kurie veikiami labai aukštos temperatūros ir atatinamo slėgimo “susilieja” į sunkesnius atomus, atpalaiduodami didelius kiekius energijos, elektromagnetinės radiacijos formoje. Jei tokio telkinio masės kiekis susidaro dešimtį kartų mažesnis negu mūsų saulės, toks dangaus kūnas vadinamas “rudu nykštuku” (toks yra saulės sistemoje mums žinomas Jupiteris — formavimosi metu nesudarė pakankamai masės, kad sukeltų atominę reakciją, panašiai kaip saulės paviršiuje kad vyksta). Didesniuose atstumuose jie nėra matomi, nors jie ir sudaro didelę dalį galaktikų masės. Šviečiančios žvaigždės, kaip ir mūsų saulė, savo mase prilįgsta, arba yra daugelį kartų didesnės už saulę, susidaro ir žymiai didesnę kosminių rūkų masės tuo pačiu principu, kaip ir “rudi nykštukai”, tik čia atsiranda, dėl atatinamai didelio masės kiekio, besiformuojančios žvaigždės paviršiuje labai aukšta temperatūra ir slėgimas, “suliejantis” vandenilio atomus į naują elementą tritijų, ku-

ris "grimsta" į žemesnį besiformuojančios žvaigždės sluosnį, didesniame slėgime ir temperatūroje sudaro sunkesnius atomus, pastarieji sudaro žvaigždės branduolį, kuriame formuojasi sunkūs elementai ir plazma. Vandenilio reakcija žvaigždės paviršiuje atpalaiduoja didelius kiekius energijos šviesos ir radio elektromagnetinių bangų radiaciją, kuri dideliu greičiu sklinda į aplinką; įtensyvumas priklauso nuo reakcijos masės kiekio (vandenilis yra pradininkas Visatoje susiformavusios masės, jo yra apie 98% visos masės Visatoje — dr. C. Segan "Cosmos" pslp. 224). Kai žvaigždės "kuras", vandenilis, išsibaigia, paviršius aušta ir kietėja, neišspinduliuoja šviesos, darosi raudonas; tokiam stovyje žvaigždė vadinama "raudonu milžinu". Laikui bėgant paviršius daugiau aušta, viduje slėgimas ir temperatūra didėja, formuojasi sunkūs atomai, didėja gravitacinė (koncentrinė) jėga ir, priėjus iki tam tikro laipsnio, sprogtą — žvaigždė virsta "super nova", paskleisdama milijonus kartų daugiau šviesos ir radiacijos už mūsų saulę, gi centre susidaro neutroninė žvaigždė, milžinišku greičiu besisukanti apie savo ašį su stipriu magnetiniu lauku, turinčiu įtakos į radiaciją, kuri veikiant magnetiniam laukui pulsuoja, dėl to pavadinta "pulsaru" (4C21.53 "pulsaras" per sekundę apsisuka aplink savo ašį 642 kartus). Neutroninė žvaigždė vadinama todėl, kad "super nova" sproginimo metu sudaro sąlygas elektronams "susiliesti" su protonais, įlydžiai pasinaikina ir virsta neutronu, tokiu būdu visos žvaigždės buvę neutronai, su naujai susidariusiais iš elektronų ir protonų, sudaro vieną labai tankios masės kūną su milžiniška gravitacine jėga. "Pulsarai" atpalaiduoja didelius kiekius radio bangų (ne šviesos) ir jų masės kiekis būna daugelį kartų didesnis už mūsų saulės. Žvaigždžių amžius yra atvirkščiai proporcingas jų turimai masei, didžiausios žvaigždės išgyvena "vos" 50 milijonų metų; mūsų saulės pusamžis skaitomas 4,6 bilijono metų, todėl iki ji virst "raudona žvaigžde" dar turės šviesti virš 4 bilijonų metų. Žvaigždės, su daugiau negu 50 kartų didesne mase negu mūsų saulės,, "sugniuždamos" sudaro juodas skyles. Tokių įvykių pastebima vienas 300-400 metų bėgyje.

Kosminiai rūkai pakliuvę į žvaigždžių "nykštukų" gravitacinę trauką, dideliu greičiu (apie 5000 km/sek.), gaubia nešviečiančią žvaigždę sukeldami apie 10 milijonų laipsnių temperatūrą, dėl to sudaro sąlygas atominei "susiliejimo" reakcijai, panašiai kaip saulės paviršiuje ir "nykštukai" pradeda švitėti, nuolatos didindami masę ("pritrauktą" iš kosminių

Radio teleskopas

rūkų) virsta į žvaigždę "nova" ir jos amžius priklauso nuo "godumo" — mažesnė masė (prilygstanti mūsų saulės), ilgesnis amžius, didesnė (šimtus kartų daugiau už mūsų saulės) — trumpesnis amžius, nes žvaigždės branduolyje susidarius daugiau sunkių atomų, proporcingai didėja koncentrinė gravitacinė jėga ir žvaigždė virsta "super-nova".

Tarp žvaigždžių atstumai yra beveik proporcingi jų skersmeniui, pav. jei žvaigždės skersmuo yra vienas metras tai iki kaimyninių žvaigždžių atstumai būtų 16,000 km. (Hoyle, "Astronomy" pslp. 291).

Išradus radio teleskopus (apie 1965 m.), bilijonų šviesmečių atstumuose atrasti nepaprastai dideli energijos telkiniai, skleidžiantys didelio galingumo radio elektromagnetinę radiaciją, kurių centruose yra milžiniško dydžio "juodos skylės" (nuo milijono iki bilijonų kartų didesnės masės už mūsų saulės), tokie masės telkiniai pavadinti "quasarais" (Quasistellar object). Pradžioje buvo manyta, kad tai būtų galaktikos tolimos didelės žvaigždės, tačiau vėliau nustatyta, kad tai yra tolimi Visatoje kūnai susidare susidūrus keletai ar daugiau "super-novų", arba galaktikų, kurie milžiniškų žvaigždžių pavidale sklinda labai dideliu greičiu (90% šviesos greičio). Quasarų dydį galima palyginti su mūsų saulės visos sistemos dydžiu (iki Pluto orbitos); jų centruose telkiasi super tanki masė ir temperatūra siekia bilijonus laipsnių 'C su milžiniško galingumo magnetiniais laukais, kurie kartu su milžiniška gravitacine jėga sudaro "juodas skyles", kurios dėl super-naturalinių kosminių savybių, medžiagą paverčia į energiją, panaikinant atomų medžiagines savybes ir "nustumiant" ją skirtingoje formoje (singuliaritį) į "baltas skyles", nusitęsiančias į tolimą Visatą, ar gal net į kitą kaimyninę Visatą (?). Quasarai yra kraštutinis,

iki šiol žinomas mūsų Visatoje masės ir energijos telkinys, atpalaiduojantis sunkiai suvokiamus didelius kiekius radiacijos šviesos ir radio formoje. "Didelės" quasarų "juodos skylės" dėl kurių nors priežasčių "susprogtą" ištykšdamos Visaton mažomis "juodomis skylėmis", aplink kurias spiečiasi kosminiai rūkai sudarydami naujas žvaigždes.

Naujos subatominės dalelės

Paskutinių 15 metų laikotarpyje, eilės mokslininkų skaičiavimais buvo daleidžiama, kad atomo branduolio protonas, skriedamas beveik šviesos greičiu ir susidūręs su anti-protonu (skirtingų elektros įlydžių, nors tų pačių simetrijų savybių kaip protonas, gi magnetinis sukimasis aplink savo — anti-protono ašį yra priešingos krypties negu protonų; anti-protonų natūraliai gamtoje nėra, jie gali būti pagaminami specialiuose įrengimuose), atpalaiduoja naujas subatominės daleles, kurių tarpe būna bosonai ir jų pluošte naujos W ir Z dalelės. 1982 metų gruodžio m. Šveicarijoje prie Genevos, grupė mokslininkų panaudoję didžiulį "CERN" accleratorių, vadovaudamiesi amerikiečio mokslininko K. Rubia skaičiavimais, "sumušę" protonų ir anti-protonų pluoštus (sklidusius beveik dvigubu šviesos greičiu), kurie vienas kitą "panaikindami" atpalaidavo didelius kiekius subatominų dalelių. Jų tarpe buvo užregistruota ir K. Rubia apskaičiuotos W ir Z naujos dalelės, kas patvirtino, kad masė ir energija yra viena kitą atstojančios, nes atspalaidavusi energija suformavo naujas W ir Z daleles.

“BALTIŠKASIS HORIZONTAS” —
atkelta iš 264 psl.

baltiškasis (lietuviškas) elementas. Gal tuo galima dalinai aiškinti ir tradicines Riazanės kniazių simpatijas Lietuvai.

“Supantis Maskvą ir joje pačioje glūdintis galindiškasis toponiminis elementas, XII amž. viduryje, atitiko galindiškajam etnosui pagal Protvos upę, su kuriuo reikėjo skaitytis ir Kievo kniaziams ir Rostovo-Suzdaliao.... Ypatingai yra įdomi ir reikšminga ta aplinkybė, kad Maskvos miesto teritorijoje net ir maži upeliūkščiai, kaip taisyklė, turi baltiškus vardus...” Iš to moksl. M.N. Tichomirovas padarė tokią išvadą: “Būtent čia, nuo senovės gyventoj vietovėj, geriau išliko žodinė tradicija, kuri išlaikė iki mūsų laikų upelių ir upeliūkščių senuosius vardus. Juos paliko mums nežinoma tauta.”

Net ir pats Maskvos vardas išsaugojo archaiškąjį baltišką modelį, pagal kurį gyvenvietės vardas sutampa su gretimos upės vardu. Maskvos upės sanasis vardas buvęs Smorodinė. O tai, atrodo, bus baltiško upėvardžio Maskuva vertimas. Baltiškasis mask —(mazg-) mak- rišasi su skysčiu, purvo (kartais blogai kvepiančio) reikšme. Smorodinė, lietuviškai Smardupis, Smardonė. Maskuva, panašiai kaip lietuviškai Varšuva. Ši pastaroji galima aiškinti kilusią iš baltiško šaltinio (pav. prūsų Warssen, Worsen, Warschaw ir kt., arba Vyslos baseine žinomas hidronimas kaip Muscawa, vėliau Mozgawa).

Tačiau, baltizmai ryšyje su Maskvos tema neišsemia vien tik upių ir gojų vardais. Įdomu yra dar ir tas, kad abu seniausieji pavadinimai, glaudinami su Maskvos įkūrėjais ir pirmaisiais jos gyventojais, stipriai mitologizuojamoje, pusiau istorinėje tradicijoje

je turi žymias baltiškas asociacijas. Senieji rusiški tekstai iš XIII-XIV ir XVI-XVII amžių patiekia tokias žinias: ten kur dabar stovi Maskva, balotoj vietovėj stovėjusi pirkia — bakūžė vadinama Bukalova, nes joje gyvenęs “pūstelnikas” — atsiskyrėlis Bukal. Pats vardas Bukal neturi slaviškų lygiagrečių pavadinimų ar vardų, tačiau jų yra baltų kalbose, pav. latvių Bukals, Bukališkas, prūsų — Bukelin, Buckant, taip pat lietuviški vardai su šaknimi Buk.

Antrasis vardas, dar tampriau ir betarpiai surištas su Maskvos įkūrimu, tai Kučka, Kučkoviči. Bojarinas Kučka Steponas (Stefan) Ivanovas buvo Maskvos kaimo turtingas savininkas (“Povest o začale Moskvi”). Ir pačios Maskvos kitas vardas buvęs Kučkovo (“Moskva, rekše Kučkovo” — Laurentijaus metr.), Kučkovo pole.

Nors vardas Kučka yra suprantamas ir slavų kalbose, tačiau jo artimi variantai yra paplitę ir baltų kalbose: prūsų Kuczke, Kuczithen, Kutcze, lietuvių — Kukis, Kukys, Kukutis, Kučkeliai, Kučkų km., Kučiškės ir kt., latvių Kukuči, Kučenieki, kuršių — Kucks ir kt. Ir paties Kučkos vardas yra vakarietiškas Stefan, ne įprastai slavams Stepan.

Negalima laikyti atsitiktinumu Kučkos ir Kučkovičių temą išsivysčiusią pasakojimų apie Maskvos pradžią cikle ir taip rišamą su Vakarų pasaulio motyvais tose ryškiai geneologinėse legendose. O jos ryškiai išreiškia baltiškųjų elementų Maskvoje ir Pamaskvyje atsiminimus. Pav., legenda apie rusų kilmę iš legendinio Prūso, Augusto brolio, Riuriko pranokėjo ir kt.

“Toku būdu, Maskvos (net ir pačios Rusijos) istorijos baltiškoji tema tai ryškiau, tai migločiau, daugelio amžių bėgyje, vystėsi vis pabrėždama Maskvos ir Pamaskvio baltiškąją praeitį”.

A. R. □

VILNIAUS KRAŠTO LIETUVIŲ SĄJUNGOS P R A N E Š I M A S

Pasaulio Lietuvių Dienų ir Dainų Šventės proga, šių metų liepos mėn. 2—rą dieną, 12 valandą dienos, yra šaukiamas Vilniaus Krašto Lietuvių Sąjungos visuotinas skyrių atstovų ir pavienių Sąjungos darbuotojų suvažiavimas, kuris vyks “DAINOS” svetainės salėje, 2656 West 71st Str., Chicago, Ill. Suvažiavimo programoje darbo posėdis, po kurio bus pietūs ir šeimyniškas pasisvečiavimas.

Suvažiavimo parengiamuosius darbus tvarko ir visas informacijas teikia Vanda Gasperienė, kurios adresas: 2243 West 71st Str., Chicago, IL 60636, o telefonas — 312 436-4393.

Visi, Pasaulio Dienose dalyvaują, Vilniaus krašto lietuviai maloniai kviečiami ir mielai laukiami.

VKLS -GOS VALDYBA

Darbo posėdžių vadovybė: A. Samušis, K. Oželis ir J. Švedas

V. Bacevičiaus nuotr.

LIETUVIŲ KARIŲ VETERANŲ SĄJUNGOS RAMOVĖS SUVAŽIAVIMAS

LKVS RAMOVĖS skyrių atstovų suvažiavimai įvyksta kas treji metai. Paskutinis suvažiavimas buvo 1980. V. 24-25 d. Clevelande. Šiomet suvažiavimas įvyko gegužės 21-22 d.d. taip pat Clevelande, net tuose pačiuose Lietuvių Namuose. Kodėl vėl Clevelande, o ne Chicago, Los Angeles, kur taip pat ramovėnų daug ir veikla pralenkia kitus? Clevelande Centro Valdyba — patogiu suvažiavimą organizuoti, o taip pat tokiam pasiūlymui — suvažiavimą rengti Clevelande — skyrių valdybos nesipriešino. Taigi, kieno galia, to ir valia.

Pagal RAMOVĖS statutą suvažiavimo pagrindiniai uždaviniai — akivaizdžiai patirti Centro Valdybos darbus ir rūpesčius, pasiinformuoti apie skyrių veiklą, apsvarstyti ateičiai veiklos planą ir išrinkti demokratišku keliu Sąjungai vadovybę. Šiems uždaviniams įgyvendinti skyrių atstovai į suvažiavimą atsivežė jau iš ankščiau pasiūlytą Centro Valdybos programą, pagal kurią ir vyko suvažiavimo darbai.

V. 21 rytą po atstovų susipažinimo — registracijos prasidėjo iškilmingoji suvažiavimo dalis — atidarymas, dalyvaujant 33 skyrių atstovams, Sąjungos vadovybei ir gražiam būriui svečių ir organizacijų atstovams.

Suvažiavimą atidarė LKVS Centro Valdybos pirmininkas Antanas Jonaitis, pakviesdamas suvažiavimo dalyvius pagerbti mirusiuosius. Amerikos ir Lietuvos himnus sugiedojo muz. J. Kazėnas, akompanuojant muz. Br. Kazėnui ir pritariant suvažiavimo dalyviams.

Įvadinę suvažiavimo maldą sukalbėjo Dievo Motinos pjos klebonas kun. G. Kijauskas, SJ. Sveikinimus pravedė C. Valdybos vicepirmininkas Vytautas Jokubaitis. Sveikino VLIK'O ir Skautų vardu V. Jokubaitis, ALT'OS — inž. Pautienius, BALF'o — p. Jokubaitienė, DLK Birutės d-jos — J. Budrienė, Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio — M. Blynas, Tautos Fondo ir Krikščionių demokratų — p. Idzelis, LB — J. Malskis, LK Savanorių — Jonas Lozoraitis.

LTŠT — Ed. Vengianskas, LŠST "Kar. Juozapavičiaus" Kp. — P. Vencius, LŠST "Žalgirio" Kp. — K. Žiedonis, Lietuvių Namų — V. Jokubaitis. Sveikinimus raštu perskaitė dr. Vkt. Stankus. Sveikino Lietuvos Atstovybė — dr. St. Bačkis, konsulai: V. Balickas, J. Daužvardienė, An. Simutis, dr. J. Žmuidzinas, V. Čekanauskas. Taip pat RAMOVĖS atstovas Australijoje — V. Šalkūnas, DLK Birutės d-jos pirmininkė Čikagoje E. Diminskienė ir reorg. LB Tarybos — dr. V. Plioplys.

Po iškilnių vyko darbo posėdžiai, kuriems vadovauti buvo išrinkti Kazys Oželis ir Alfonsas Samušis, o sekretoriais — Bronius Sutkus ir Ed. Vengianskas.

Pirmame darbo posėdyje apie Centro Valdybos veiklą pranešė pirm. A. Jonaitis ir išd. J. Virbalis. Paminėti tik svarbiausi C. V-bos darbai: sutelkimas lėšų per skyrius, išleisti 2 tomas dr. A. Rukšos "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės" ir su KARIO pagalba knygos išleidimas ir jos išplatimas. Šis sutelktinis darbas pasisekė, ir knyga gerai įvertinta. Pirmininkas užgyrė C.V.-je, skyriuose gražų darnų sutarimą Sąjungos darbuose. Visur veikta taupiai ir naujai valdybai kasoje palikta apie \$4000.00.

Kitus pranešimus pateikė: Kontrolės komisijos — T.

LKVS Ramovės atstovų suvažiavimo dalyviai. V. Bacevičiaus nuotr.

Čyvas, Garbės teismo — A. Samušis, kuris taip pat perskaitė ir KARIO redaktoriaus ir administratoriaus pranešimą.

Apie skyrių veiklą pranešė: Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — K. Gaižutis, Hartford ir Waterbury, Ct. — B. J. Dapkus, Los Angeles, Ca. — A. Audronis, New York — Br. Sutkus, St. Catherines, Ont. — P. Balsas; apie Omaha, NE., Montreal, Que., Adelaide, Sydney, Melbourne (Australija) skyrių veiklą pranešė jų įgaliotas pirm. A. Jonaitis. Po trumpų dėl veiklos diskusijų visiems pranešimams buvo vienbalsiai pritarta.

Pagal skyrių valdybų ir C. V-bos pasiūlymą į RAMOVĖS Garbės Narius buvo nubalsuoti pakelti:

Chicagos skyriuje —
plk. Karolis Dabulevičius ir
plk. Jonas Švedas;

Los Angeles sk. —
plk. Jonas Andrašiūnas,
plk. Juozas Andrius,
plk. lt. Bronius Basiulis,
mjr. Jonas Puikūnas,
kpt. Gregorijus Radvenis,
gen. Stasys Raštikis,
mjr. Petras Starevičius,
kpt. Jurgis Tumavičius ir
plk. Tomas Sereika.

Antrame darbo posėdyje buvo centrinės vadovybės rinkimai. Balsų skaičiavimo komisiją sudarė: P. Balsas, pirm. Ig. Stankus ir V. Stuoģis. Slaptu balsavimu į Centro Valdybą buvo išrinkti iš Clevelando: Viktoras

Stankus, Antanas Jonaitis, Pranas Karalius, Stasys Mačys ir Vincas Apanius; kandidatai: Albinas Karsokas ir Bronius Nainys.

Į Garbės Teismą: dr. Eugenijus Noakas, Zigmas Raulinaitis ir Alfonsas Samušis; kandidatai: Bronius Balčiūnas ir Jonas Klivečka (New York).

Į Kontrolės Komisiją: Vladas Šimaitis, Albinas Benilius ir Vladas Garbenis; kandidatai: Petras Malėta ir Antanas Miselis (Chicago).

Po rinkimų buvo aptarta klausimas dėl naujų istorinių knygų išleidimo, finansų, KARIUI paramos, pagalbos fondo steigimo ir bendradarbiavimo su kitomis organizacijomis.

Darbo posėdžiai buvo baigti tautos himnu.

Vakare įvyko šaunus banketas ir koncertas, kurio programoje dalyvavo Clevelando ramovėnų choras, vedamas muz. G. Karsokienės. Programą vedė Vilija Nasvytytė. Choras padainavo pakiliai, o vaišės — puikios.

Antrąją suvažiavimo dieną (V.22) buvo vėliavų pakėlimas, iškilmingos pamaldos Dievo Motinos šventovėje ir vainiko padėjimas mauzolėjuje prie A.A. Prezidento Antano Smetonos paminklinės lentos.

Suvažiavimas buvo sklandus, pakilus, nuotaikingas ir skatinantis ateičiai. Ačiū Clevelando ramovėnams.

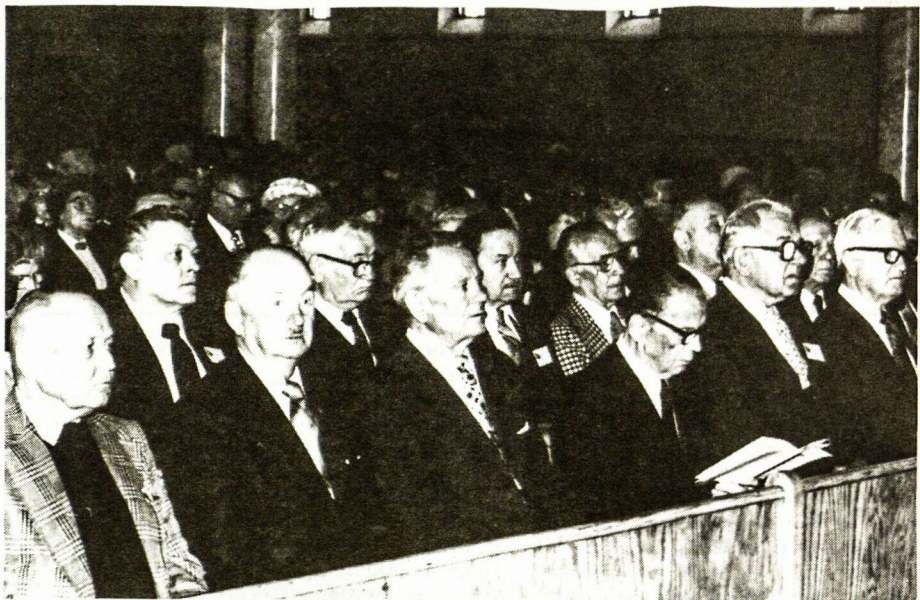
A.S.

“Dabar, kai Rusijos vyriausias teroristas tapo valstybės galva, Kongresas ginčijasi, kaip sutrukdyti prezidento Reagano planuojamą krašto apsaugos stiprinimą..” (Armed Forces Journal International, March, 1983)

Prie paminklo žuvusiems už Lietuvos laisvę, Clevelande. Kairėje — A. Audronis, A. Jonaitis — C.V. pirm., A. Samušis; dešinėje A. Juškevičius.

Suvažiavimo dalyviai Dievo Motinos Nuolatinės Pagalbos bažnyčioje Clevelande. Pirmoje eilėje iš k. sėdi Albinas Repšys (stambia auka parėmęs "Lietuvos Laisvės Kovų" veikalo išleidimą). Dalyvių tarpe matyti A. Jonaitis — C.V. pirm., A. Juškevičius, A. Audronis, B. Sutkus, J. Švedas, K. Gaižutis — Clevelando sk. pirm. V. Bacevičiaus nuotr.

SĖKMINGAS BALTIEČIŲ VETERANŲ LYGOS ATSTOVŲ SUVAŽIAVIMAS TORONTE, ONT., KANADOJE

Suvažiavimas įvyko š.m. kovo 19 d. Priskelimo parapijos Parodų salėje, 999 College St. Toronto, Ontario.

Į šią "Baltic Veterans League in Canada" yra įsijungę ne tik kariai veteranai, bet ir kitos giminingos organizacijos: Lietuvos šauliai, Latvijos "Vanagai" ir kiti. Jau paskutiniaisiais metais į šios lygos suvažiavimus vis daugiau suvažiuoja atstovų. Į Baltiečių Veteranų Lygą pradėjo atkreipti daugiau dėmesio

ne tik Kanados Apsaugos Ministerija, bet ir civilinės valdžios politinės partijos, ir pakviesti politinių partijų atstovai visuomet atsilanko, pasako kalbas ir susipažįsta su sovietų žiauria okupacija Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje.

Suvažiavimą pradėjo "Baltic Veterans League in Canada" pirm. A. Jurs ir paprašė atsistoti, pagerbti vėliavų inešimą, kurių buvo dvylika. Po Kanados himno, invokaciją perskaitė Tėv. Augustinas Simanavičius, OFM. A. Jurs, po įžanginės kalbos, programai praversti pakvietė St. Jokubaitį. St. Jokubaitis supažindino at-

stovus su atvykusiu pagrindiniu kalbėtoju — Kanados Karinio-Strateginio Instituto pirmininku gen. George G. Bell ir pakvietė jį kalbėti. Generolas kalbėjo 30 min., paliesdamas Kanados kariuomenės pajėgas ir reikalingumą, pagal krašto dydį, kariuomenę padidinti bent 30,000.

Palietė Sovietų Sąjungą, įjungdamas ir Varšuvos pakto apsiginklavimą ir Alijantų pajėgų klausimus. Gana palankiai atsiliepė apie J.A.V. prezidentą ir jo vedamą politiką. Gen. G. G. Bell pareiškė: "R. Reaganui tapus J.A.V. prezidentu, Europos valstybės įgavo didesnę pasitikėji-

REZOLIUCIJA

Lietuvos, Latvijos ir Estijos — Pabaltiečių Karių-Veteranų Lygos Kanadoje atstovai susirinkę į savo metinį suvažiavimą, 1983 m. kovo mėn. 19 d., Prisikėlimo parapijos salėje, 999 College Str., Toronto, Ontario, priėmė sekančias rezoliucijas.

1983 m. sausio mėn. 13 d., EUROPOS PARLAMENTAS nubalsavo ir priėmė rezoliuciją sąryšyje dėl esamos dabartinės padėties, Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje, kurioje pareiškiami sekančiai: 1979 m. balandžio mėn. 45 pabaltiečiai, savo rašte prašė, kad JUNG TINĖS TAUTOS pripažintų Baltijos valstybėms tautų apsisprendimo teisę į laisvę ir nepriklausomybę, tuo reikalu patiekdami sekančius nurodymus: Sovietų Rusijos ir Baltijos valstybių pasirašyta taikos sutartis; Tartu — 1920 m. vasario 2 d., Maskvoje — 1920 m. liepos 12 d., ir Rygoje — 1920 m. rugpjūčio 11 d., kur Sovietų Sąjunga garantavo Estijai, Latvijai ir Lietuvai jų teritorinę neliečiamybę ir pažadą išlaikyti amžiną taiką.

Be to, EUROPOS PARLAMENTAS nurodo: Aštuntas straipsnis iš Helsinkio konferencijos akto apie tautų saugumą ir bendradarbiavimą, kuris garantuoja asmenų ir tautų teisę laisvai pasirinkti tvarkyti savo valstybės vidinius, tarptautinius ir politinius reikalus.

EUROPOS PARLAMENTAS smerkia iki šiol tęsiamą okupaciją šių, anksčiau buvusių laisvų — neutralių BALTIJOS VALSTYBIŲ ir taip pat Sovietų Sąjungos pasirašytą Molotovo-Ribbentropo sutartį. Sovietų Są-

jungos okupavimas Lietuvos, Latvijos ir Estijos valstybių, niekad formaliai nebuvo pripažintas daugumos Europos valstybių, o taip pat J.A.V., Kanados, Jungtinės Britų Karalystės, Australijos, Vatikano, kurios ir dabar laikosi šio anksčiau paminėto nepripažinimo. Primena tą ginkluotą baltiečių kovą už savo tautų laisvę ir tuos 665,000 žmonių, kuriuos Sovietų Rusija, nuo 1940 metų okupacijos, iš Baltijos kraštų ištrėmė į Sibirą.

EUROPOS PARLAMENTAS, prašo užsienio reikalų ministerius savo konferencijoj palaikyti šią deklaraciją, kuri 1979 m. buvo pristatyta Jungt. Tautoms. Siūlo, kad BALTIJOS tautų laisvo apsisprendimo teisės reikalas būtų iškeltas Dekolonizacijos Komitete-Jungtinėse Tautose. Mano, kad Baltijos valstybių dabartinė-okupacinė padėtis, turėtų būti aptariama per konferencijas, kurios patikrina Helsinkio paskutinio akto nutarimus, ir tikisi, kad Europos valstybių užsienio reikalų ministerių konferencija stengsis, kad Baltijos tautoms būtų pripažintos jų laisvo apsisprendimo teisės.

BALTIEČIAI kariai-veteranai, susirinkę į savo metinį suvažiavimą prašo, kad Kanados Vyriausybė pilnai paremtų Europos Parlamento rezoliuciją ir aktyviai palaikytų jos pristatymą Dekolonizacijos Komitetui — PASAULIO JUNG TINĖSE TAUTOSE.

Šio suvažiavimo dalyviai, vieninai remia Kanados Vyriausybės nutarimą leisti Kanados teritorijoj daryti, J.A.V. prašomus atominių-valdomų raketų bandymus.

Šios rezoliucijos vienbalsiai priimtos visų suvažiavimo dalyvių.

mą pažadais ir pasidarė viltingesnės tarp savęs ir drąsesnės prieš Varšuvos pakto komunistų pajėgas". Taip pat šreiškė, kad prezidentu Carteriu Europos valstybės nepasitikėjo. Gen. G. Bell, dalyvaudamas Baltiečių Veteranų Lygos atstovų suvažiavime buvo geroje nuotaikoje. Susipažinęs su Baltiečių karių veteranų siekiais ir darbais, privačiai pareiškė: "Aš jaučiuos esąs tarp geriausių savo draugų". Jam baigus kalbą, organizacijų atstovai ir svečiai, už pasakytą reikšmingą kalbą, sustoję audringai plojo. Dar kalbėjo Estijos gen. konsulas I. Heinsoo ir D. Blackburli. Pastarasis perskaitė Kanados Apsaugos ministerio, Etninių Grupių ministerių, bei parlamentarų raštiškus sveikinimus.

"Baltic Veterans League in Canada" metiniame suvažiavime buvo perskaityta rezoliucija ir rankų pakėlimu vienbalsiai priimta.

Šiais metais lietuvių latvių ir estų karinių organizacijų atstovų suvažiavime dalyvavo virš 70 delegatų. Lietuvių atstovų skaičius buvo gausiausias. Pa-

minėsiu tik tų lietuvių karinių organizacijų dalinių vienetus, kurie dalyvavo su vėliavomis. Iš St. Catharines — LKVS "Ramonės" skyrius; iš Montrealio Kanados "Vilniaus" Šaulių Rinktinė ir "L.K. Mindaugo" Šaulių Kuopa; iš Delhi — "DLK Gedimino" Šaulių Kuopa; iš Hamiltono "DLK Algirdo" Šaulių Kuopa; iš Toronto — "Vlado Pūtvio" Šaulių kuopa ir jūrų šaulių kuopa "Baltija". Toliausiai atstovai su vėliavomis buvo: Ignas Petrauskas ir Augustinas Mylė iš Montrealio.

Programos vadovas St. Jokubaitis anglų kalba per suvažiavimą perskaitė visų trijų Baltiečių karių organizacijų suvažiavime dalyvavusių vienetų sąrašą ir atstovų pavardes.

Šį suvažiavimą organizuojant, didžioji darbo našta atiteko visuomenės veikėjui St. Jokubaičiui su šeima. Atstovų suvažiavimo svečiams vaišes paruošė Marija Jokubaitienė, padedant D. Jokubaitytei ir A. Štoškienei.

Buęs "Baltic Veterans League in Canada" pirmininku A. Jurs kadenciją baigė

ir dabar šios organizacijos pirmininko pareigas perėmė St. Jokubaitis iš Toronto. Jis suvažiavimui labai sumaniai pirmininkavo ir visą programą pravedė valanda trumpiau negu buvo numatyta.

Baigus suvažiavimą, vėliavoms saliuotuojuant, buvo sugroti Estijos, Latvijos ir Lietuvos himnai.

J. Šarapnickas

Vertas dėmesio leidinys, kurį galima užsisakyti be mokesčio:

SOVIET COVERT ACTION HEARINGS BEFORE THE SUBCOMMITTEE ON OVERSIGHT OF THE PERMANENT SELECT

COMMITTEE ON INTELLIGENCE

House of Representative

96 Congress — Febr. 6.-19., 1980

No. 63-7720

U.S. GOVERNMENT

PRINTING OFFICE

WASHINGTON, D.C.

Viršuje: kalba gen. George G. Bell. Kairėj suvažiavimo pirm. A. Jurs ir sekr. E. Lindeja.
 Apač.: Baltų Veteranų Lygos suvažiavimo atstovai. S. Dabkaus nuotr.

Gegužės 28 d. New Yorko ramovėnai ir Birutietės lankė artimųjų kapus Cypress Hills kapinėse Brooklyne, po pamaldų Tėvų Pranciškonų koplyčioje. Mišias aukojo, pamokslą pasakė ir kapų lankyme dalyvavo Tėv. Leonardas Andriekus, O.F.M. L. Tamošaičio nuotr.

A.A. JONAS AUGUTIS

Š. m. balandžio mėn. 18 d., Canberros ligoninė, po ilgos ir sunkios ligos, mirė buvęs 6 p. L. K. Margio pulko ltn. Jonas Augutis.

Jonas buvo gimęs 1914 m. rugp. m. 24 d. Utenos apskr. Saldutiškio valsč., ūkininko šeimoje. 1933 metais baigęs Utenos gimnaziją, įstojo į P.L.P. Karo Mokyklą. 1935 m. rudenį baigė Karo Mokyklos XVII laidą, buvo pakeltas į j. ltn. laipsnį ir išvyko į 7 p. Žemaičių K-šėio Butegeidžio pulką Klaipėdoje. Vėliau buvo perkeltas į naujai atkurtą 6 p. pulką ir paskirtas į dalinį Pagėgiuose. 1938 m. pakeltas į leitenanto laipsnį.

1940 m., rusams okupavus Lietuvą, su pulku buvo perkeltas į Vilniaus įgulą. Kaip nepatikimas komunizmo santvarkai, gan greit buvo areštuotas, tardomas ir patalpintas Lukiškio kalėjiman.

1941 m. vokiečių-rusų karui prasidėjus, kaliniai buvo nugabenti į Vilniaus gelžk. stotį ir susodinti į vagonus išveži-

mui Rusijon. Vokiečių lėktuvams užskridus, kilo sąmyšis. Tą progą panaudojo lenkai: nuo paruošto kalinių ešalono jie atkabino keletą paskutinių vagonų. Traukiniui išvykus tie vagonai stoty liko stovėti, o sargybiniai, matyt, išbėgiojo. Taip buvo išgelbėta dalis kalinių (daugumoje lenkai), jų tarpe ir Jonas.

Vokiečių okupacijos metais Jonasėjo Utenos apskr. V-ko pavaduotojo pareigas. Kiek galėjo stengėsi padėti ūkininkam, ypač atiduodant vokiečiams duokles. 1944 m. gen. Plechavičiui organizuojant dalinius, Jonas manė, kad jau atėjo laikas ginti Lietuvą ir ginklu rankoje, įstojo savanoriu į Viet. Rinktinės batalioną ir buvo pasiūstas į pietryčių Lietuvą kovoti su partizanais. Vokiečiai lietuvių batalionais nepasitikėjo ir 1944 m. juos išformavo. Jonas tapo išgabentas į Vokietiją ir buvo priskirtas prie aviacijos dalinio.

1945 m. karui pasibaigus, atsidūrė D.P. stovykloje, amerikiečių zonoje. Vokie-

tijoj tarnavo amerikiečių Darbo kuopoje ir vedė panelę Eleną Kalvaitę.

Į Australiją atvyko 1948 m. antruoju transportu. Pasibaigus miško darbo prievolei, buvo priimtas į Australijos Statistikos Biūrą Canberroje raštinės darbams. 1979 m. rugp. m. išėjo į pensiją.

Jonas buvo atviro būdo. Mėgo skaityti knygas, ypač apie Lietuvos ir kt. tautų istoriją. Įdomavosi apie karinį mokslą ir jo pažangą. Prenumeravo žurnalą "Kari" ir keletą laikraščių iš Amerikos.

Laidotuvės įvyko bal. m. 21 d. 4 v.p.p. Apylinkės Valdybos ir ramovėnų vardu atsisveikinimo žodį tarė J. Kovalskis. Po trumpų katalikiškų religinių apeigų koplyčioje, karstas nusileido į krematoriumą. Laidotuvėse dalyvavo beveik visi apylinkės lietuviai ir nemažas skaičius australų.

Velionis paliko liūdinčius: žmoną Eleną Canberroje, dukrą Dalią su šeima Kanadoje, brolius Mykolą ir Juozą Amerikoj.

V.B.

A.A. Vyr. PUSKARININKIS
JUOZAS LEVICKAS

Sunkios, nepagydomos ligos iška-
muotas, o paskutiniu laiku, dar prisidė-
jus plaučių uždegimui, š. m. kovo 25 d.,
savo namuose mirė vyr. puskarininkis
Juozas Levickas.

Velionis Juozas gimė 1912 m. kovo m.
19 d., Jurbarko miestelyje. Turėjo dar
du brolius Mykolą ir Romualdą, būdamas
jauniausias šeimoje. Mokėsi ir baigė Jur-
barko progimnaziją.

Mielą Juozą teko susipažinti 1935 m.
pavasary, kartu su juo belaikant moko-
mosios kuopos kurso egzaminus. Jis buvo
visuomet linksmas, optimistiškas, drau-
giškas, labai drausmingas ir paei-
gingas tarnyboje, kaip retas kuris kitas.

1934 m. rudenį atlikdamas būtiną ka-
riumenės prievolę, buvau su kuopa iš 9-
to pėst. pulko III bataliono Vilkaviškyje,
perkeltas į 7-tą pėst. Ž.K. Butegėdžio
pulką Tauragėje, papildant pulko sąsta-
tą ir buvau tuojau paskirtas į pulko šta-
bo komandą. Tuo laiku, perėmus kariuome-
nei vadovauti plk. St. Raštikiui,
jis tuojau Kariuomenei įsakymu, panai-
kino nerikiuotės puskarininkių institu-
ciją. Į pulko štabus įsakydamas skirti
tik — "sėkmingai baigusius mokomas
kuopas". Man nieko kito neliko, kaip tik
laikyti mokomos kuopos kurso egzami-
nus. Pulko vadui leidus, 1935 m. pava-
sary, buvau trims dienoms prikmandiruot-
as į mokomą kuopą. Čia man, tuojau
teko susipažinti su mielu Juozu. Jis, kaip
tuomet buvo sakoma, šešis mėnesius są-
žiningai "mušė koją", o aš laikiau egza-
minus eksternu. Juozas egzaminus išlai-
kė pirmuoju, gavo laikrodį ir buvo tuo-
jau pakeltas jaun. puskarininkiu. Aš egza-
minus praėjau vidutiniškai. Bet, keturi
mokomistai, egzaminų ir neišlaikė.

Baigiant būtiną tarnybą, Juozas buvo
paliktas liktiniu puskarininkiu, būrininko
pareigoms mokomoje kuopoje, o aš pasi-
likau liktiniu pulko štabo raštinėje.

Tuo laiku buvome dar labai jauni,
buvo linksma ir malonu gyventi laisvoje
Tėvynėje, o mums gyvenimas — dar
buvo prieš akis. Visą laiką dažnai matė-
mės ir susitikdavome. Mokomos kuopos
kareivinės, buvo kaip tik prieš pulko šta-
bą. Dažnai tekdavo matyti, kaip Juozas
vesdavo mokomą kuopą pasivaikščiujimui,
arba vakarais patikrinimui į pulko aikš-
tę. Sekmadieniais, išeidavome pasivaikš-
čioti. Čia Juozas, kaip tik susipažino su
savo gyvenimo palydove Jadvyga ir ne-
trukus jie apsisėdė.

Vėl gerai prisimenu, kaip Kariuomenės
Vado įsakymu, berods 1937 m., iš kiek-
vieno pulko, buvo parinkti šeši geriausi
ir drausmingiausi rikiuotės liktiniai pus-

A. A. Vyr. psk. J. Levickas

karininkiai ir išsiųsti prie divizijos šta-
bo, praeiti teoretinius kursus, karininkų
paruošimui. Žinoma, jų tarpe buvo pasi-
siųstas ir Juozas. Jiems grįžus iš kursų,
jų kiekvieno tarnybos lape buvo įrašy-
ta, kad paskelbus visuotinę mobilizaciją,
jie turi būti pakeliami į jaun. leitenan-
to laipsnį.

Man vieną kartą Juozo teiraujantis:

"Na, kaip tau Juozai pasisekė tie kursai
praeiti?" Jis nusišypsojęs atsakė:

"Žinai, nesigiriant, bet ir tuos kursus
baigiau pirmuoju".

1938 m. iš Tauragės tarnybai persikė-
liau į Marijampolės Karo Komandantūrą.
Juozas paliko pulke, o vėliau, su pulku
buvo perkeltas į Vilnių. Okupavus Lie-
tuvą Sovietų Sąjungai ir mūsų kariuome-
nė įjungus į raudonąją armiją, prasi-
dėjus vokiečių - rusų karui, Juozui pavy-
ko nuo rusų armijos atsipalaiduoti ir
dviračiu grįžti prie šeimos į Tauragę.
Vokiečių okupacijos metu su šeima gyve-
no gimtame Jurbarko ir dirbo valščiaus
savivaldybėje. Antrą kartą artėjant bolš-
evikams, su šeima pasitraukė į Vokietiją.
Mūsų draugystė, ilgam laikui buvo nu-
trūkusi.

Bet, jau gyvenant Vokietijoje stovyk-
lose, nežinau iš kur Juozas sužinojęs,
kad aš gyvenu Bambergo stovykloje,
mane netikėtai aplankė. Prisiminėme se-
nus laimingus laikus Tėvynėje ir žiau-
rius okupacijos laikus. Abu jau buvome
subrendę ir auginome savo vaikus. Atsi-
menu, Juozas labai rūpinosi savo atža-
lynu. Prašė manęs lietuviškų knygų, kad
turėtų ką duoti savo jaunimui skaityti.
Bendrai, Juozas visą laiką mylėjo, rėmė
spaudą ir knygas.

1949 m. vasarą, Juozas su šeima atvy-
ko į Australiją ir atlikęs darbo sutar-
tį, su šeima pastoviai įsikūrė Newcaste-
lyje. Įsigijęs keletą sunkvežimių, visą lai-
ką savistoviai vertėsi transporto darbu.

Dalyvavo vietos lietuvių visuomenės
veikloje, dainavo vietiniam chore ir kiek
galėdamas išmoksino savo vaikus.

Juozui atvykus į Australiją, vėl mudu
susitikome ir nuolat palaikėme draugiš-
kus ryšius. Jam užbaigus savo darbus, iš-
ėjęs į pensiją ir persikėlus su šeima gy-
venti į Gosfordą, jis tuojau įstojo į Syd-
ney "RAMOVĖS" skyrių ir kol tik jo svei-
kata leido, buvo aktyvus ir paslaugus
ramovėnas.

Už velionį Juozą gedulingos mišios į-
vyko Newcastlelyje kovo m. 29 d., kurias
atnašavo kun. P. Martūzas, St. Lauryno
katalikų bažnyčioje. Laikė mišių, prie
karsto garbės sargybą ėjo Sydney ramo-
vėnai. Po pamaldų, karstas daugybės
mašinių, buvo nulydėtas į Sandgate ka-
pines. Prie kapo, atsisveikinimo žodžius
pasakė: A. Šernas — A.L. B-nės New-
castelio Apylinkės vardu, J. Balsys — A.
L. B-nės Canberos Apyl. vardu ir Ant.
Skirka — Sydney "RAMOVĖS" sk. valdy-
bos vardu. Velionis jo paties prašymu,
buvo palaidotas, prie savo anksčiau miru-
sios motinos. Visi dalyvavę laidotuvisė
žmonos Jadvygos buvo pakviesti į vietinė
valgyklą kavutei ir užkandžiams.

Nuliūdime liko: žmona Jadvyga, sūnūs
Albinas ir Juozas, dukros — Nijolė ir
Vida ir jų šeimos.

J.A.S.

A.A. JONAS OSUCHAS

Š. m. balandžio mėn. 11 dieną, ilgai
sirgęs, savo bute mirė ramovėnas a.a. Jon-
as Osuchas. Jis buvo gimęs Adomavo
dvare Naumiesčio valsčiuje, Tenėnių pa-
rapijoj. 1926 metais gimnaziją baigė Pa-
nevėžyje. 1927 metais įstojo į Dotnuvos
Žemės Ūkio Akademiją, žemės apdirbi-
mo sekcijos rudens semestrą. Akademiją
baigė 1930 metais. Tarnavo Žemės Ūkio
Ministerijoje, eidamas Raguvos rajono ag-
ronomo pareigas.

Prasidėjęs Vokietijos — SSR karui,
1941 metais, dalyvavo sukilime prieš ru-
sus kaip partizanas.

Antrą kartą artėjant sovietams į
Lietuvą, psitraukė Vokietijon. Gyveno
Oldenburgo lietuvių pabėgėlių stovykloje.
Į Ameriką atvyko 1949 metais gegužės
mėnesyje. Apsigyveno Hartforde CT. Iki
išėjimo į pensiją dirbo Underwood fabri-
ke, įsijungė į vadovaujamą muziko Jur-
gio Petkaičio vyrų chorą, priklausė LB ir
ramovėnams.

Paskutinius keletą metų sirgo ir aktyviau
lietuviškoje veikloje negalėjo dalyvauti,
tačiau ramovėno pareigą atliko iki mirties,
mokėdamas nario mokestį. Negalėda-
mas dalyvauti ramovėnų reng-
tam parengime, visuomet atsiųsdavo

A. A. Jonas Osuchas su žmona Marija 1948 m. Vokietijoje.

auką. Buvo pareigingas. Prenumeravo "Karį", "Draugą", skaitė "Dirvą" ir kitą lietuvių spaudą. Buvo ramaus draugiško ir taikaus budo.

A.A. Jonas buvo vedęs 1940 m. Lietuvoje Marija Šuminaite iš Leipalingio, kuri mirė Hartforde prieš keliolika metų. Šeimos bei giminių neturėjo. Jo laidotuvių pasirūpino ramovėnai.

Balandžio 14 dieną, iš Giuliano-Sacharino laidojimo namų, kur gerą ir malonų patarnavimą suteikė tų namų dalininkas Jonas Rimša, buvo palydėtas į Šv. Trejybės lietuvių parapijos bažnyčią. Mišias atnašavo ir prasmingą žodį tarė parapijos klebonas kun. Juozas Matutis. Iš bažnyčios palydėtas į Broad Brook Connecticut šv. Kotrinos (St. Catherine Cemetery) kapines, kur palaidota ir jo žmona. Kapo nr. 306, viengungių skyrius (single section). Ilsekis, Jonai, ramybėje svečioje žemėje.

J. Maslauskas

ST. CATHARINES, ONTARIO VĖL NAUJAS KAPAS

Balandžio 5 d. St. Catharines Victoria Lawn Kapinėse buvo palaidota Marija Grigienė. Ji staiga mirė balandžio 2.

Gedulingas pamaldas laikė ir į kapus palydėjo du pranciškonų kunigai — vietinis Kun. Butkus ir iš Hamiltono atvykęs Juvenalis Liauba. Pamaldose ir palydoj dalyvavo daug publikos. Prie kapo atsiveikimo kalbas pasakė ir užuojautas pareiškė Liet. Bendruomenės atstovas Vincas Satkus ir ramovėnų atstovas Petras Balsas. Liūdėsy liko vyras Jonas Grigas ir dvi dukros Irena ir Violeta, Abu žentai ir du anūkai.

Yra posakis: Ką Dievas myli, tam sunkesnę kryželį uždeda. Jonui Grigui jau net trečias skaudus išgyvenimas. Prieš 17 metų, dar jaunam amžiumi, mirė sesuo, Veronika Butkienė, vėliau — brolis Juozas Grigas ir dabar — žmona Marytė. Taigi išgyvenimų užtektinai.. Pora žodelių apie Grigų šeimą.

Tai yra labai maloni ir draugiška šeima, taipgi aktyvi lietuviškoj veikloj. Prisimenu, tai buvo 1960 m., kai J. G. pirmininkavo St. Catharines Lietuvių Bendruomenei, tai užpelnytai buvo pavadintini reprezentaciniais metais. Antri bendruomenės gyvenime tokie nebeprisikartoję. Tais metais buvo išnykę bet koki nesutarimai ar ginčai. Parengimuose, ar minėjimuose, buvo pilnos salės ir, bendrai, šios kolonijėlės lietuviuose kilo tautinis entuziazmas, taip kad pasibaigus tos valdybos kadencijai, nauja valdyba buvo lengvai sudaryta, nes atsirado norinčių bŭt bendruomenės valdyboj.

Gerus žmones ir nelaimės dažniau lanko. Tačiau, mielas Jonai, daugelis gerų žmonių Tavo liūdėsiu gyvena ir sielos skausmais dalinasi. O Jūsų mylimai Marytei linki amžinos ramybės.

I.Š.

PADĖKA

Nuoširdus ačiū KARIO skaitytojui-rėmėjui už išsaugotus ir padovanotus KARIO komplektų likučius, dar išleistus Nepriklausomoje Lietuvoje.

"K." ADMINISTRATORIUS

MIRĖ KARIO RĖMĖJAS A. A. KAZYS ALGENIS

Kūrėjas - sav. Kazys Algenis mirė kovo 24 d. Jamaicos ligoninėje, N.Y., po sunkios ligos.

Palaidotas Cypress Hills kapinėse.

A. a. Kazys buvo gimęs 1898 m. gegužės 13 d. Aukštaitijoje. Įstojęs savanoriu į Lietuvos kariuomenę, pasitraukė 1922 m. Jis buvo baigęs ekonomijos mokslus ir kurį laiką dirbo Valstybės Kontrolės įstaigoje, vėliau perėjo į Užsienių Reikalų ministeriją. Buvo žymus lietuviškos spaudos rėmėjas. KARĮ parėmė 1000 dol. suma.

M. Šalininkienės šermeninėje maldas sukalbėjo kun. A. Račkauskas. Buvo palaidotas gausiai susirinkusių bičiulių palydėtas į amžiną poilsio vietą.

Laidotuvėmis rūpinosi brolis Petras. Palaidojuo jis visus pakvietė pietų.

D.

Pagarsėjusi po visą pasaulį savo aukšto lygio koncertais, Gina Čapkauskienė šiuo laiku įdainavo savo naująjį albumą, kuris, be abejo, yra nekantriai laukiamas visur.

Plokštelė yra tvarkoma ir gaminama garsėjančio Montrealio lietuvių kompozitoriaus ir impresario Alexandro Stankevičiaus, vienoje iš geriausių Kanados studijų, Montrealyje.

Esame tikri, jog šis albumas bus mielai perkamas tautiečių visose pasaulio lietuvių bendruomenėse.

Vilnius Records

KARIUI aukojo:

\$500.00
LŠST Centro Valdyba, Chicago, IL
per išd. S. Bernatavičių
Jonas Balbatas, Cleveland, OH.
(š.m. LKVS RAMOVĖ suvažiavime)

\$100.00
"St. Butkaus" Šaulių Kp. Detroito per išd.
Baukį
Genė Stapulionis jos vyrui a.a. plk.
Antanui STAPULIONIUI atminti jo
mirties penkmetyje.

\$25.00
Vc. Nenortas, CT.
Plk. D. Skučas, VA
Alf. Mikulskis, OH.

\$20.00
"R. Kalantos" Šaulių Kp., FL per pirm.
A. Gudonį.
"LK Mindaugo" Šaulių Kp. Montrealy
per pirm. Aug. Mylę

\$13.00
M. Šimkus, IL

\$10.00
A. Musteikis, MI
J. Okunis, NY
J. Prancus, ONT

\$8.00
J. Bulota, CO
A. Rahdon

\$5.00
St. Jurgaitis, OH
L. Krajauskas, FL
J. Matiukas, NY
J. Mikaila, MI
St. Pabrinkis, OH
B. Paulionis, OH

\$3.00
Alg. Gustaitis, CA
K. Jakštas, MI
J. Rimkevičius, IL
J. Sasnauskienė, IL
V. Skėrys, Vokietija
K. Tautkus, IL
V. Urniežius, Man.
dr. K. Valdis, IL

\$1.00
A. Gaižauskas, Anglija
V. Sidabra, Australia

Alg. Gustaitis užprenumeravo KARI K.
Barėnui Anglijoje ir Br. Užemis, AR —
W. Lagenpušui, Vokietijoje.

Nuoširdus ačiū aukojusiems!

"KARIO" Redakcijai

Stasio Kuzmicko Kuzės rašinyj "Penki
metai I-me pėstininkų Didžiojo Lietuvos
Kunigaikščio Gedimino pulke" (1983 m.
"Karys" 4-164) minimas kpt. Petras Ciū-
nis buvo ne vienos, IV K.M., laidos su
ltm. Kaziu Viršila, bet II laidos (žiūr. 1980
m. "Kari" 2 Nr. 56 psl.).

Jis karininko karjerą pradėjo Alytųj
3-čioj kuopoj, kurios vadu anuo metu
buvo kpt. Norkūnas.

Tuo metu pulko 2 batalionai stovėjo
Alytuje, o trečias Ukmergėje.

S. Griežė

P.S. Anuo metu buvau I pp pulke tele-
fonistu ir visus karininkus iš veido gerai
pažinau, nes su pulko kuopomis ir bata-
lionais teko peržygiuoti iš Alytaus iki
Daugpilio, pro Šeduvą - Radviliškį - Šiau-
lius - Kelmę - Skaudvilę - Tauragę,
iki Šveikšnos ir vėl atgal į Alytų.

S. G.

KARIO ADMINISTRACIJOJE dar galima gauti, užsakant, šias knygas:

A. Rukša, KOVOS DĖL LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĄS III tomas — \$17.00.

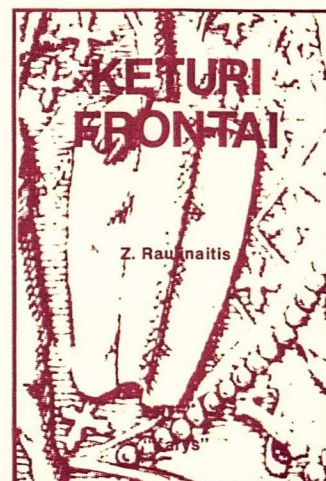
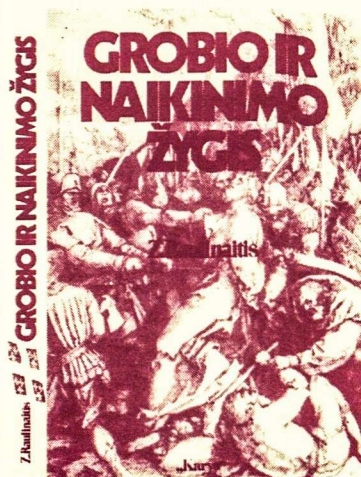
Z. Raulinaitis, GROBIO IR NAIKINIMO ŽYGIS

Z. Raulinaitis, KETURI FRONTAI — kiekviena po \$7.50 (su persiuntimu)

Dr. Antanas Rukša

**KOVOS DĖL
LIETUVOS
NEPRIKLAUSOMYBĖS
1920 - 1923**

Tomas III

LKVS Ramovės C. V-bos pirm. Antanas Jonaitis stebi vėliavų pakėlimą Sąjungos atstovų suvažiavimo metu. V. Bacevičiaus nuotr.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Cekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.